

La unió fa la força. La força de la cultura que no és la cultura de la força, sinó tot el contrari. Com, si no, hauríem arribat als número 31è de la revista Àgora?

Gràcies als més de 400 col·laboradors diferents, que han participat, desinteressadament amb els seus textos o amb obra per tal de fer realitat, durant 15 anys, aquest petit miracle de revista, ÀGORA, fruit de l'Àgora cultural andorrana!

I així, poc a poc però junts i sense aturar-nos, hem pogut afegir tres nous premis Àgora Cultural (2017).

Albert Salvadó i Miras, per triar l'ofici d'escriure i enriquir la literatura andorrana en el gènere de la novel·la històrica.

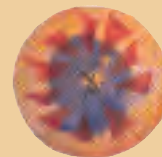
Maurici Bellmunt i Carreté, referent per a diverses generacions de joves com a artista complet, pintor, escultor, dibuixant, ninotaire, caricaturista, dissenyador, músic i cantant.

Maria Esperança Ivern i Ibáñez, dansaire i pionera, contribuint durant més de 25 anys a desenvolupar i enriquir la dansa tradicional a Andorra i la seva difusió arreu, dirigint l'Esbart Laurèdia.

I cal homenatjar, recordant-les, dues sòlides activistes culturals com varen ser Pilar Riberaigua i Montagut i Daniela Sirés i Giménez.

Presentem l'obra de la jove artista Àstrid Janer i Moreno.

I les seccions habituals completen el número 31, que inicia la quarta desena de números, després de 15 anys de continuada presència.

ÀGORA
CULTURAL

ÀGORA

Època IV • Núm. 31 • desembre 2018

*Albert Salvadó i Miras
Maria Esperança Ivern i Ibáñez
Maurici Bellmunt i Carreté*

ÀGORA
CULTURAL

Associació de Músics d'Andorra (ASMA)
Amics dels Orgues de les Valls d'Andorra (AOVA)
Associació Andorrana del Còmic, l'Animació i la Il·lustració (L'ARCA)
Associació de Meteorologia d'Andorra i Ciències de l'Atmosfera (AMACA)
Associació d'Escriptors del Principat d'Andorra (AEPa)
Associació Fallaires d'Andorra la Vella (AFAV)
Associació Grup de Creació - La Xarranca (AGCLX)
Associació Musical i d'Amics de Mozart (AMAM)
Associació per la Defensa de la Natura (ADN)
Associació Sociocultural Averroes (ASA)
Castellers d'Andorra (CA)
Centre de la Cultura Catalana (CCC)
Cercle de les Arts i de les Lletres (CALL)
Cineclub de les Valls (CV)
Coral Casamanya (CC)
Esbart Santa Anna (ESA)
Federació Andorrana de Fotografia (FAF)
Grup d'Amics de les Matemàtiques d'Andorra (GAMMA)
Grup de Folklore- Casa de Portugal (GFPC)
Institut de Música del Comú d'Andorra la Vella (IMCAV)
ICOM Andorra
Orfeó Andorrà (OA)
Societat Andorrana de Ciències (SAC)
Velles Cases Andorranes (VCA)

Portada i contraportada: Dia de la Cultura 2018 amb premis Àgora Cultural 2017 i Pilar Riberaygua i Montagut i Daniela Sirés i Giménez sobre la làmina de Sant Jordi 2018, obra d'Emma Regada.

Amb el suport de:

Agraïments a: Noemí Rodríguez, família Salvadó, família Bellmunt, família Areny i Ivern, Neus Barajas, Efreem Roca, Lluïsa Casas, Josep M. Talló, Dolors Bartumeu, Pepita Lucas, Teresa Areny, Oscar Sánchez, Àstrid Janer, Martín Blanco, Eva Arasa, Núria Alanyà, Maria José Espinosa, Philippe Lavaill, Emma Regada, família Sarlé i Riberaygua, família Fonolleda i Riberaygua, família Carreras i Sirés, Alfons Valdés, Gemma Piera, Francesc Rodríguez, Josep M. Ubach, M. Carme Bartumeu, Paulina Mihai, Josep Cerdà, Ludwika Ogorzelec, Perico Pastor, Nicolae Fleissig, Sergi Mas, Antoni Ubach, Pilar Burgués, Denisa Font, Lluís Cartes, Jan Cartes, Òscar Llauredó, Inés Sánchez, Alfons Codina, llibreria La Puça, Biblioteca Pública del Govern, Biblioteca Nacional, Govern d'Andorra, Consell General.

Fotografies de: Arxiu família Salvadó, Arxiu família Bellmunt, Arxiu família Areny i Ivern, Arxius familiars Sarlé-Riberaygua i Fonolleda-Riberaygua, Arxiu família Carreras i Sirés, família Anglada, Arxiu Nacional d'Andorra, Consell General, Eduard Comellas, Teresa Ventura, Tony Lara, Cerni Pol, AMB, APS.

Aquesta publicació resta oberta a tots els suggeriments i col·laboracions (mitjançant opinions, articles o d'altres formes) de tots els seus lectors. Actua com a consell de redacció de la revista Àgora, Àgora Cultural. Podeu enviar els vostres escrits degudament signats a la seu social de l'entitat, per correu: Centre cultural la Llacuna, carrer Mossèn Cinto Verdaguier, 4. AD500 - Andorra la Vella sac@andorra.ad

© Àgora Cultural
© dels seus autors els escrits, dissenys, imatges i fotografies
Consell de redacció: Àgora Cultural
Secretariat 2018: Associació de Músics d'Andorra (ASMA)
Coordinació: Societat Andorrana de Ciències
Disseny i maquetació: Ara Disseny® (ADEMG)

Impressió: Impremta Envalira S.L.
DL: AND.714-2003

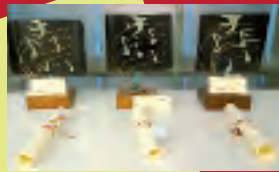
Sumari

- 3** Dia de la Cultura. Manifest Cultural per l'Associació de Músics d'Andorra, secretariat Àgora 2018
- 4** Parlaments de la ministra de Cultura Olga Gelabert i del Síndic General Vicenç Mateu
- 6** Premis Àgora Cultural 2017
Albert Salvadó i Miras, parlament de Noemí Rodríguez, text de Lluïsa Casas i Grimaldos, biografia, agraïment i llibres d'Albert Salvadó
- 10** **Maurici Bellmunt i Carreté**, parlament de Josep Maria Talló i Cantallops, biografia i obra
- 14** **Maria Esperança Ivern i Ibáñez**, parlament de M. Dolors Bartumeu i Marfany / text de Teresa Areny, poema de Pepita Lucas i Casals i biografia
- 18** **Homenatge a Pilar Riberaygua i Montagut**, per la família, Alfons Valdés i Puig, Gemma Piera i Mussons, Francesc Rodríguez i Rossa, Josep M. Ubach i Bernada, Dolors Bartumeu i M. Carme Bartumeu, Paulina Mihai, Josep Cerdà, Ludwika Ogorzelec, Perico Pastor i Nicolae Fleissig
- 26** **Joves artistes**
Àstrid Janer i Moreno
- 28** **Art**
Per Martín Blanco i Monópoli
- 30** **Homenatge a Daniela Sirés i Giménez**, per Alèxia i David Carreras i Sirés, Sergi Mas i Balaguer, Pilar Burgués i Monserrat, Antoni Ubach i Mortés
- 35** **Aportacions**
La fira, per Denisa Font i Torres
Els 50 anys de música dels germans Claret, apadrinats per Pau Casals, per Teresa Ventura i Guasch
- 37** **Record a Àngel Blanc i Masdeu**
Per Sergi Mas i Balaguer
- 38** **Poemari**
Premis 21è Concurs de poesia Martí i Pol 2018
Dia Mundial de la Poesia, Encamp 2018
- 41** **Enticultura**
El Festival Internacional d'Orgue 2018, per Teresa Ventura i Guasch
Grup de Folklore Casa de Portugal, per Jose Luis Carvalho
Curs de guions (AEPa), per Teresa Ventura i Guasch
Andorra Sax Fest, per Efreem Roca i Gayete
Jambo Street Music, per Oriol Vilella i Sala
- 46** **Retalls**
Presentació revista Àgora 30
Canvi secretariat 2018
Concurs per la làmina de Sant Jordi
Presentació de la làmina de Sant Jordi 2018
Troba el teu drac, per Emma Regada i Garbayo
Diada Sant Jordi 2018
- 48** **Papirus**
Publicacions de l'any 2017, per llibreria La Puça
Publicacions de les entitats
- 50** **Odissea Cultural**
- 51** **Històric d'Àgora Cultural**

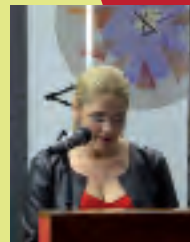
DIA DE LA CULTURA 2018

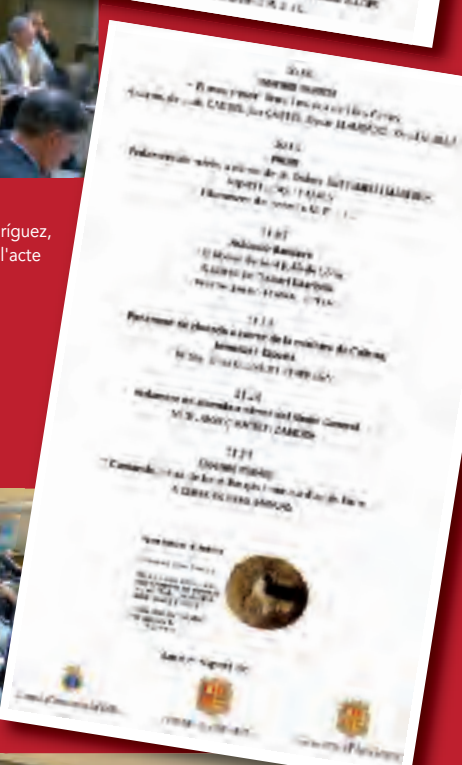
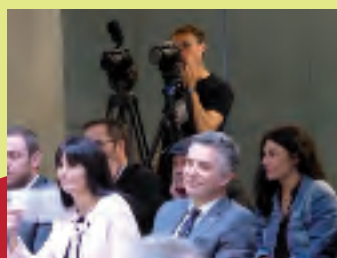
Oriol Vilella, president de l'ASMA secretariat Àgora 2018

Les escultures, obra de Philippe Lavaill i els diplomes acreditatius

Noemí Rodríguez, presentant l'acte

Manifest Cultural 2018

Neus Barajas

Avui celebrem la cultura. Àgora Cultural ha creat aquest esdeveniment per fer un acte de comunió entre els diferents actors de la cultura del nostre país. Àgora Cultural, com sabeu, agrupa les diferents associacions sensibilitzades amb la cultura del Principat d'Andorra, i fa aquesta àrdua tasca malgrat els esculls que indefectiblement es troba en el camí. Vull agrair-los profundament l'esforç per continuar aquesta tasca.

Som en un país on els darrers anys la cultura aflora pertot arreu, i això s'agraeix, però, segons el meu parer, d'una manera *impostada*. Les institucions i els privats donen suport a la cultura, fan aportacions econòmiques, promouen esdeveniments, però tot per obtenir resultats a curt termini.

Necessitem propostes i objectius a llarg termini, plans que facin que la cultura d'aquest país arrel, fonaments per a les generacions que han de venir, no s'hi val a posar pegats per fer veure que tenim un teixit cultural, necessitem tenir-lo de veritat. Companyies de teatre professionals, lectors d'escriptors andorranos, una indústria discogràfica de veritat amb circuits de música en viu on la gent hi vagi, un auditori nacional obert als músics del país, cobrant, no com a favor, i una sala d'exposicions on puguin exposar, de manera igualitària, els nostres artistes.

Avui, més que un manifest cultural, això vol ser una reivindicació cap a la nostra cultura. Tenim gent molt bona apostant per la cultura del país, involucrada a fer que aquest teixit cultural es consolidi, però la gent es cansa de rebre cops de porta als nassos.

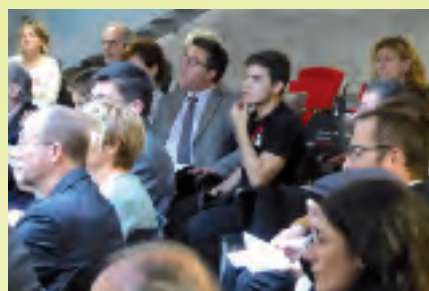
Ho veiem massa sovint; massa sovint els projectes de casa queden apartats per projectes de fora. Massa sovint el talent d'aquí es veu devaluat a l'hora de ser contractat. Que no se us acudeixi demanar el mateix preu que un artista estranger... A mi m'han arribat a dir que hauria de ser un honor per mi fer segons quines feines, i que no entenien per què demanava diners a canvi. Amb comentaris així, com voleu que la cultura es professionalitzi, perquè això és el que volem, no? O volem que sigui amateur tota la vida? Volem que sigui un hobby? O que puguem viure'n? I atenció, que dic viure de la cultura, no dic mercantilitzar-la, que és on estem arribant sense haver passat per la professionalització dels sectors culturals. No confonguem; no volem que la cultura sigui un negoci, volem que sigui una feina.

Des de l'Associació de Músics d'Andorra (que ens fem dir ASMA perquè quan la vam fundar ens sentíem sense aire, ofegats) hem engegat un pla a llarg termini (sí, som així de temeraris) per aconseguir la professionalització del nostre sector. Volem que els músics d'aquí es puguin equiparar als músics dels dos gegants que tenim com a veïns, que els cantants que s'atreveixin a fer les seves pròpies cançons puguin tenir el reconeixement del seu públic. Però per a això necessitem molta ajuda, necessitem un circuit de locals de música en viu perquè el públic d'aquí ens conegui, necessitem unes ràdios i una televisió andorranes fortes que puguin promocionar els artistes d'aquí, tal com han fet els països veïns amb lleis de protecció dels artistes nacionals. Necessitem l'ajuda de les institucions perquè la cultura del nostre petit país sigui creïble, almenys per a nosaltres.

Visqui la cultura! ■

La ministra de Cultura Olga Gelabert

Parlament de la ministra de Cultura Olga Gelabert i Fàbrega

Òscar Llauradó, Lluís Cartes, Oriol Vilella i Jan Cartes

Distingides autoritats, senyores, senyors, amigues i amics,

Un any més, em plau tancar, juntament amb el Molt Il·lustre Síndic General, aquest acte dedicat a homenatjar persones importants per a la cultura del nostre país. L'Àgora Cultural, l'agrupació de les associacions culturals andorranes, dedica aquest dia a reconèixer la feina de persones que han forjat la història cultural d'Andorra. Ells han fet la generosa tasca de fer créixer la nostra vida cultural i nosaltres, els seus hereus, els devem com a mínim un homenatge sentit i agraït per la seva dedicació i la seva aportació al nostre creixement com a persones i com a societat. La celebració d'aquest dia ha anat evolucionant els últims anys, i he de dir que favorablement. Avui mateix, trobem en aquest acte una no gens menyspreable mostra de la cultura que es fa actualment: la música de Lluís Cartes, l'actuació de l'Esbart, les escultures del Philippe Lavaill, que per cert ha transformat l'espai de La Peixera i li ha donat un contingut espectacular.

I és que la cultura andorrana ha desenvolupat al llarg dels anys una identitat força singular: la seva capacitat d'absorció de les diverses influències i els valors de convivència i tolerància han anat forjant una cultura nacional amb un bon grau de cosmopolitisme, amb la penetració de corrents vigents actualment a Europa. Ho veiem cada dos anys a Venècia, on el nostre pavelló està artísticament a l'alçada expressiva i conceptual dels pavellons de països del nostre entorn amb una potència cultural molt superior a la nostra. I ho hem de celebrar.

Enguany, com sabeu, tot Europa celebra l'Any europeu del patrimoni cultural, al qual ens hem afegit com a ministeri amb un seguit d'activitats molt interessants; a la plaça de fora i aquí dins mateix en teniu una mostra que espero que sigui del vostre interès, dedicada a l'escriptor James Kirkup. I aquest em sembla un moment idoni per compartir amb vosaltres un pensament sobre el nostre patrimoni. Entenem per patrimoni cultural el conjunt de béns materials i immaterials que heretem dels nostres avantpassats i que són portadors d'uns determinats valors culturals, ja siguin històrics, artístics, arqueològics, etnològics o científics. Constitueix una font insubstituïble d'inspiració i d'identitat d'un poble, i forma part del conjunt de referències culturals que hem de trametre a les generacions futures.

Ens cal una reflexió sobre la importància de l'educació com a mitjà de prevenció per evitar actes vandàlics i, més a llarg termini, com a mesura per combatre l'oblit i la indiferència contra el nostre passat material. I aquest punt és fonamental per tal que les futures generacions entenguin per què existeixen unes lleis destinades a la conservació i a la protecció d'aquest patrimoni i no ho vegin com una qüestió aliena a ells, o com una llosa que els cau a sobre.

Els qui som avui aquí crec que en participem al cent per cent, d'aquesta filosofia, però potser encara queden persones, malauradament, que valoren el patrimoni cultural només quan no els afecta directament, o que pensen que conservar les coses no és propi de països avançats i

moderns; que la combinació de progrés i conservació sempre ha d'anar a favor dels temps que corren...

El dia que desapareguin els relativament pocs elements que ens queden de la nostra història, de les nostres cases, carrers i places, què ens quedarà?, què tindrem per recordar?, què tindrem per oferir? La responsabilitat és en gran mesura de les institucions, però cal la col·laboració de cada un dels andorrans per fer-ho possible.

Estimem la cultura?, doncs estimem el nostre patrimoni, conservem-lo, defensem-lo i a partir d'aquí ja ens podem deixar portar per tot el de bo que ens ofereixi amb la consciència tranquil·la del deure acomplert. M'alegro que l'Associació de Músics d'Andorra hagi elaborat enguany el manifest cultural, i que, per tant, ocupi el secretariat de l'Àgora aquest 2018. L'empenta i el talent tant del seu representant com dels seus membres auguren un bon any per a l'Àgora. Felicito les persones homenatjades i a vosaltres us desitjo bon dia de la cultura!

Gràcies. ■

Els premiats: Albert Salvadó, Maurici Bellmunt i M. Esperança Ivern

El Síndic General Vicenç Mateu

Parlament del Síndic General Vicenç Mateu i Zamora

Distingides autoritats,
Senyores i senyors,

Permeteu-me que, abans de procedir a la cloenda musical de l'acte, us adreci unes breus paraules per felicitar els premiats i agrair-los, per damunt de tot, la seva tasca al servei del país i de la seva cultura.

Un any més, la plataforma d'entitats Àgora Cultural distingeix el mèrit de persones amb perfils molt diversos que fan cultura des d'àmbits, des de disciplines diferents:

- Des de la solitud de l'escriptor davant del full per començar, com és el cas de l'Albert Salvadó.
- Experimentant amb diferents llenguatges artístics, en el cas del Maurici Bellmunt.
- Construint un projecte d'aquells que fan poble, que uneixen, que són un exemple d'esperit cívic, com l'Esperança Ivern.

Moltes gràcies a tots tres. Avui heu rebut el reconeixement potser més difícil: el reconeixement des de dins del mateix món de la cultura, amb l'aval de totes les entitats que conformen l'Àgora Cultural.

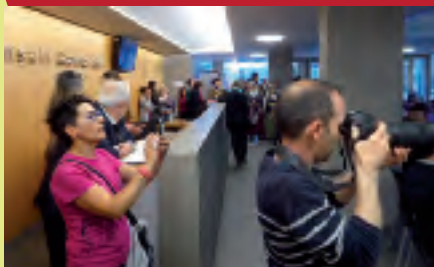
Els seus membres, com vosaltres, també són militants de la creació, de la transmissió i de la promoció de la cultura.

Vull aprofitar aquestes paraules per encoratjar-los també a ells, i a totes i cadascuna de les persones que són –que sou– actors culturals i que avui ens acompanyeu, estigueu o no sota el paraigua d'una associació, a seguir endavant amb la mateixa il·lusió amb la qual van començar. Sé que sovint us trobeu amb dificultats, que de vegades podem ser les mateixes institucions les que no siguem prou receptives o simplement prou imaginatives per impulsar accions de promoció cultural que ens obrin noves perspectives, nous horitzons. Per això us animo a ser propositius, a ser agosarats, a atrevir-vos a somiar en gran i a buscar complicitats sense esperar res ni a ningú.

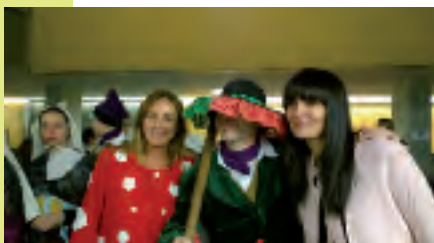
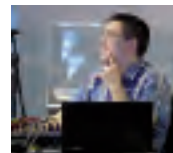
La cultura és identitat. La cultura és qui som i com ens presentem al món, i també com acabarem sent.

Voldria reiterar el compromís del Consell General, i m'atreviria a dir que del conjunt de les institucions públiques, a acompanyar-vos, per continuar construint entre tots una Andorra diversa i diferent, cada cop més allunyada del tòpic, una Andorra orgullosa de la seva gent i de la seva cultura.

Moltes gràcies i bona nit. ■

Lluís Cartes

Albert Salvadó rebent el premi i el diploma de la Subsindica Mònica Bonell i el Cònsol menor d'Andorra la Vella Marc Pons

Albert Salvadó i Miras

Per Noemí Rodríguez

Som alguna cosa més que un cos, una ment i un esperit. Som la suma de tot allò que d'una manera o una altra entra en contacte amb nosaltres al llarg de la nostra vida: l'escalf d'un amic, l'enyor d'un amor desgraciat, l'emoció d'una lectura adolescent.

Però també de les cuixetes de pollastre amb reducció de Pedro Ximénez, de buscar finançament per convertir un llibre en pel·lícula, o del pa amb tomàquet que s'ofereix per llimar asprors polítiques.

Jo no sé si l'Albert Salvadó hagués estat escriptor sense la influència del seu pare, o de Jules Verne, però sé del cert, que en cas de ser-ho, no hauria estat el mateix que és avui. I jo no sé si va ser un viatge al voltant del món en vuitanta dies, o un pop gegant el que va despertar –ves a saber què– en la ment infantil del petit Albert Salvadó. Però el cas és que alguna cosa devia passar perquè aquell nen comencés a veure les coses amb una altra mirada.

Verne deia que ell no inventava, que simplement presentava, intuïa, desenvolupava els invents que ja es veia que acabarien sent. Una mica com Salvadó, que, quan escriu, més que inventar, el que fa és omplir els buits.

Potser per això ens agrada tant la seva novel·la històrica, perquè ens permet posar veu i quotidianitat als grans personatges de la història: siguin faraons, esclaus cecs, soldats, fugitius o conqueridors.

Amb ell, els herois de la història trenquen la rigidesa de les pàgines dels llibres de text i ens obren les portes a una ficció més propera que la mateixa realitat.

Salvadó ens obliga a adonar-nos que encara que les fotografies de fa cent anys ens hagin arribat en blanc i negre, les imatges, la vida... aleshores i molt abans eren en color, fins i tot quan el pergami era la darrera innovació tecnològica.

A mesura que han anat passant els anys, em penso que he acabat llegint totes les obres publicades de l'Albert Salvadó –ja ho diuen, ningú no és perfecte– i a mesura que girava fulls, he pogut anar descobrint com parlaven Àtila, Violant d'Hongria, Alí Bei, Constantí, Jaume I, Anníbal... i molts dels seus coetanis, companys si més no de viatge en la imaginació de l'autor.

Perquè en la meua imaginació diuen les frases que l'Albert va posar en els seus llavis, feien l'olor, tenien el posat i lluien els tics que es reflecteixen en les seves pàgines. Per mi es fa difícil veure'ls de cap més manera.

Però. Sempre hi ha un però.

Alguna cosa va canviar en algun punt imprecís abans de publicar *L'informe Phaeton*.

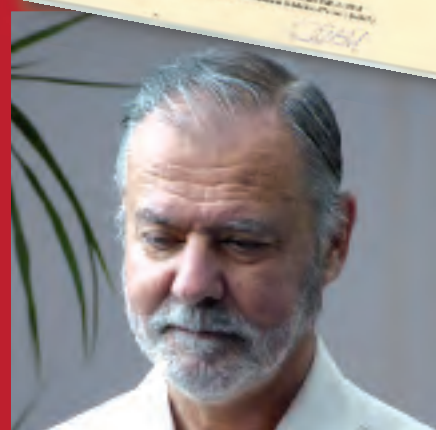
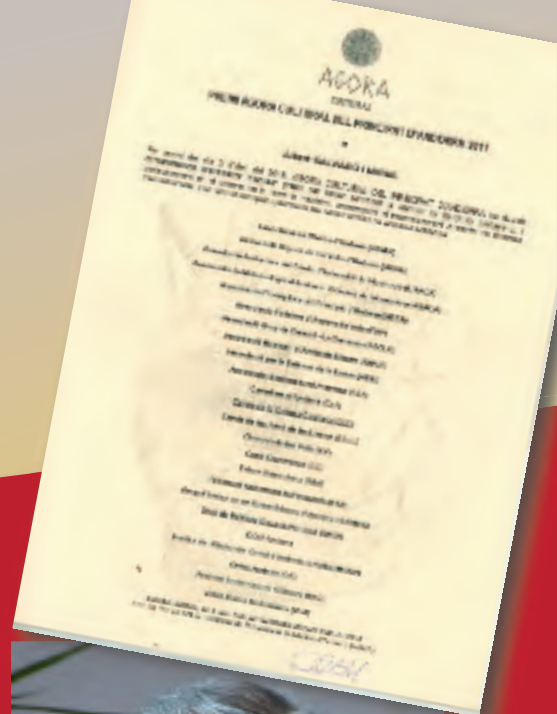
A partir d'aquest moment, l'Albert deixa de posar en els llavis dels seus personatges el que creia que deien per començar a escriure el que ell vol que sigui dit.

Galileu Galilei és el punt de partida d'aquest nou camí literari. Amb *Obre els ulls i desperta*. I avui, com en l'època de Galilei, ens trobem immersos en un moment de transició.

De la mateixa manera que el Renaixement planteja una nova forma de veure el món i l'ésser humà, avui, les successives crisis espirituals, econòmiques, sistèmiques i segurament individuals fan que hi hagi un trencament de paradigma per a moltes persones que, com Salvadó, volen obrir els ulls per adonar-se, encara que sigui per descobrir, que el secret és que no hi ha secret. Tornem a l'individu. Però de dins cap enfora. No és el primer cop que ho dic. Qui el coneix sap que ni la modèstia és una de les seves virtuts ni la falsa modèstia un dels seus defectes.

Però la recerca personal és honesta. Una recerca que no és en països llunyans, ni amagada entre runes antigues, sinó en l'interior de tots i cadascun de nosaltres, si som capaços de saber obrir els ulls i despertar. Aquest és el problema de fons. No –només– la mala gestió de la classe política, no els interessos purament econòmics de les grans empreses, no els condicionants del mercat. El problema d'aquesta societat és que estem adormits. I això no es cura ni sent conseller al Comú de la capital.

La gent no és imbècil, però és còmoda. Anestesiada per la feina, lligada a un estatus

assolit o a qual s'aspira renunciant a massa coses pel camí, com el poder que ens empara com a ciutadans i que deleguem a una classe política cada cop més allunyada de la realitat i a la qual no demanem responsabilitats.

Ens hem acostumat a viure sense fer-nos preguntes incòmodes, no fos cas que haguéssim de sortir de la zona de confort, de la suau i irresistible trampa de la falsa seguretat.

És menys arriscat que demanar-te per què ens permetem viure en un entorn que ens obliga a hipotecar el nostre temps per assolir un estatus que no ens farà en cap cas ni més lliures ni més feliços, i generalment ni tan sols més rics.

Però és clar, això ja és subversiu. Gairebé tant com plegar d'un despatx d'enginyeria i decidir que vols dedicar-te a escriure.

I fer-ho.

I ballar el ball de la vida, tal com vingui.

En qualsevol cas, és un bon principi.

Moltes gràcies i per molts anys, Albert. ■

Albert amb els seus germans Guillem i Carles, les seves esposes, el nebot Sergi i renebots

Albert Salvadó i Miras

Per Lluïsa Casas i Grimaldos

Parlar de l'Albert

Per mi parlar de l'Albert és primer de tot parlar d'un vell amic, a qui vaig tenir la sort de conèixer mitjançant la seva muller, la Mari Creu, companya i amiga de l'Escola Andorrana. Recordo la primera impressió que em va quedar d'ell en conèixer-lo. Em va semblar una persona d'un caràcter ferm, vital, segur. Exhalava una cordialitat contagiosa, d'aquestes persones que t'escolten de veritat i, cosa més difícil, amb interès. Jo aleshores encara no li coneixia el vessant d'escriptor o com a mínim no havia llegit res d'ell. Em va dedicar *L'enigma de Constantí el Gran* i em va apassionar. Sabia que era un home de ciència, enginyer industrial i em va sorprendre la seva qualitat narrativa, amb una prosa fluida, precisa, amena i entenedora. Des de llavors he seguit totes les seves novel·les, frisos de llegir-les tan bon punt estiguessin a les llibreries. Després he tingut el privilegi i el goig de poder-les comentar i valorar amb ell, en unes quantes llargues tardes després d'un bon tiberi, a casa seva o a la meua. També m'avançava, de tant en tant, algunes engrunes de treballs sobre els quals estava escrivint en aquells moments. Les tertúlies amb l'Albert sempre són enriquidores. Desgrana idees, conceptes, teories, sense pontificar, escoltant i valorant les opinions contràries.

L'Albert té un sa orgull d'andorrà. Però té una mirada ampla, crítica i cosmopolita que no li permet ser aliè a les vicissituds de situacions irregulars d'injustícies molt properes. En aquest sentit sempre ha mostrat una sensibilitat exquisida, que plasma, sens dubte, la seva cara més plural i justa de la profunda convicció com a demòcrata. Té, altrament, una visió d'una cultura global i enciclopèdica, per la qual qualsevol història no li és aliena, si li pot servir d'inspiració i de repte per a un nou descobriment en les possibilitats de creixement de la seva obra.

El de la dreta de tot

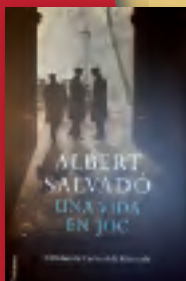

L'Albert amb la seva esposa Mari Creu, fills Meritxell, Laura i Miquel, gendres i nets

No és un escriptor encasellat en un gènere en el qual es pogués trobar més còmode. Ans al contrari, és capaç de tocar-ne diversos i amb la mateixa habilitat. Tot i els trets característics d'un estil literari treballat i documentat rigorosament, la seva narració és camaleònica, per la facilitat d'introduir-se en les diverses trames de les seves novel·les. Una cosa que en la meua llarga convivència a Andorra sempre m'ha sorprès és el gran talent cultural que aglutina el país, una societat tan reduïda en nombre de persones però tan abundosa en talent i molt concretament en el camp literari. Sens dubte ell n'és un dels màxims representants i gosaria afirmar amb poques possibilitats d'equivocar-me que és l'autor nostre més venut, més traduït i de projecció més internacional que tenim al Principat, i sense ànim de fer cap absurd rànquing. Sí que vull constatar que ell ha assolit aquesta posició amb una feina silenciosa, tenaç i solitària, sense concessions mediàtiques, ni gratuïtes per fer-se visible. Ell és un esperit lliure que sempre s'ha allunyat de les capelletes de la cultueta oficial, ni li han fet falta padrins per arribar on és. S'ho ha guanyat a pols per la seva qualitat literària reconeguda. Per acabar aquest meu petit homenatge, sols puc afegir, amic Albert, que estic "encantada d'haver-te conegut", perquè la teua humanitat i saviesa m'han enriquit i m'han nodrit per fer-me una mica més culta i en conseqüència també una mica més lliure. ■

Portades dels llibres d'Albert Salvadó en les primeres i les darreres edicions

Biografia

Albert Salvadó i Miras

Nascut a Andorra la Vella (1951). Enginyer industrial i escriptor. Viu a 1.400 metres d'altura, al bell mig del bosc, des d'on escriu. Va exercir d'enginyer durant gairebé 25 anys i, finalment, va abandonar aquesta professió per dedicar-se a la seva vertadera vocació i passió: escriure.

Ha conreat el conte infantil, la novel·la i l'assaig. Destaquen per damunt de tot les seves novel·les històriques, malgrat que ell considera que no existeixen gèneres, sinó relats, purament i simplement relats.

En novel·la negra ha escrit obres com *El rapte, el mort i el Marsellès*, premi Sèrie Negra de l'any 2000, o *Una vida en joc*, dedicada al casino de la Rabassada.

En relat d'anticipació disposa d'obres com *Un vot per l'esperança*, que va merèixer el títol d'obra seleccionada al I Premi de novel·la Plaza i Janés el 1985, o la tan celebrada *L'informe Phaeton*.

I en ficció històrica disposa de títols tan coneguts com per exemple *El mestre de Kheops*, premi Néstor Luján de novel·la històrica 1998; *L'anell d'Àtila*, premi Fiter i Rossell 1999; *Els ulls d'Anníbal*, premi Carlemany 2002; *La gran concubina d'Egipte*, premi Néstor Luján de novel·la històrica 2005; la trilogia dedicada a Jaume I el Conqueridor formada per *El punyal del sarraí*, *La reina hongaresa* i *Parleu o mateu-me*, o la trilogia dedicada a Alí Bei formada per *Maleït català*, *Maleït musulmà* i *Maleït cristià*, o la darrera novel·la, *Obre els ulls i desperta*.

Li agrada molt barrejar amb subtileza la realitat, la ficció i el misteri, que sempre embolcalla amb sentiments, vertader motor de la vida, fins a l'extrem de fer desaparèixer la frontera entre allò que pertany a la història i allò que pertany a la imaginació. En alguna ocasió els lectors han arribat a prendre per reals personatges creats per ell.

Té obres publicades en català, castellà, anglès, francès, grec, portuguès, eslovac, txec... Se'l considera el revitalitzador de la novel·la històrica en llengua catalana, de la qual cosa se sent molt orgullós.

Premis

1982: premi Xerric-Xerrac de contes infantils pel seu conte *La imaginació del nen*.

1985: obra seleccionada per al premi Plaza & Janés per la seva novel·la *Libertad para Satanás*,

1997: finalista del premi Néstor Luján de novel·la històrica amb la seva novel·la *L'enigma de Constantí el Gran*.

1998: premi Néstor Luján de novel·la històrica amb la seva obra *El mestre de Kheops*.

1999: premi Fiter i Rossell del Cercle de les Arts i les Lletres amb la seva obra *L'anell d'Àtila*.

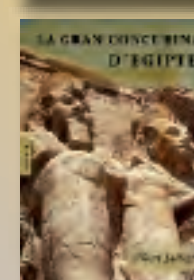
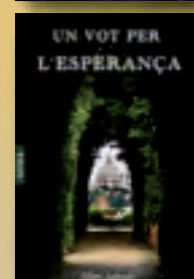
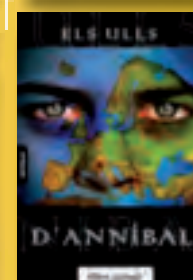
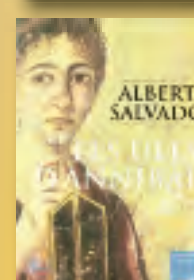
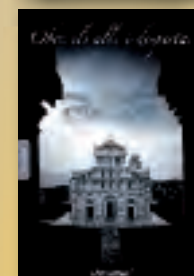
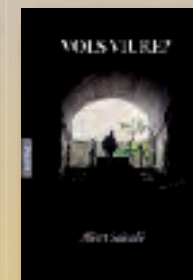
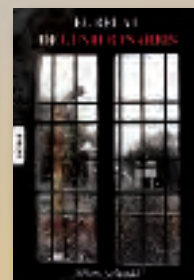
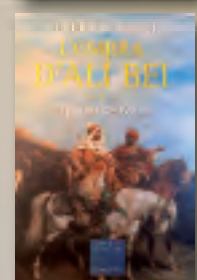
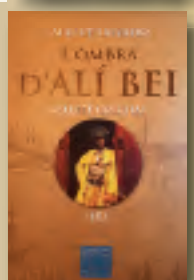
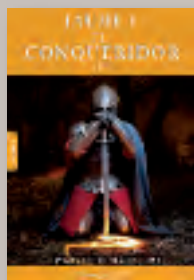
2000: premi Sèrie Negra de Planeta amb la seva obra *El rapte, el mort i el Marsellès*.

2002: premi Carlemany amb la seva obra *Els ulls d'Anníbal*.

2005: premi de novel·la històrica Néstor Luján amb la seva obra *La gran concubina d'Egipte*.

2016: premi El Vi Fa Sang, categoria internacional per la seva trajectòria literària.

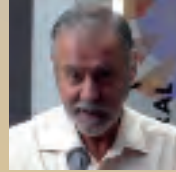
2018: premi Àgora Cultural 2017 per la seva contribució per enriquir la literatura d'Andorra, en particular la novel·la històrica. ■

Avi per doble

Gràcies per pensar en mi

Per Albert Salvadó i Miras

El propassat dimecres 30 maig vaig ser conduït amb nocturnitat (perquè era al vespre) i traïdoria (perquè hi vaig anar enganyat) fins a la seu del Consell.

Allà em vaig trobar amb bona part de la meua família, una bona colla d'amics i un fotimer de cares rialleres que no feien sospitar res.

La vetllada va començar, i tot anava segons el previst (per mi, evidentment) fins que la Noemí Rodríguez (que presentava l'acte) parla d'un escriptor que..., i allò que diu ja em fa aixecar les orelles i tombar el cap a cantó i cantó per veure el somriure beatífic del meu germà Carles i com el meu nebot Sergi agafa el mòbil i es prepara per fer algunes fotografies.

I sí! La Noemí pronuncia el meu nom i diu que se'm concedeix el premi Àgora Cultural 2017 per la meua contribució a l'engrandiment de la literatura del nostre país, en especial la novel·la històrica, i tota la sala esclata en aplaudiments.

Excuso dir que si en aquell moment em punxen, no em troben sang. La sorpresa va ser tan majúscula que vaig trigar a reaccionar. Quina conxorxa tan ben muntada! Ho sabia tothom excepte jo.

Permeteu-me, per tant, que doni les gràcies per tan emotiu acte en primer lloc a la meua esposa (que va aguantar un secret fins al final), als meus germans i cunyades (que van fer un paper digne d'un òscar), als meus nebots, parents i amics (que van ser còmplices necessaris), a la Noemí Rodríguez (que va dir de mi tantes coses que gairebé vaig pensar que sóc algú), a les autoritats que van assistir-hi (en especial el Marc Pons, amb qui, en altres èpoques, vaig compartir responsabilitats) i... (finalment i de forma infinita) a la gent de l'Àgora Cultural del Principat d'Andorra per haver pensat en mi. Mai no oblidaré com em vaig sentir de confortat, com vaig poder contemplar els ulls que em miraven i m'oferien el seu escalf.

En ocasions com aquesta voldries donar les gràcies tot explicant la gran quantitat de sentiments que es creuen pel cor. Malauradament, malgrat que la paraula és matemàtica pura i sempre pots trobar-ne una que digui exactament allò que vols dir, sempre et queda l'estranya sensació que no n'has dit prou amb la paraula més perfecta que existeix per a actes com aquest: gràcies. Gràcies de tot cor! ■

Guardó El Vi fa Sang a la trajectòria literària

Avi tercera neta

Avi quart net

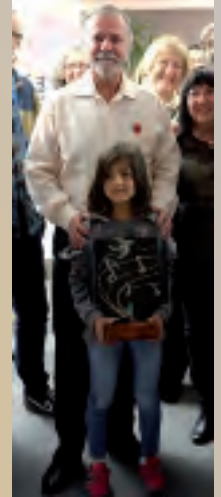
Iguazú

Egipte

Berlín

Amb la seva reneboda Carla Salvadó i Lluç

Nova York

Praga

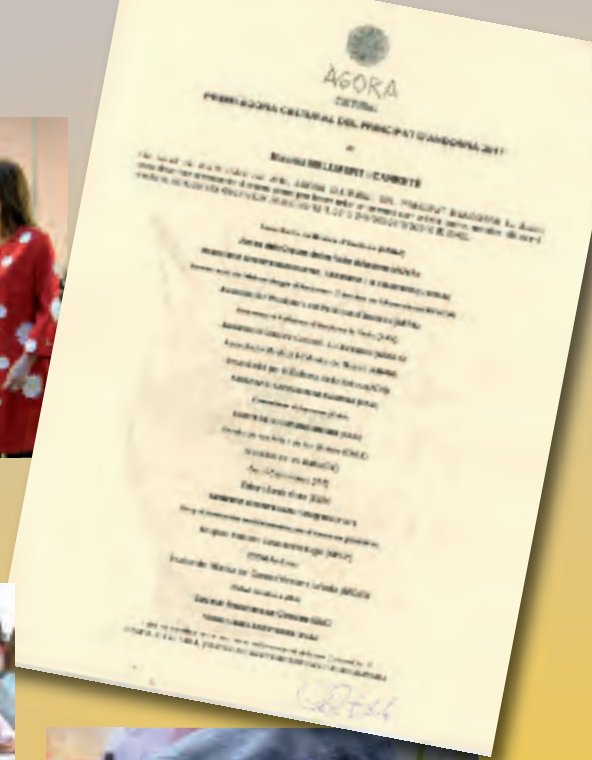

Ushuaia

Maurici Bellmunt i Carreté

Maurici rebent el premi de la ministra de Cultura Olga Gelabert i el diploma de Lluís Babi de la Coral Casamanya

Per Josep Maria Talló i Cantallops

L'amic Maurici, per un amic del Maurici

En Maurici és un ésser total, polièdric. És il·lustrador, caricaturista, dibuixant, pintor, ha fet de locutor, dissenyador gràfic i fotògraf. És escriptor, cantautor, ha fet cine, i el més important, és una gran persona i un gran amic.

És tan difícil de definir que ho faré amb una frase que fa servir ell mateix. El Maurici vol ser reconegut com un "bellmunt de coses". Tot el que sap ho ha après de manera autodidacta i s'ha fet a ell mateix sense passar per cap escola. Això el fa únic.

En el pla artístic l'apassiona la bellesa i en el del coneixement té fascinació per l'univers i la història, per tot allò que sabem i per tot allò que només alguns intueixen. Com si es tractés d'una espècie d'antena humana, ell capta tot allò que als altres se'n escapa. Per a mi és un ésser singular, un creador sense límits i sense por.

No ha entregat mai la seva llibertat artística per diners ni per res, ni tampoc la seva llibertat humana, sempre fidel a les seves conviccions. Dit senzillament, ell fa de Maurici Bellmunt. Encara que caiguin pedres del cel, el Maurici és inamovible, no canvia i es manté sempre fidel a les seves idees i a la seva manera de ser.

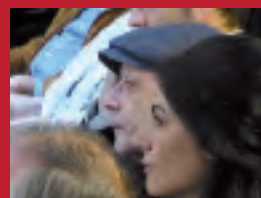
El Maurici és el meu amic (ja fa molts anys), i és com un germà per a mi, com jo ho sóc per a ell. Un artista diferent i una persona entranyable que, con un mineral format per mil arestes, és irrepètible.

Maurici, t'estimo!

Maurici t'estimem! ■

Els músics Lluís Cartes, Oriol Vilella i Jan Cartes, interpretant una cançó composta pel Maurici

Maurici amb les filles Georgina i Roser, gendre, nets, amics

Maurici Bellmunt i Carreté

Biografia

Experiències professionals i artístiques

- Entre 1976 i 1981 publica acudits de pàgina i il·lustracions eròtiques i polítiques a gran part de les revistes postfranquistes i populars d'aquells moments a Espanya.

- Il·lustrador a l'editorial Sedmay de Madrid (1976-1981). *Personas, Play Lady, Stop, Gentes, El Cronopio.*

- Dibuint acudits a Grupo Zeta a Barcelona (1976-1981). *Enmanuelle, Lib.* Entre altres com, *Muchas gracias, Primera Linea, Climax, El Papis.*

- Il·lustrador portadista i articulista a la revista italiana *Il Giornali dei Misteri* (1981-1983)

- Director artístic de l'agència de models publicitaris New Faces de Barcelona. (1986-1989).

- El 1982 exposa per primera vegada com a solista les seves pintures a l'oli i aerografies a la galeria Keane Mason de Nova York, com a tema de surrealisme fantàstic, i posteriorment a diversos locals culturals de Catalunya així com en ajuntaments, i últimament en una galeria d'Andorra. Gran part de la seva obra pictòrica s'ubica principalment a Sant Vicenç de Castellet (Bages), Alemanya, Mallorca, Florència, Andorra i el Japó, on té més de 100 obres a l'oli escampades i pintades des d'Andorra.

- A partir de 1989 per motius familiars resideix al Principat d'Andorra, on guanya un primer premi en la modalitat d'Artesania i Decoració en un concurs produït aleshores pel Cercle de les Arts i de les Lletres. Successivament publica els seus acudits i caricatures a tota la premsa andorrana del moment i també publica un còmic intitulat *3 anys de mal humor a Andorra*; això era abans de la Constitució.

- El 1992 intenta crear un parc temàtic a la zona de la Rabassa a Sant Julià de Lòria, amb *tubotroncs* i dinosaures que s'havia d'anomenar Dinoslandia. L'any 2009, a la Rabassa, a Sant Julià de Lòria, s'hi instal·la un fantàstic parc temàtic anomenat Naturlandia amb un tubotronc que fa les delícies de petits i grans.

- El 1995 entra com a redactor i dibuixant a Premsa Andorrana, SA, al setmanari *7 Dies*, fins al 2006, en què, per malaltia, ha de deixar-ho.

- El 2005 publica la seva primera novel·la de ciència-ficció anomenada *G.O.T. (Govern*

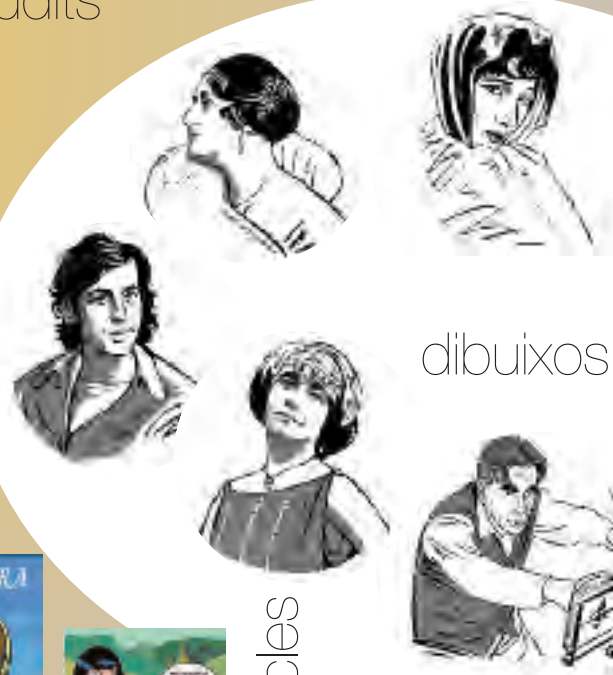

acudits

còmics

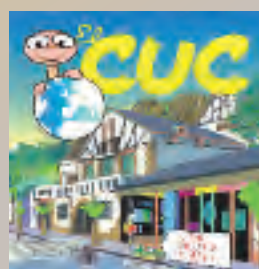

El cotxe de Boris I

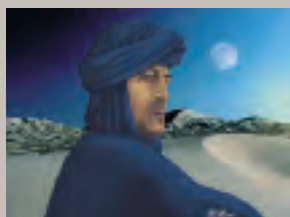

dibuixos

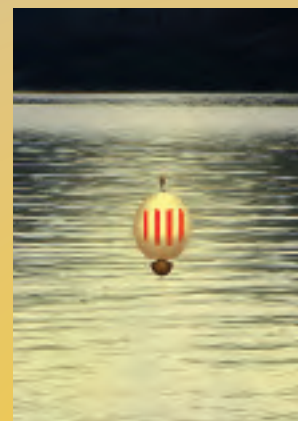
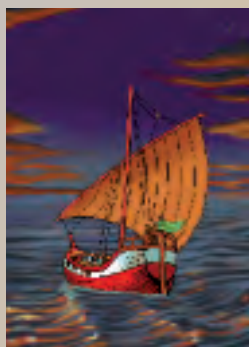
articles

caricatures

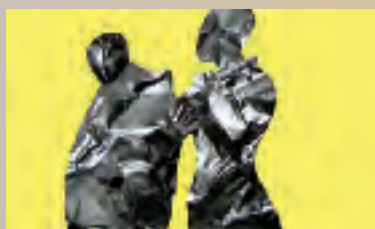
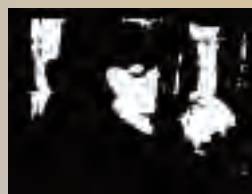
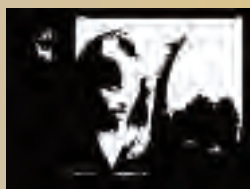
dibuixos

dibuixos a ploma d'Andorra

fotografies

escultures

Ocult de la Terra) per l'editorial Malhivern de Sant Cugat del Vallès.

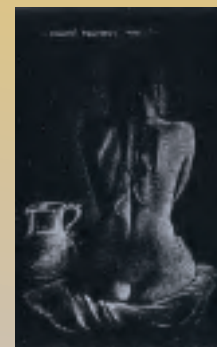
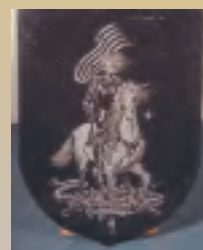
- El 2006 se li atorga el primer premi Meritxell a la historieta gràfica, Principat d'Andorra, amb el treball *El Cuc*. A Barcelona il·lustra el llibre de Jaume Nolla i Margarita Puig *Morts il·lustres als cementiris de Barcelona* d'Angle Editorial.

- A partir del 2007 es dedica plenament a la pintura, especialment a la pintura digital, i a la producció casolana de petits curts de dibuixos animats sense treballar en cap empresa d'aquesta matèria audiovisual. El Cercle del Liceu de Barcelona disposa d'una de les seves obres a l'oli anomenada *Fusió de temps i espai*.

Podeu veure treballs realitzats amb Photoshop a Internet a Artelista Bellmunt: pintura digital, net art...

En la faceta de cantautor no té cap disc gravat, ja li agradaria això a ell. De moment té quatre peces d'entre 30 temes, orquestrades per Lluís Cartes i Oriol Vilella, a disposició per escoltar-les en un CD. ■

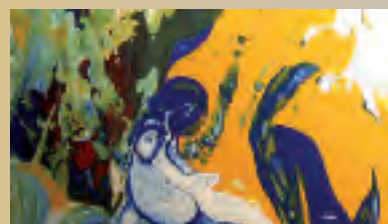
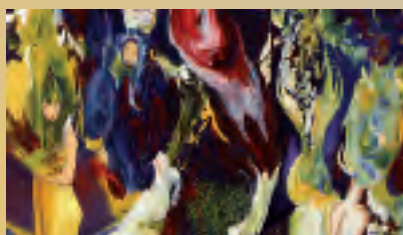
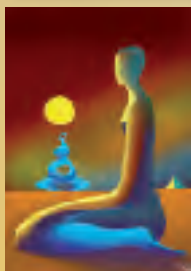
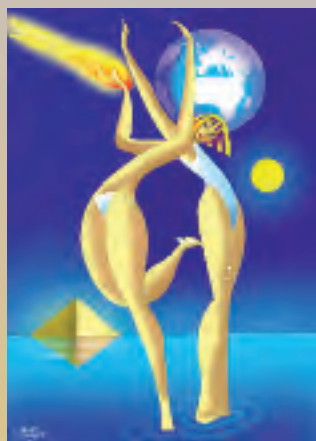
gravats

llibres

pintures

projectes
no realitzats

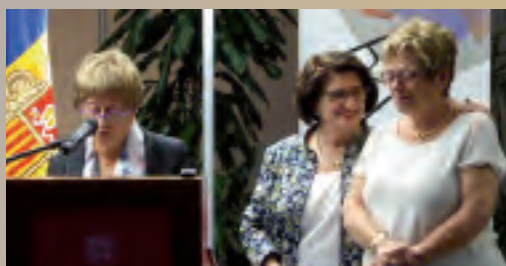
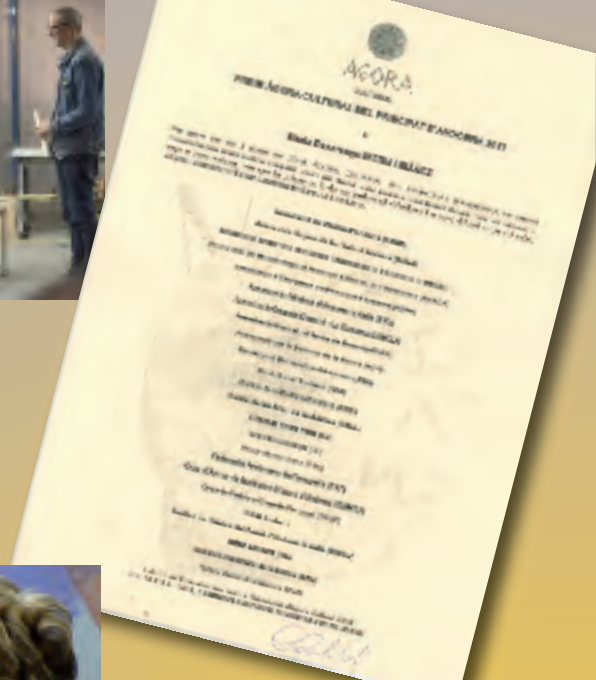

publicitats

Maria Esperança Ivern i Ibáñez

M. Esperança rebent el premi del Síndic General Vicenç Mateu i el diploma del president de l'ASMA Oriol Vilella

M. Dolors Bartumeu

Escrit per Teresa Areny Ivern, maig 2018

Legit per Maria Dolors i Bartumeu

Del cor de Barcelona al cor de Laurèdia

Corria l'any 1963 quan, juntament amb el seu pare, l'Esperança arribava al seu nou destí. Jove catalana de 19 anys, va venir al Principat després de viure a Madrid. Un destí marcat per l'oportunitat de treballar a la impremta Casal i Vall de la mà del seu progenitor. Pare i filla varen iniciar el seu periple andorrà amb la impressió de les obres de l'Abadia de Montserrat, obres escrites en català que no es podien editar al seu país.

I és en el si de la impremta que sorgeix un nou destí que la vincularà definitivament a Andorra, i especialment, a la cultura laurediana. Els joves Daniel Areny, Ricard Tor, Francesc Besolí, Jaume Pla i Paco Reyes van decidir recuperar l'antic Esbart Andorrà, fundat l'any 1951. Els impulsors van saber que havia arribat al Principat una balladora del Cercle Català de Madrid. Amb empena i convicció, el Daniel i el Paco li varen proposar la direcció del nou esbart. No sabem si va ser *le coup de foudre* entre el Daniel i l'Esperança, o les ganes d'integrar-se al nou país que la decisió va ser presa ràpidament, i per la festa major del mateix any l'Esbart Laurèdia va fer la seva primera aparició en públic. Del 1980 al 1988, Joan Vergés en va ser codirector, en un tàndem perfecte: mentre l'Esperança mostrava la seva faceta més rampelluda, el Nito transformava tots els petits ensurts en bromes i rialles. A partir del 1989 i fins al 2007, en Jordi Torres en va ser el director, amb noves coreografies. Des de l'abril de 2008, en Jaume Torra n'és el màxim responsable i dona continuïtat a quarantacinc anys d'història.

Durant l'etapa de l'Esperança es varen organitzar esdeveniments molt importants per a la cultura popular del país, com els aplecs de Canòlich, amb la participació de grups d'arreu de Catalunya, Espanya i Europa; l'estrena d'*Història i Llegendes d'Andorra medieval* amb motiu de la celebració del 25è aniversari de l'entitat i que va agermanar tot un poble, o l'acompanyament en cobla del *Ball de la Marratxa*. Altres actuacions han fet història, com el concurs *Le Hareng d'or* a Etaples, en col·laboració amb el Ballet Sant Jordi de Perpinyà, o la ballada d'una sardana a la Guingueta just a la frontera amb Espanya. Al 1991, l'esbart va participar en l'acte d'inauguració dels Jocs dels Petits Estats d'Europa.

Però ens trobem avui a l'acte d'Àgora Cultural per homenatjar-la, i en representació de tots els qui vàrem col·laborar amb ella, vull expressar-li el nostre més sincer agraïment. L'Antoni Besolí, la Jeanne Montagne, el Daniel Areny, el Nito, la Reyes Crespo, el Santi Pijoan, la Pepita Lucas, la Pilar Rich, la Pilar Valdehierro, la Hanne Cuéllar, la Josefina Obiols, la Montse Batlle, i jo mateixa, la Maria Dolors Bartumeu, volem fer públic el nostre reconeixement. Recordar l'Esbart Laurèdia és recordar la nostra joventut, és recordar l'Esperança, que amb el seu entusiasme i passió per la dansa folklòrica va fer possible que a Sant Julià de Lòria es revisqués la cultura popular amb un repertori de danses que feien gaudir de les actuacions: des dels passos del *Ball pla* fins als punts més airosos de les *Danses de Castellterçol*; des de l'humor de la *Tirotitaina* fins a l'elegància d'*El Parado de Valldemossa*; fins als moviments

més enèrgics del *Galop de Panderetes* o l'espectacularitat de *Les danses de Vilanova*, coreografia que va muntar tot recordant els seus avantpassats paterns.

Però no existeix llarga vida en una entitat sense un bon planter, i l'Esperança va tenir una especial atenció pels més menuts. Recordem aquells *Cercolets* o *l'Hereu Riera*, que any rere any omplien de somriures la plaça Major. Tots hi anaven passant per aprendre a puntejar, a fer rotllanes, a enlairar braços i a fer volar les faldilles de colors ben festius. L'Esperança era perfeccionista i tot es dissenyava en coherència amb la dansa. Quantes baixades a *l'Indio de Barcelona* per trobar els millors teixits? Quantes consultes al *Costumari* de Joan Amades? Les cosidores us ho poden assegurar i per recordar aquells bells moments, cada any es retroben al voltant de Nadal per festejar-ho.

Durant els vint-i-cinc anys de col·laboració com a presidents, com a directors, com a secretaris, com a tesorers, com a cosidores, com a tècnics de so, vàrem treballar de valent perquè tot sortís rodó. Enmig d'un ambient de molta germanor i d'orgull de pertinença a l'Esbart Laurèdia, vàrem tenir la sort de gaudir de molts moments que ja formen part de la nostra història més preuada. Alguns sabreu que l'Esperança és geniüda, i malgrat que algun cop se la va mal interpretar, els qui vàrem tenir la sort de col·laborar amb ella sols en podem dir paraules d'agraïment i felicitació.

Moltes gràcies, Esperança, per haver-nos deixat compartir la teva passió per la dansa, per la cultura popular i per l'estima cap al teu poble d'acollida. ■

Maria Esperança Ivern i Ibáñez

Pepita Lucas i Casals

L'Esperança i el Daniel amb els membres de l'Esbart Laurèdia

Poema a l'Esperança

Una noia de Barcelona va arribar
i l'esbart va començar.

Moltes hores hi va dedicar,
creant balls i vestuari nou.
Renoï quin enrenou!

Per l'esbart lluitava i fins i tot cosia.
Tot això li donava alegria.

A la *jefa* de la nostra junta tots li fèiem
costat
per dur a terme tot allò que li venia al cap.

A tothom feia córrer,
però a ella no li venia d'una estona.

Després de molt treballar,
també fèiem algun sopar.

Esperança, t'estimem.
Els bons moments sempre recordarem.

Amb els músics Oriol Vilella, Jan Cartes,
Lluís Cartes i Òscar Llaudó

Amb Jaume Torra, director
actual de l'Esbart Laurèdia

L'Esperança amb els seus pares, març del 1944

Ballada de l'Esbart Laurèdia. Cartell del Sindicat d'Iniciativa d'Andorra, 1964

Escultura de Josep Viladomat davant de la Casa de la Vall, basada en els balladors de l'Esbart Laurèdia

Esbart dansaire Maig del Cercle Català de Madrid, 1959

Esbart Laurèdia, primera actuació el 1963

Festa major 1963

L'Esperança a l'editorial Casal i Vall, 1963

Biografia

Neix a Barcelona el 1943 i és la filla gran de sis germans, nascuts de la Maria Teresa i el Josep. L'any 1951 la família es desplaça a Madrid amb motiu de la nova feina encarregada al seu pare com a gerent de la impremta més gran de l'Estat espanyol. Des de ben petita s'interessa per la cultura gràcies a l'educació familiar rebuda per part dels seus progenitors. Inicia estudis musicals al Conservatorio Municipal de Madrid, on rep classes de solfeig i es gradua fins a cinquè de piano. Cap a l'any 1957 la família ingressa al Cercle Català de la capital espanyola, motivats per la preservació i estima de la cultura catalana. La Maria Esperança entra a formar part de l'esbart de l'entitat, que també dirigirà fins a la seva partida. L'any

1961 tota la família retorna a la seva ciutat natal i l'any 1963 es desplacen al Principat d'Andorra per motius de feina: el seu pare esdevé el nou gerent de la impremta Casal i Vall, responsable, entre d'altres, de les publicacions de l'Abadia de Montserrat. Maria Esperança és contractada a la mateixa empresa com a monotipista, ofici que havia après a Madrid. El mateix any de la seva arribada és quan un grup de joves impulsors lauredians li proposen fundar l'Esbart Laurèdia, que dirigirà fins l'any 1989 i s'hi implicarà fins al 1994. El 1966 es casa amb Daniel Areny, impulsor i fundador també de la Coral Rocafort, i neixen els seus tres fills, la Teresa, l'Olga i el Manel, vinculats des de sempre en diferents àmbits a la cultura del país. ■

L'Esperança i el Daniel, 11-04-66

Festa major, ball cerdà 1971

L'Esperança amb els balladors
de la Marratxa, 1972

50 anys de l'Esbart Laurèdia, 17-11-2013

Festival a la Massana
17-07-96

Premi Àgora 2018. L'Esperança i el Daniel amb els seus
tres fills: L'Olga, la Teresa i el Manel

Dinar de Reis a casa
dels padrins, 2014

Esbart Laurèdia, ball de la Marratxa per a la TV
del Canadà, 12-08-1966

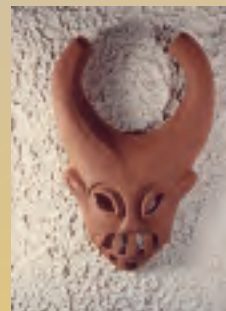

Homenatge a Pilar Riberaygua i Montagut

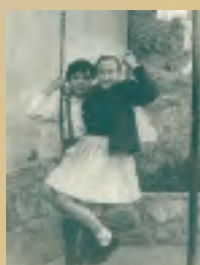
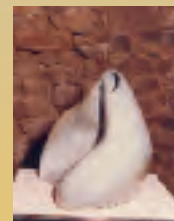
Pilar Riberaygua (1953-2002)

Pilar Riberaygua, *la Pili*, neix l'1 d'octubre del 1953 a Andorra la Vella. La seva vocació artística la porta a estudiar ceràmica a l'Escola Massana de Barcelona a l'edat de 14 anys. En acabar, als 18 anys, obre junt amb la seva amiga Dolors Casellas un taller de ceràmica en ple barri Gòtic que posteriorment es trasllada al barri de Sant Agustí. Realitzen obres artesanals i artísticocreatives que venen a tot Catalunya: màscares, mòbils, altres objectes ornamentals, grans murals de ceràmica, alguna petita escultura, ...

El 1980, en néixer el seu primer fill, el Guillem, retorna a Andorra i obre un taller de ceràmica a l'Era Bauró, en ple centre històric d'Andorra la Vella. Aquest serà l'embrió de la futura Galeria d'art Era Bauró (1985). La ceràmica de creació artística va guanyant terreny a la purament artesanal. Realitza escultures i grans murals com els del Centre de Congressos d'Andorra la Vella, en

Peces de ceràmica creades i elaborades per la Pili

l'actualitat desapareguts després de les reformes. De mica en mica abandona la producció pròpia per dedicar-se a la promoció d'altres artistes. Comença exposant joves d'Andorra i no triga gaire a introduir obra d'artistes contemporanis: Henry Moore, Miró, Picasso, Barceló... Introdueix l'art contemporani a Andorra quan no era gaire conegut ni apreciat. Remou els cercles culturals i artístics andorrans promocionant artistes novells que adopta com a propis de la galeria. París, Berlín, Luxemburg, Tòquio, Nova York, Barcelona, Madrid..., són ciutats on, a través de l'intercanvi amb altres galeries, exposen els seus artistes. La galeria no solament és acceptada com a *partenaire* de galeries de renom internacional, sinó que també és seleccionada per exposar en fires com ARCO (12-13 de febrer 1993).

El 1991 funda el Centre d'Art Contemporani Cat'Art situat a Sainte Colombe sur l'Hers, a l'Aude amb l'ajuda de l'artista Nicolae Fleissig. Tallers d'escultura, pintura, ceràmica, litografia, sala d'exposició de més 140 m², una biblioteca d'art, sales de reunions, espais de convivència i lleure, jardins, cases i apartaments. Acull en simultani fins a 22 artistes de diferents disciplines i cadascú en plena activitat creativa. Es generen intercanvis entre artistes que arriben de Califòrnia, el Pakistan, San Petersburg, Holanda, Bèlgica, França, Espanya, Japó, Boston, Camerun, la Xina, etc. inclosos escriptors i videoartistes.

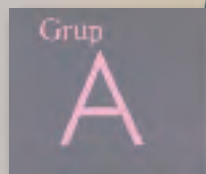
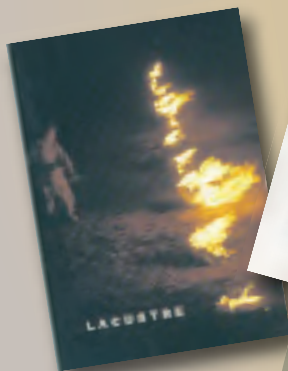
Els estius dels darrers anys es fan intervencions col·lectives d'una dotzena d'artistes internacionals a la natura (Land Art), al voltant del llac de Montbel (Lacustre), el

bosc del mateix municipi (Bosc) i el riu Hers (Rivière). També trobades universitàries internacionals amb la participació de les facultats de Belles Arts de Tolosa i de Barcelona.

La primavera de 1998 s'inaugura una de les seves grans obres: *Turons d'Art*, parc d'escultures d'Escaldes-Engordany. Onze escultors internacionals creen onze escultures amb un doble propòsit: fer gaudir de l'art tot jugant. La creació artística serveix de joguina per divertir els nens estimulant llur imaginació creativa. Ella i la seva amiga Dolors Casellas dissenyen el pla urbanístic del parc on s'han d'instal·lar les obres d'art. Uns anys més tard desgraciadament aquestes escultures van desaparèixer quan el comú va fer un nou parc.

No podem oblidar tampoc la seva època de professora de l'Escola d'Art d'Andorra la Vella. El seu esperit creatiu i la gran imaginació van aconseguir, entre altres, que els nens pintessin els plats de l'escudella de Sant Antoni, o que per la campanya de Nadal i Reis els carrers del centre de la parròquia s'omplissin de caixes-cases, ninots, guirlandes representant el pessebre.

El 1998 inaugura la galeria Les Punxes a Barcelona, l'única galeria especialitzada en escultura de la gran ciutat. Escultors internacionals hi exposen i també estudiants dels darrers cursos de la facultat de Belles Arts de la Universitat de Barcelona. La seva malaltia l'obliga a tancar-la sis mesos abans de la seva mort. El mes de novembre del 2002 més de 40 artistes li reten homenatge pòstum obrint de nou la galeria exposant obres creades especialment per a aquesta ocasió. ■

Exposicions de Grup A

Publicacions dels simposis Cat'Art a Sainte Colombe

Pensant en la Pili... o pilificant els pensaments

Per La familia

Si pilifiquem els pensaments, la vida ens explota! Intensament, sense vergonya i amb molta marxa.

Tot està per fer i tot és possible. Posem-nos-hi! Vivim amb intensitat, humor i alegria. Ajuntem la bellesa amb el divertit! Qui ha dit que no es pot jugar amb l'art? Trepitjar, córrer, saltar, enfilar-se per les escultures... per què no?

La quotidianitat esdevé creativa i l'art es quotidianitza. Conviure, compartir i crear. Qualsevol oportunitat és bona: una fàbrica de pintes abandonada, un estany d'aigua envoltat de camps de blat de moro, un grup de cases als afores de Sainte Colombe sur l'Hers. Escultures efímeres sorgeixen dels paisatges, i nosaltres i vosaltres que hi som per recordar-les.

Pilifiquem. La il·lusió mai falta, la creativitat efervescent i la urgència precipiten bojos projectes per materialitzar les seves dèries culturals.

Lleugera i tenaç, burla la cita amb la dalla. I que la música no pari! *El temps no compta ni l'espai. Qualsevol nit pot sortir el sol, deia el galàctic.* ■

Pilar Riberaigua, Ceramista i Galerista d'Andorra

Per Alfons Valdés i Puig

Era l'any 1984, i les coses començaven a canviar a Andorra. L'actual cònsol d'Encamp volia ensenyar, una nova forma de veure l'art. Josep Dallerès comptava amb una persona dinàmica i amb forces contactes dins d'aquell món, era Montserrat Porta.

Ella, amb el suport del comú, va agrupar a diferents artistes del país, amb una idea de modernitat.

Els elegits van ser: Pilar Riberaigua, Berna Garrallà, John Morrison, Joan Xandri, Nunné Shabanderian, Josep Ripoll i Alfons Valdés. Dels set components, del Grup A, tres eren noies.

Al voltant d'elles s'organitza el grup. Exposen a diferents llocs. La Fontana d'Or,

Girona. Al Museu de l'Empordà, Figueres. A la Sala Gosé, Lleida.

L'obra la portava cada artista, i entre nosaltres mateixos, organitzàvem l'espai.

Al centre, les escultures de Josep Ripoll i les ceràmiques de Pili Riberaigua. En les parets els tapissos de Nunné. Les pintures solitàries de Berna. Els grans quadres plens de textures de John Morrison i la pintura gestual de l'Alfons. El crític del grup era Francesc Rossa, també d'Encamp.

Segurament, d'aquestes experiències, Pili va pensar a muntar una galeria pròpia, on poder treballar ella mateixa i poder exposar les obres d'altres artistes. Tenia contactes, a Barcelona, on ella va estudiar.

La seva galeria va ser una borda vella, en ple centre del nucli antic d'Andorra la Vella. La va restaurar. S'entrava per la part alta, a nivell de carrer i es baixava per una escala a la dreta. L'espai era ampli i permetia presentar a Andorra una obra totalment diferent d'allò que normalment la gent estava acostumada. Joan Xandri en va fer el logotip blau exterior. Penso que ella va ser feliç, ja que va poder desenvolupar la seva activitat artística, la ceràmica, i al mateix temps, disposar d'un centre de relació important per a la població d'Andorra, i de tota la comarca pirinenca. ■

A l'Era Bauró

A Barcelona

A l'Era Bauró

Pilar Riberaigua Montgat

Nascuda a Andorra l'any 1957

1984 - Exposició a l'Espai Miquel de Sant Jordi, Espai d'Art, Encamp.

1984 - Exposició a l'Espai Miquel de Sant Jordi, Espai d'Art, Encamp.

1985 - Exposició a l'Espai Miquel de Sant Jordi, Espai d'Art, Encamp.

1985 - Exposició a l'Espai Miquel de Sant Jordi, Espai d'Art, Encamp.

1985 - Exposició a l'Espai Miquel de Sant Jordi, Espai d'Art, Encamp.

1985 - Exposició a l'Espai Miquel de Sant Jordi, Espai d'Art, Encamp.

1985 - Exposició a l'Espai Miquel de Sant Jordi, Espai d'Art, Encamp.

1985 - Exposició a l'Espai Miquel de Sant Jordi, Espai d'Art, Encamp.

1985 - Exposició a l'Espai Miquel de Sant Jordi, Espai d'Art, Encamp.

1985 - Exposició a l'Espai Miquel de Sant Jordi, Espai d'Art, Encamp.

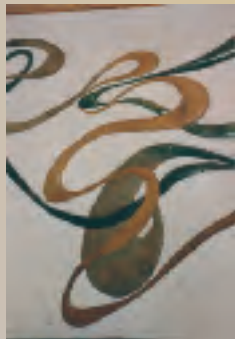
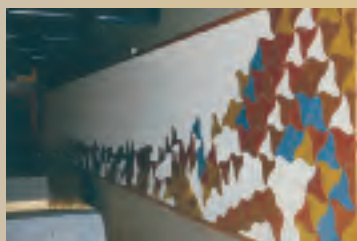
1985 - Exposició a l'Espai Miquel de Sant Jordi, Espai d'Art, Encamp.

Homenatge a Pili Riberaigua i Montagut

La Pili ceramista

Per Gemma Piera i Mussons

La Mia Barendse i jo teníem el nostre taller de ceràmica al carrer Ciutat de Valls, on se'ns podia veure treballar les peces que després portàvem a les fires que s'organitzaven per Andorra. També d'altra gent que, sabent que la nostra feina era totalment artesanal i buscant un tipus de producte que estava fet al país, ens venien a encarregar diverses peces.

Murals de ceràmica de la Pili al Centre de Congressos d'Andorra la Vella

Centre Cat'Art a Sainte Colombe

Exposició a l'abadia de Lagrasse, l'agost de 1996

Al Japó, octubre 1994

Un bon dia va aparèixer una noia entusiasmada d'haver-nos trobat. Tal com ens va dir, ella també era ceramista; havia après l'ofici a l'Escola Massana de Barcelona i acabava d'arribar a Andorra novament per quedar-s'hi definitivament. Dic novament perquè havia nascut aquí, havia marxat a estudiar, i ja a Barcelona havia tingut un petit taller. En aquell moment vivia molt a prop nostre i cada dia, a mig matí, venia a buscar-nos per anar a fer un cafè al bar del costat per xerrar una estona. Ens va explicar que estava buscant un lloc per muntar el seu taller de ceràmica i posar-se a treballar de l'ofici.

Així va ser com la Pili Riberaigua va aterrar a Andorra com a ceramista.

El seu desig era trobar algun espai que a més d'albergar el seu taller tingués un caire especial, on trobar una font d'inspiració per realitzar el seu treball i si podia ser, que s'ubiqués a la zona més històrica d'Andorra la Vella.

S'havia enamorat d'una antiga era en desús que era un espai molt estimulant, per la seva construcció, per la seva història, per ser encara un dels pocs testimonis d'altres èpoques al bell mig d'Andorra la Vella.

Va anar a visitar un munt de vegades la Clara Rabassa, la Claret, que li deia, ella n'era la propietària. Volia que la hi llogués, i la dona, sorpresa per aquella proposició, no acabava de decidir-se. Finalment ho va aconseguir, i va posar fil a l'agulla per adequar aquell enorme espai com un taller on poder treballar la ceràmica i, si s'esqueia, fer-hi alguna exposició.

Així va ser com van començar els inicis del que després acabaria convertint-se en la sala d'exposicions Era Bauró.

Més endavant es va ajuntar al grup la Montse Galbany, també ceramista i que feia classes al que llavors era l'Escola d'Arts Plàstiques del Comú d'Andorra la Vella.

Cadascú al seu taller treballava en les seves coses, però diverses vegades havíem col·laborat totes quatre en treballs en què la Pili necessitava un cop de mà. I això sí, el punt de reunió i de trobada es va traslladar al taller de la Pili per passar una estona de xerrar i riure.

Al cap d'un temps i d'haver participat en diverses exposicions personals i amb el Grup A d'artistes del país, es va animar a convertir l'Era Bauró en una galeria d'art on poder organitzar diverses exposicions tant d'artistes del país com de fora. De mica en mica va anar canviant la seva activitat de ceramista en galerista. ■

Galeria d'Art Les Punxes a Barcelona

Una empremta sòlida

Per Francesc Rodríguez i Rossa

Encara que també ens van unir els llaços de l'amistat, la meua relació amb la Pili va ser sobretot de tipus professional. A principi dels 90 vaig tenir el privilegi de compartir durant uns anys la direcció de la galeria d'art Era Bauró, una iniciativa que ja feia dies que ella havia engegat i que em va oferir compartir per explorar noves línies de treball. La realitat és que van ser uns anys de treball plaent i interessant, en el desenvolupament del qual penso que ens complementàvem de forma harmoniosa, amb uns interessos artístics comuns però abordats des de perspectives distintes. Segurament la col·laboració hauria pogut durar molts anys més si no s'hagués vist obligatòriament aturada per les circumstàncies desfavorables del mercat. L'amistat teixida molt abans de l'inici de l'aventura professional, però, va perdurar.

Si se'm demana de destacar alguns trets que podrien definir la Pili podrien ser el dinamisme, la perseverança i el positivisme. Encara que era capaç de mostrar moments d'incertesa o de circumspècció, eren reservats a circumstàncies molt particulars. El seu caràcter extravertit predominava en gairebé qualsevol situació i, a més, tenia el poder de contagi. L'espontaneïtat la portava però, en certes ocasions, a transmetre una certa imatge de lleugeresa que no sabies si era fingida o real. Ara bé, la convicció amb què defensava les causes en què creia li comportava a vegades haver d'afrontar postures difícils, que sabia superar, però, amb arguments sòlids i oportuns.

La Pili, una personalitat molt definida que va deixar empremta. Avui la recordem com si fos ahir quan vam deixar de parlar amb ella. De forma innata va aconseguir marcar una presència que perdura. Encamp, gener 2019 ■

Pili Riberaygua

Per Josep Maria Ubach i Bernada

Pocs dies abans de Tots Sants vaig rebre una trucada de l'Antoni Pol que em demanava quatre ratlles sobre la Pilar Riberaygua i li vaig dir que sí impulsivament, malgrat ser conscient de les meves limitacions, però esperonat desmesuradament per la dita popular que en ocasions és *el cor qui mana*. Els qui en un moment o un altre ens ha interessat la fotografia, ens hi em endinsat un xic i creiem fermament en el significat de la mirada i l'emoció de la descoberta, sabem que la fixació de l'esguard forma part d'un mecanisme tant antic com l'home i no existeix una sola manera de mirar i percebre el nostre entorn humà i natural, fer una llista de totes les seves maneres, ocuparia un espai desmesurat però és en aquest àmbit que m'agradaria parlar de la mirada i explicar com vaig conèixer la Pilar Riberaygua.

El primer cop que ens vàrem veure vaig quedar impressionat pel seu esguard, i amb els primers dies de la nostra amical relació, intuïtivament, i per degeneració professional, vaig copsar que la Pili era sincera, divertida, somiadora, amical, insistent, treballadora un xic tímida... i jo... acostumat a veure ullades d'irritació, avorrides, arrogants, hostils, angoixades, entre d'altres, i en moltes ocasions falses, vaig pensar que podia ser un bon començament i que amb el pas del temps es podria establir en una bona amistat. Parlar-ne avui em recorda *La Madeleine de Proust*, ja que em tornen a la memòria records carregats de goig.

Aquesta primera impressió va ser condicionada, sens dubte, a petits coneixements que tenia sobre la importància de la mirada en el retrat fotogràfic, particularitat que ja havia posat en pràctica en diferents viatges. Fa molts anys algú em va dir que "la mirada és l'expressió no verbal de les nostres emocions on el mirall de l'ànima s'hi reflecteix" i que per aquest motiu gaudim d'un privilegi que, al mateix temps, també té les seves parts pessimistes, ja que també ens informa de les cares més negatives de l'esser humà.

En aquest àmbit, també podríem parlar de moments més fràgils, circumstancials i que per la seva curta temporalitat formen part d'un recull de petits records emmagatzemats en el meu calaix de sastre, en el qual la memòria i el record en moltes ocasions no hi vol entrar.

Amb els artistes

Al Centre Cat'Art a Sainte Colombe sur l'Hers

Avui, i passats els anys, encara recordo moltes anècdotes, de les quals moltes condicionades a la seva mirada i la meua manera de gaitar. Va ser com un joc d'infants que durà molts anys. Desconfiat per naturalesa volia resistir-me a la particular dita de Goethe, *La primera mirada és suficient per fer-nos fugir*, però vaig caure per romanticisme en la reflexió de Shakespeare *Quan la mirada parla, la paraula calla*.

Passat el temps encara m'arriben inputs del seu esguard, l'escorcoll dels seus ulls expressius, francs i sincers, i avui, després de molts anys, possiblement per la franquesa del seu esguard em sento un xic mancat d'un bon puntal humà visual, sincer, positiu i net.

En aquest àmbit, m'hagués agradat poder parlar amb ella de l'experiència (*The artist is present*), una performance de Marina Abramovic al MOMA de Nova York, on durant tres mesos, asseguda en una cadira, els visitants podien seure al seu davant i mirar-se mútuament durant un minut sense dir-se res (molts varen plorar), en un acte on la mirada va ser l'essència de la creació i el temps no existia. ■

Les floretes

Per Dolors Bartumeu i M. Carne Bartumeu

Així és com ens va batejar la Pili a mitjan anys vuitanta.

Floretes anem al cine, floretes anem a fer un cafè, floretes ... I les seves floretes sempre érem allí.

Però quan ens trucava i ens deia amb el seu crit de guerra: corre, corre, corre... érem allà a l'Era Bauró o on fes falta a muntar una exposició.

Ai les exposicions, allí entre tips de riure, que bé que ens ho passàvem...

De vegades anàvem molt justes de temps i la Pili ens deia: "tu, floreta, fes això; tu, floreta, fes allò"...

Ens havíem trobat que faltava mitja hora per inaugurar i encara trèiem la pols i escombràvem i fregàvem el soler de l'Era.

Això sí, a l'hora de la inauguració estava tot a punt.

I després, a l'acabar, anàvem a sopar amb els artistes.

Quants records! Ens divertíem molt i alhora apreníem un munt de coses del món de l'art. Pili, tu eres la gran flor envoltada de les teves dues floretes.

T'estimem. ■

Pilar a punt d'infantar

Rencontre avec Pilar

Turons d'Art. Parc d'Escultures Lúdiques d'Escaldes-Engordany inaugurat el 15 de maig del 1998
"Sorrall" (+3 anys), de Nicolae Fleissig

Per Paulina Mihai

"Neva" (+ 3 anys), de Michel Argouges, algerià

C'est arrivé dans une voiture au retour d'un vernissage. Pilar m'a demandé: Que fais-tu, est-tu aussi un artiste? Quand j'ai répondu que je suis peintre, elle a tout de suite voulu voir mes photos. Peu de temps après, elle m'a emmenée à une exposition dans la galerie Era Bauro. C'était une période difficile pour moi alors, j'avais fui la Roumanie et tout perdu. Bien que le concept de galerie de Pilar soit basée sur la sculpture, elle croyait en moi en tant que peintre et m'a soutenue jusqu'à sa mort.

Pour moi, elle était une galeriste, une partisane et une amie d'une personne comme celle que je n'avais pas connue jusqu'à aujourd'hui. En plus de me présenter à sa famille et de me prendre comme soeur, elle m'a donné les clés de son appartement

et a veillé à ce que le réfrigérateur soit toujours plein et à ce que ses amis m'aident en son absence. Elle m'a emmenée d'un endroit à l'autre, portant mes toiles avec sa voiture. Nous avons passé la nuit à parler de tout ce qui se passait dans le monde ou à parler de joie et de peurs avant et après la maladie. Entre Andorre et Berlin ou Barcelone vers Berlin. Chacun parlait dans sa propre langue mais on se comprenait parce que la chimie était juste et qu'il y avait un respect mutuel pour la personne et le travail. J'ai établi des contacts à Berlin pour elle et y ai exposé ses artistes deux fois. Ailleurs en France et en Espagne, elle a organisé des expositions et des colloques. Elle nous a promu comme une artiste dotée de tout son pouvoir: voyages, hébergement, transports, ventes, collections. Elle a souffert lorsque les artistes se faisaient concurrence. C'était une personne pleine d'humour et de joie. Elle aimait danser, chanter, célébrer, elle voulait vivre même si elle savait que sa vie serait courte. Je me souviens que, après la destruction de mon studio à Berlin, elle a organisé une exposition pour moi à la galerie Les Punxes à Barcelone. Je me souviens d'elle portant les toiles brûlées dans la rue et les restaurant, achetant du nouveau matériel de travail pour moi et debout sur l'échelle avec son ventilateur, installant les lumières.

Elle m'attendait à l'aéroport de Barcelone pendant cinq heures parce que mon vol avait été retardé. C'était une petite personne mais elle était pleine d'énergie et d'enthousiasme. Quand j'écris ceci, j'essaye d'être bref même si beaucoup de souvenirs me submergent et me rendent triste parce que ça n'existe plus. Après mon exposition aux Punxes, elle a voyagé avec d'autres artistes à Sainte-Colombe en France où elle a fondé le Centre d'Art Contemporain avec des galeries et des résidences. Elle voulait que j'y aille. Mais je ne voulais pas travailler sans y être aussi. Elle a donc rapidement acheté des couleurs et des toiles pour moi. J'y suis allé et j'ai ensuite travaillé fantastique. Elle voulait y vivre et a commencé à chercher une maison. La collaboration avec Pilar est restée dans ma mémoire comme si j'avais vécu dans une autre époque. A l'époque d'Ambroise Vollard, Peggy Guggenheim, Leo Castelli ou Ileana Sonnabend. J'espère qu'on se souviendra de cela en Andorre.

Toujours en mémoire
Berlin 26.1.2019. ■

"Xai espacial (+ 9 anys),
d'Ariel Moscovici, israelià

"Núvol" (+ 9 anys), de Pedro Saralegui, basc

"Con" (+3 anys), de Pierre
Baey, francès

"Dinus" (+ 9 anys), de
Ludwica Ogorzelec,
polonesa

Per Josep Cerdà

Pilar Riberaigua era una persona amb una força interior extraordinària, la seva empena dels projectes artístics que captaven el seu interès era contundent i enèrgica. Vaig tindre l'oportunitat d'exposar a la galeria Era Bauró i a la galeria Pilar Riberaigua del Principat d'Andorra i a la galeria Les Punxes de Barcelona en múltiples ocasions des de 1997, per tant conec la personalitat imparable de la Pilar en el seu vessant d'activista cultural, curadora i comissària d'exposicions. No obstant, el projecte més engrescador i fascinant per a ella va ser muntar el Centre d'Art Cat'Art de Ste. Colombe sur l'Hers, al sud de França. Al centre de Ste. Colombe, vam començar a anar-hi des de gairebé els inicis; a partir de 2001 amb la meua dona, Andrea Ortega, i fills hi vam passar llargues temporades i pràcticament no hi vàrem deixar d'anar cap any, fins gairebé ara, en record constant de la impulsora i *anima mater* d'aquest centre, Pilar Riberaigua.

Al Centre d'Art Contemporani Cat'Art de Ste. Colombe hi vaig iniciar el que posteriorment seria la meua practica artística habitual: l'art sonor, és a dir, la realització d'obres artístiques amb el so com a material primordial d'expressió i experimentació. Cada any, moltes vegades en dues o tres ocasions seguint els canvis estacionals, em vaig dedicar a gravar sistemàticament el paisatge sonor d'aquesta zona. D'aquesta activitat queden centenars d'hores de gravació i el que considero les obres més importants del meu recorregut en aquest àmbit. Quant a obra sonora personal cal destacar la participació en la Biennial de Sao Paulo, amb la peça *[Pluyenuit/Tuyau]*, seleccionada en la 30a Biennial de Sao Paulo, emesa per Ràdio Biennial el 4 d'octubre de 2012 a les 16.30 h. Aquesta obra sonora de 22 minuts de durada és una composició a partir dels paisatges sonors de les regions d'Aude i l'Arieja del sud de França, els enregistraments sonors i el treball de camp que es van portar terme durant el 2012 al Centre de Producció Artística Cat'Art de Ste. Colombe sur l'Hers del departament de Languedoc-Rousillon. La regió de l'Aude i de la Arieja és solcada per una xarxa immensa de canalitzacions de reg per irrigar els camps de blat de moro i de gira-sol. Quan no passa aigua a aquesta xarxa de tubs connectats, els sons són transmesos a una distància de molts quilòmetres. L'enregistrament sobre el terreny va ser realitzat introduint alguns

micròfons particularment sensibles que capten els micrososns mediambientals, les vibracions i ressonàncies d'aquesta xarxa interna. L'edició es va realitzar, sense modificació ni alteració, per mostrar el transcurs d'una nit, on passen molts esdeveniments sonors.

D'aquesta obra també se'n va realitzar una instal·lació sonora per a 6 altaveus multifocals que es va presentar a l'Acadèmia de San Carlos de la Universitat Nacional Autònoma de Mèxic (UNAM), a Ciutat de Mèxic. Les obres sonores produïdes a Cat'Art, ja sigui mitjançant instal·lació sonora, acció sonora o concert, s'han presentat en diversos països. El febrer de l'any 2015 es va realitzar la instal·lació sonora en el marc de l'exposició *Cartografias e Territorios* del Centre Brasileiro d'Estudis d'America Llatina CBEAL, en el Memorial d'Amèrica Llatina de Sao Paulo, el Brasil. A Barcelona, *[Pluyenuit/Tuyau]* també va ser presentada a l'auditori Ramón y Cajal de la Universitat de Barcelona, el 6 de juny de 2013. L'àudio de l'obra *[Pluyenuit/Tuyau]* seleccionada en la 30a Biennial de Sao Paulo es troba a:

Pili

Per Ludwika Ogorzelec

Je me souviens d'elle comme une inspiration, comme un désir de créer et de vivre une aventure constante. Pour nous, les artistes, elle n'était pas seulement une marchante d'art, mais aussi une amie. Ses galeries ont, non seulement montré et promu notre art, mais ont également contribué à survivre dans des moments difficiles. Pili a toujours su de qui devait s'occuper à chaque moment, le travail quel artiste vendre. Parce que la pauvreté lui "gâcherait les yeux". Habituellement, la galerie pour l'artiste est une institution et Galernik est un dieu qui nous maintient à distance entre nous. Pilar était un déni, malgré le commerce très efficace de notre art, elle était aussi l'un de nous. Elle a animé des réunions gaies pleines de blagues gaies, réunissant les individualistes dans un groupe amical. Toujours en action, gaie, généreuse ... je n'ai plus rencontré personne comme elle ...
Janvier 2019 ■

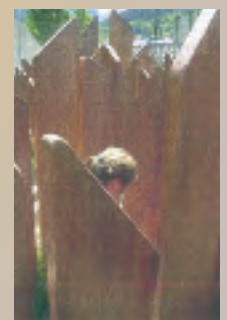
"Joc de nens" (+ 6 anys),
Angel Camino, vallsiletà

"Drac" (+ 6 anys), de
Nicolae Fleissig,
romanès

"Labyrinthe" (+ 6
anys), de Lorenzo
Cambin, suïs

Homenatge a Pilar Riberaygua i Montagut

"És difícil d'adjectivar la Pili Riberaygua"

La Galeria
Era Bauró

Per Joan Descarga

En Josep Pla fumava per tal de tenir espais de temps per trobar adjectius; l'amic Josep Sarlé, marit de la Pili i fumador de magnífics cigars que generosament comparteix, de ben segur que en té molts i encertats d'adjectius

per compartir amb tots els qui vam conèixer i estimar la Pili Riberaygua. Personalment la vaig viure i encara la recordo com a generosa, intensa, transparent, emprenedora, ferma i decidida així com una professional encoratjadora i impecable amb qui era un gran plaer compartir amistat i col·laborar-hi. Begues, hivern 2019. ■

Xispa

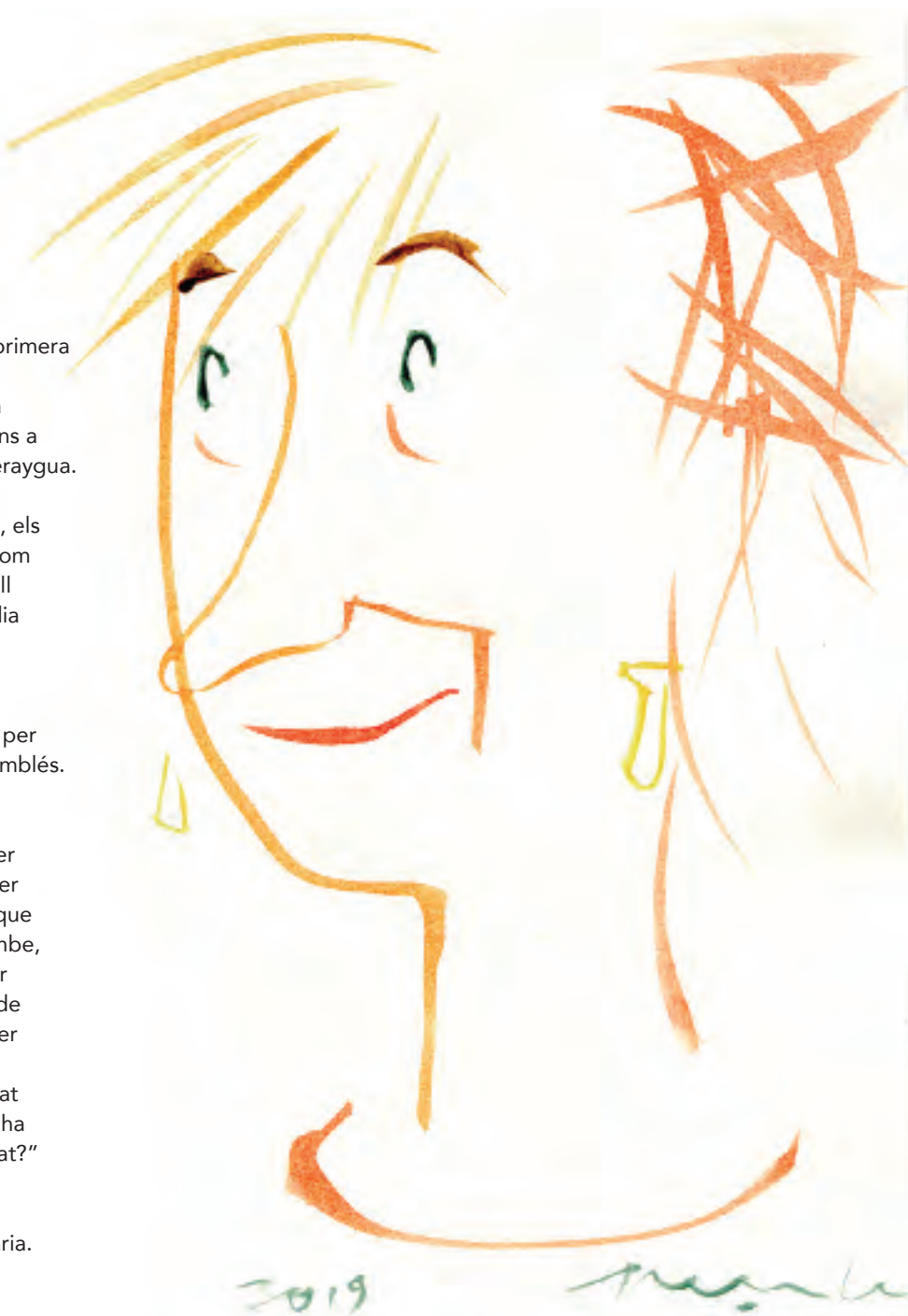

Per Perico Pastor

Una espurna, era la Pili. Des del dia que va aparèixer per primera vegada al meu estudi a proposar-me la primera d'una llarga i fèrtil sèrie d'exposicions a l'Era Bauró, després Pilar Riberaygua. La pell transparent, el nas de fura per ficar-lo a tot arreu, els ulls brillants sota el serrell com dues cuques de llum... i aquell somriure entremaliat que podia amb tot.

Una espurna capaç d'incendiar qualsevol ànim, d'escalfar qualsevol projecte, per ambicions i improbable que semblés. Engrescava amics i coneguts, particulars i institucions, artistes i mecenes. Deixava per allà on passava (que podien ser molts llocs, en aquells *rallies* que feia d'Andorra a Sainte Colombe, d'allà a Figueres o Girona, per acabar a Barcelona, quan no de tornada a Andorra, passant per estudis d'artista, galeries i museus) un rastre d'incredulitat enlluernada i somrient. "Què ha estat, això?" "Què m'ha passat?" "Què he firmat, ara mateix?". Però era de confiança total, i d'una generositat extraordinària.

Et trobem a faltar, Pili! ■

Interviu a Nicolae Fleissig
Per Alba Sarlé i Riberaigua
Janvier 2019, La Forge,
Sainte Colombe sur l'Hers

Parlem amb Nicolae Fleissig des de La Forge

Qu'est-ce qu'il y avait d'spécial en Pili en tant que galeriste ?

Quand j'ai connu Pilar il y a eu quelque chose qui m'a impressionné. Pili avait fait les Beaux-Arts à Barcelone, en spécialité céramique, puis elle a travaillé comme céramiste. À un moment donné je lui ai posé la question : « mais pourquoi tu fais plus de la céramique ? Pourquoi tu as arrêté ? ». Sa sincérité ça m'a touché beaucoup. Elle m'a dit : « écoute Nicolas, je me suis rendu compte qu'il y a des artistes beaucoup plus intéressants que moi. Donc, j'ai compris que c'est peut-être plus intéressant de m'occuper de ses artistes, de les lancer, de les vendre, d'essayer de les pousser vers la lumière. » Bon, quand j'ai entendu ça je me suis dit : ce n'est pas possible ! Un artiste qui est si sincère avec soi-même !

Par ailleurs Pili un œil incroyable pour l'art, particulièrement la sculpture. Elle voyait tout de suite ce qui était bon et ce qui était pas très bon. Avec ce qui n'était pas très bon elle ne faisait pas de compromis. Ce qui était bon, elle le prenait.

Et surtout, le plus extraordinaire chez Pili c'est qu'elle te donnait de la confiance. Et ça c'est énorme pour un artiste. Elle savait mettre en valeur l'artiste et son travail à travers des galeries, à travers des collections, à travers des amateurs de l'art.

Vous avez tous deux créé le centre d'art contemporain, Cat'Art à Sainte Colombe sur l'Hers. Peux-tu me raconter comment a commencé cette collaboration ?

Je vivais déjà à Sainte Colombe et avait mon atelier à la Forge depuis quelques années. J'avais commencé le projet de centre d'art avec 6 autres artistes qui eux aussi vivaient sur le lieu. Chacun son atelier et son habitation. On avait créé un espace collectif autour du travail artistique de chacun. À l'époque on était assez jeunes et on n'avait pas des moyens substantiels et c'est grâce au Conseil général du canton de Chalabre qui grâce à un crédit à 0% nous a permis d'acheter les

Fotografia de Pilar, feta per Casi Arajol

maisons et de les rénover car elles étaient toutes pratiquement en ruines.

Je travaillais déjà avec Pili, elle est venue visiter mon atelier afin de préparer une exposition en Andorre, et c'est à ce moment-là qu'elle a rencontré les artistes de la Forge et le lieu. Dans le même temps, une des artistes a décidé de quitter le lieu, et c'est ainsi que Pili d'un coup a dit : « je fais partie de votre association, de votre projet et cette maison je l'achète. Et donc j'ai un pied ici dans le centre d'art. » Et c'est comme ça qu'elle c'est intégré au projet et l'aventure est commencé.

Quel était votre rêve et celui de Pili autour de ce projet ?

Initialement, le rêve était de créer un espace des possibles: avoir son habitation et son atelier sur un même lieu, partager nos savoir-faire, travailler ensemble et vivre communautairement avec le souci de générer des activités artistiques communes, comme l'organisation d'expositions, de manifestations collectives, des résidences de création ...

Quel a été le rôle de Pilar là-dedans ?

Un centre d'art il ne peut pas exister sans activité. L'activité c'est les artistes qui la font, mais les artistes, il faut dire la vérité, il faut qu'ils soient cordonnés par quelqu'un qui est un peu plus en retrait par rapport à l'acte pur de création. C'est là que Pili a intervenue. C'est-à-dire que nous, les artistes, on produisait et c'était Pilar qui faisait le travail de manager, de galeriste, d'organisation, et de promotion... et aussi le fait de trouver des subventions, de trouver de l'argent pour faire fonctionner le centre. Elle a coordonnée tout ça très bien en tant que galeriste et même en tant que sponsor.

Trajets et convergences a été la première grande expo qu'on a fait ensemble les sept personnes du centre. Une expo itinérante que l'on ait exposée en France, en Andorre, à Lerida, à Vitoria, à Barcelone...

Est-ce que tu crois que c'était un projet innovateur à l'époque ?

Homenatge a
Pilar
Riberaigua
i Montagut

Si. Comment c'était fait, si. D'habitude un centre d'art comme celui-là se crée à travers les structures mises en place par des mairies ou des préfectures, le ministère de la culture ou d'autres. Mais ça c'était une initiative privé de ça part et privé de notre part, en tant que artistes. Donc, c'était un petit peu différent. D'autant plus qu'elle, en tant que coordinatrice principal de cette manifestation, elle était quelqu'un qui venait de la profession d'artiste, comme j'ai dit avant.

Je m'en rappelle un peu de la vie à La Forge de cette époque, une invention constante. J'ai des très beaux souvenirs : on rénove les maisons, on creusait, on passait des mosaïques, on faisait ensemble... on se rassemblait avec des artistes venant du monde entier...

Pili avait des qualités énormes pour endosser ce rôle : la sincérité, le pouvoir de décision, l'énergie. Parce que pour faire tout ça il en faut ! Et donc, avec cette énergie, elle pouvait... comment dirai-je ? Faire comme un catalyseur ! Pili était comme un catalyseur. Les gens on venait au tour d'elle parce que on trouva du respect, on trouva de la confiance, on était plus ou moins mis en valeur et aussi on avait des projets pour le présent et pour l'avenir.

Comment crois-tu que son activité a influencé en Andorre ?

Je suis sûr que Pili a ouvert l'horizon pour l'art plastique en Andorre, c'est grâce à elle que l'art moderne et contemporain est rentré. Avant le pays n'était pas très fort en l'art. Quelque gens s'y intéressait mais ils achetaient à Barcelone, à Paris... Pili a fait en sorte que ces gens puissent acheter en Andorre, sur place.

Elle m'a dit une chose un jour : « un galeriste peut pas vendre quelque chose qui aime pas, mais quand il aime, il le vend. Parce que là ils mettent tout son cœur et ils savent de quoi ils parlent. » Et c'est ce qu'elle faisait. Ce qui est extraordinaire avec Pilar, c'est qu'elle créait des collectionneurs. Elle prenait quelqu'un qui sentait qu'il avait une sensibilité et elle ne le laissait pas. Il le créait, il le formait... et il devenait absolument aficionado de l'art.

Est-ce que tu peux ajouter une réflexion dès ta perspective actuelle ?

Si, je peux ajouter que malheureusement je ne connais pas beaucoup de gens qu'ils aient la même mentalité et dynamisme que Pili. Et ce que je souhaite en tant que artiste, en tant que créateur, c'est d'avoir de gens comme Pilar par tout, plein. Parce que ce sont eux qui font la liaison entre l'artiste et la population, donc, qui maintient en valeur l'œuvre de l'artiste. ■

Roda de premsa de presentació de la Temporada 2018 - 25 anys ONCA (Foto SFGAViladot)

Àstrid Janer i Moreno

Currículum vitae

Àstrid Janer Moreno
23 de juliol de 1995, Encamp
astridjanerm@hotmail.com

Estudis finalitzats

2017 Belles Arts, UB.
Erasmus a Willem de Kooning Academy, Rotterdam, Netherlands.

Trajectòria artística

2018 3r premi Sergi Mas VIII, Andorra.
2018 Il·lustradora de la temporada 2018 de la Fundació ONCA. Celebració de 25 anys de música, Andorra.
2017 Exhibició col·lectiva Agüi Art Centre, Andorra.
2017 Participant a Ordino Jardins d'Art. Andorra.
2016 Participant en el projecte Real-lió&llusitat destinat a donar visibilitat a testimonis de residents iberoamericans del país, a càrrec de La Llançadora. Exposició de la peça realitzada, La Llacuna.
2016 Participant al Poblet de Nadal d'Andorra la Vella. Taller de dibuix creatiu per a adults a càrrec meu
2016 Exhibició de dues obres a la Galeria Pilar Riberaigua, Andorra.
2016 3r premi Sergi Mas VII, Andorra.
2016 Il·lustradora del llibre disc *Forma*, del grup Hysteriofunk, Andorra.
2015 Exhibició a 360 Art Community. Barcelona.
2015 Entrevista per la revista *Art de viure*. Aniversari 100 edicions. Andorra.
2015 Il·lustradora del cartell de *Mimetismes 2015*, organitzat per l'Esbart Sant Romà, Andorra.
2014 Il·lustradora del llibre *Malsons* impulsat per La Llançadora. Andorra.

Formació actoral

(2017- actualitat) Actualment cursant el pla de formació actoral expert, La Bobina.
2018 Curs de clown *¿Dónde está la gracia?* Impartit per Àlex Navarro. Barcelona.
2017 Curs d'improvissació teatral, Planeta Impro. Barcelona.

Experiència laboral en el sector

2018 presentadora a *Club Clan*, RTVE. Actualment en emissió.

Huesos delosbesos

The problem. Tècnica mixta. 21,0 x 29 cm

Mama. Tècnica mixta. 29,7 x 42 cm

Hands. Aquarel·la. 13 x 30 cm

Autoretrat. Llapis. 21 x 29,7 cm

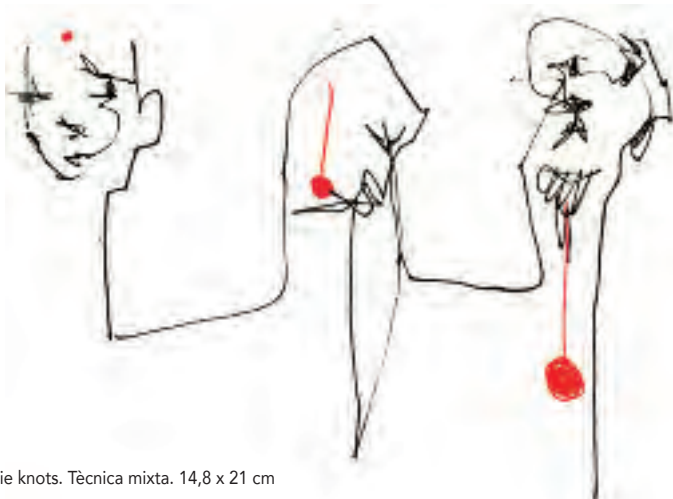
Discussió. Aquarel·la. 21,0 x 29 cm

Bolígraf Bic. 21 x 29,7 cm

L'abraçada. Tinta. 21,0 x 29 cm

Part de la sèrie knots. Tècnica mixta. 14,8 x 21 cm

Sobre mi

El meu interès per l'art neix de la curiositat per comprendre millor el món que m'envolta. Considero que el meu motor creatiu són les persones i les relacions humanes; els sentiments, la comunicació...

El retrat és un tema pel qual sempre he sentit curiositat i admiració. Al llarg de la meua trajectòria he desenvolupat temes amb un interès pel rostre humà i el seu potencial comunicatiu. El concebo com una via complexa de comunicació d'estats de l'ànima i exploració de la identitat. Això ha dirigit el meu interès cap a l'autoretrat. D'una banda em resulta interessant el desafiament que comporta dibuixar-se a si mateix, ja que s'estableix un dilema intern entre el com ens veiem i el com volem ser vistos. De l'altra, l'exercici introspectiu que d'això es desprèn com a exercici d'anàlisi de la mateixa personalitat.

He treballat amb diferents tècniques però sempre amb una mateixa finalitat: buscar l'expressió molt més que valors estètics o formals, especialment en aquesta última etapa creativa on considero que el missatge és el més important.

Com a individus que formem part de la societat, projectem i construïm pels altres, potser per això el meu interès va més enllà de les arts plàstiques i s'encamina a la interpretació, que és una forma per mi de seguir reflexionant sobre nosaltres com a humans, com a societat, una forma de seguir amb el treball introspectiu i en el qual he trobat una font d'expressió increïble.

I al final del dia, el que m'omple com a persona i com a artista és veure com la idea que he volgut plasmar arriba a l'altre d'una forma o altra, i crea una resposta. Ja sigui una reflexió, un inici de conversa, un debat... Al final és el que jo vull veure en el treball dels altres, alguna cosa que em mogui per dintre, que em faci plantejar-me coses, que m'obri portes.

M'acomio amb una frase de D. W. Winnicott que diu: *Els artistes són persones impulsades per la tensió entre el desig de comunicar-se i el desig d'ocultar-se.* ■

Treball preseleccionat per a la Biennial de Venècia 2019

Autoestima 2.0

"Benvinguts al circ del superflu. On l'estupidesa de molts és el consol de tots"

Introducció

El projecte explora la interrelació dels éssers humans moderns i com es veu estructurada i condicionada a través de les xarxes socials i el món virtual en què gira aquesta interrelació. El focus està centrat en la imitació dels discursos i els comportaments, condicionats per la globalització, i en com les conductes es van transformant, fins al punt de crear falses il·lusions, en contraposició amb l'experiència quotidiana.

D'aquesta manera la percepció de les relacions es distorsiona, i la nostra autoestima es veu influenciada i queda en efecte d'estímuls externs d'aprovació que no tenen res a veure amb la realitat.

Contextualització

La societat moderna és cada cop més global. El concepte de globalització està fortament lligat amb l'aparició d'Internet.

Si bé comença com una xarxa de caràcter militar creada pel departament de Defensa dels Estats Units l'any 1969, fa la seva aparició tal com la coneixem avui en dia a mitjan anys 90.

I és ja més recentment, a final de la dècada dels 90, quan apareix el fenomen conegut com a *blog*. Gràcies a aquest fenomen, la gent comença a trobar canals de comunicació abans inexistents, ja que no tothom tenia accés a publicar articles

d'opinió en qualsevol mitjà de comunicació tradicional.

Així doncs, comencen a aparèixer tot tipus de blogs en què la gent opina, argumenta, exposa i critica sobre temes de qualsevol índole, i a poc a poc la informació es descentralitza.

En el procés de desenvolupament d'Internet com a eina social apareix a mitjans 2000 el que anomenem web 2.0.

Un lloc web 2.0 permet interactuar als usuaris i col·laborar entre ells com a creadors de contingut generat en una comunitat virtual, a diferència de llocs web en què els usuaris es limiten a l'observació passiva dels continguts que s'han creat per a ells.

Acaben de néixer les xarxes socials a Internet.

A partir d'aquest moment ja res no serà igual. La gent troba un lloc on poder expressar punts de vista i interactuar amb persones a l'altra banda del planeta. Ara les distàncies es mesuren en clics de ratolí.

Ens trobem immersos en el segle XXI com a individus assedegats de donar i rebre opinions, sense ni tan sols estar del tot segurs si tenim alguna cosa a dir-hi.

Ara les idees i les paraules són omnipresents i alimenten el nostre ecosistema com si d'oxigen es tractés.

Abans el silenci tenia un altre valor. Tenia valor.

Ara tenim la imperiosa necessitat de parlar, dir i cridar tot allò que ens passa pel cap, assumint el risc que la resta confirmi la nostra estupidesa. No importa.

Però la conseqüència d'això és que tanta

informació (és realment informació?) satura la nostra capacitat de processament i progressivament ens centrem més en la forma que no pas en el contingut.

El contingut passa a un segon terme mentre estigui ben comunicat i comença a créixer l'ús d'eufemismes.

L'ús continuat d'aquests eufemismes fa que la nostra perspectiva es dilueixi i, en conseqüència, afecti la nostra capacitat d'anàlisi dels fets tal com són.

Així doncs, una crisi és una *desacceleració econòmica*, els morts civils són *danys col·laterals* i la llista continua *ad eternum* i, lamentablement, *ad nauseam*.

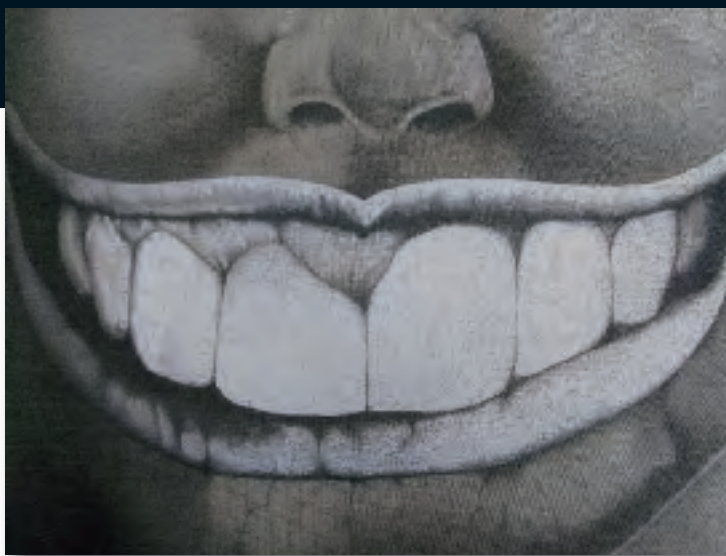
La nostra hipersensibilitat augmenta i ja no importa el que es diu, sinó com es diu. La comunicació se'n ressent i la nostra interacció és cada cop més supèrflua, així com també ho són els llaços que ens uneixen amb les persones.

Estem més comunicats per sentir-nos més sols. Amistats virtuals, vides virtuals.

Mentrestant, veiem passar la vida real a través de les nostres finestres.

La tecnologia és un contenidor que ens embolica i en el qual solament som peces d'una estructura que no comprenem, però a la qual hem dotat d'una importància vital, fins al punt de necessitar-la per a la nostra més bàsica operativitat.

La societat actua i es regeix per paràmetres que considera moderns, als quals ha atorgat caràcter d'absoluts, com si totes les coses s'haguessin inventat ahir. Aquest nou

paradigma comporta un canvi en els valors, on el nou i gairebé immediat té preponderància per sobre del tradicional, que en alguns casos fa segles que és eficaç de manera contrastada.

En aquest món que ens envolta que hem construït des de l'arribada d'internet, ens comportem com abduïts per una bombolla. Ens hem transformat en part d'un sistema indivisible éssers humans-màquina que ens fa la vida més fàcil i que no estem disposats a abandonar.

El projecte està concebut com aquesta unió indivisible entre el continent i el contingut. Així, la sala es transformarà en la representació d'un gran circuit informàtic, de més de 100 m².

Una columna octogonal al centre domina l'espai i és aquí des d'on comença el recorregut de l'obra.

En quatre de les vuit cares de la columna trobarem una càpsula que semblarà la forma d'un *smartphone*, en el qual es podrà llegir un poema per càpsula, escrit per l'autor, sobre la relació de la societat amb la tecnologia.

El fil conductor de tota la instal·lació girarà entorn del poema principal, escrit en castellà per l'artista, que és diu *Vacío*.

Vacío

No tengo nada que contar.

Sin embargo, hablo.

Como todos.

*Disfrazando mi ignorancia
con palabras de alquiler.*

No tengo nada que ofrecer.

Pero voy por ahí

regalando llaves

de puertas que no abren.

No tengo nada que esconder.

Aunque acá estoy.

Disimulando desdichas

entre ilusionistas de optimismo.

No tengo nada.

Y sigo dando vueltas.

Intentando encontrar el camino

a ninguna parte que dejaste

desde que te fuiste.

Les diferents càpsules estaran lligades per línies, que establiran un recorregut a través de la columna, semblant als conductors del circuit esmentat anteriorment. Aquestes línies seran de diferents mides, tal com es troben en els codis de barres digitals, i formaran una al·legoria visual que es referirà a la famosa frase *Quan el producte és gratis, el producte ets tu*.

Com a conseqüència, la instal·lació es transformarà en una gran metàfora de la nostra relació amb la tecnologia, en la qual som meres peces d'una activitat mercantil que no aconseguim controlar.

Les línies conductores passaran de la columna a la paret del davant actuaran de nexes entre una tela i una altra, a més d'interactuar amb l'espai buit de la paret. Les diferents línies s'aniran descomponent i formaran un patró sobre les parets que semblarà el del circuit informàtic en què s'haurà transformat la sala. Les diferents teles disposades tindran personatges en diferents circumstàncies que exemplificaran les diverses anomalies per les quals la societat ha de passar en la seva quotidianitat; i que per comuns, la nostra percepció considera ja normals, encara que no ho siguin. O no haurien de ser-ho.

Desenvolupament estètic

El desenvolupament visual constarà del desplegament de cinc teles de grans mides, la més petita de 2,20 m x 2,50 m i la més gran de 2,20 m x 4,60 m.

La tècnica utilitzada serà una barreja de dibuix amb grafit i llapis de color blanc i pintura acrílica blanca i negra.

Les projeccions sobre dues de les teles es realitzaran amb una tècnica que solament deixa veure les llums. D'aquesta manera, la sensació és que les teles projecten la filmació, a manera de televisió, i no un simple suport que rep un feix de llum.

La columna principal de la sala constarà de quatre poemes escrits dins de càpsules en forma d'*smartphone*. En una taula a l'entrada de la sala es podrà trobar una còpia dels poemes en els idiomes següents: català, castellà, italià i francès. El poema principal que serveix com a fil conductor en tota la instal·lació també formarà part d'un vídeo al final de la instal·lació que es podrà veure en un televisor sobre la paret. ■

Homenatge a Daniela Sirés i Giménez

Un ésser de fusta de lluna

Per Sergi Mas i Balaguer

Així és com qualificava en Miquel Vilaginés la seva parenta, la Daniela Sirés i Giménez, ambdós procedents del mític Mas del Noguier; ja ho sabeu, un dels sis establerts pel Gran Carlemany encabat de foragitar els serraïns d'aquestes valls.

La nostra Daniela nasqué a Besiers l'any 1942, els seus pares foren Miquel Sirés i Dolors Giménez. Ell andorrà i ella francesa d'origen espanyol.

Jo vaig fer coneixença de la Daniela a través dels seus cosins Maria Rosa i Agustí, companys del dit Grup dels Dijous, cap a l'any 1967 o potser una mica abans. En aquella època la parella Daniela i l'Enric Carreras cada vegada que aterraven al Principat venien a veure'm. Ells en aquell temps residien a l'illa de Mallorca, on portaven un prestigiós restaurant a vora la mar, que ella administrava i ell, excel·lent cuiner, es cuidava dels fogons. És el cas que els plaïa venir al taller de ceràmica de Sant Julià. Tenia amb ells agradables converses, sobretot referents a les nostres aficions i activitats; en una d'aquestes esporàdiques trobades em convidaren a acompanyar-los a Pamiers, la petita ciutat de més amunt de Foix, on la mare de la Daniela, la seva germana i el seu cunyat regien l'Hotel de France des de feia molts anys. De nom impressionant però deliciosament senzill i molt *charmant*. Els vaig acompanyar i ens hi estiguérem dos dies, fent ús segurament abusiu de la seva esplèndida disposició; no paràvem. Em dugueren d'un lloc interessant a un altre que encara ho era més, tots dos eren uns *connaisseurs* del territori, uns entusiastes i exquisits *dilettantes* de la tradicional cultura regional. Recordo especialment l'estada en un poblet que ells en deïen *el Moustiers del Languedoc*, on hom treballava l'art de la ceràmica en tot el laboriós procés, des de la blanca barbutina

fins a la delicada cocció en forns de flama invertida. Hi retornarem alguna altra vegada, i una se'ns hi afegí el meu fill Roger, a qui la *grand mere* Dolors tractà tan tendrament com si fos un dels seus propis néts.

El negoci de posar bona taula als visitants de l'idíl·lic restaurant era pròsper i sembla que els proporcionà guanys, però jo diria que la fama que tenen els fogons de cremar el cor dels cuiners és certa, ja que l'Enric no suportava gens bé la pressió que comporta la dedicació intensiva a l'ofici, o més ben dit al cultiu de l'art de la gastronomia. Total, que vingueren a instal·lar-se a Andorra, al cap i a la fi eren andorrans. Treballadors inquiets i diligents com eren, afegint-hi que ella des de sempre tenia una innata tendència per les antigues arts clàssiques, llogaren una botiga a l'avinguda Copríncep Charles de Gaulle d'Escaldes, amb local-taller adjunt, un pis en una casa de la mateixa avinguda i ja els tenim fets uns antiquaris. Ens continuàrem veient, però més freqüentment, i aprengueren, sobretot ell, que era molt traçut, els rudiments de la restauració. Vaig col·laborar en els seus començaments. Aviat posaren un variat estoc de mobles i objectes vells adquirits, tractant amb criteri absolutament professional les andròmines rebutjades per les modernitats, o compraven ací i sobretot a França, on Daniela coneixia tots els topants de brocanters, no es perdia cap de les subhastes de les *enchères* dels *hotels de ville*, fins més enllà de Tolosa. En quatre dies la Daniela es guanyà el tracte deferent de gent d'educació i gustos clàssics. Em torna a revenir a la memòria el dia en què ens convidaren a la Maria i a mi a una vetllada a casa d'ells, en què tenien hostatjada una

senyora a qui només de veure-la ja endevinaves que era algú especial. Resultà que era la muller del baró de Senaller, propietaris d'un caseriu a la Cerdanya francesa, emparentats amb els Areny-Plandolit d'aquí. També un altre dia em presentaren un senyor de la petita noblesa catalana unit per matrimoni amb una Habsburg austríaca, que adquiriren per recomanació de la Daniela un apartament de luxe tocant a la plaça del Prat de la Mola, que decoraren amb tot un mobiliari Lluís XIV que li havien comprat. A mi m'encomanaren un plafó en ceràmica esmaltada per decorar la sala d'estar. Durant anys vaig bescanviar correspondència amb ells. Ara paro de contar passatges d'aquesta mena per no fer-me pesat. No obstant, poc o menys que poc, estava obligat a fer-ho si volia donar encara que fos minsament una idea de l'especial personalitat de la nostra amiga.

Haig de confessar que la meva escadussera memòria té llacunes, espais buits. Tant és així que, per més que m'hi esforci, no aconsegueixo de recuperar quelcom del que va passar temps enrere. El cas és que se'm tornen a fer presents la Daniela i els seus dos fills, l'Alèxia i en David, però sense l'Enric, el benvolgut amic.

Tornà a ser amb el tracte amb els companys del Grup del Dijous encapçalats pel nostre mossèn Ramon que retrobo la Daniela recuperant-se d'una seriosa malaltia. Ara vivia en un altre pis, més assolellat, més gran, a pocs esglaons del carrer al costat del despatx de la redacció del diari *El Poble Andorrà*, a Andorra la Vella. Un habitatge ben arranjat amb mobiliari francès de l'època, envoltada de llibres, milers de llibres, i ella mateixa treballant en la formació de la Biblioteca Nacional d'Andorra del novell estat preconstitucional de les Valls, contractada pel nou ministre, el Sr. Antoni Ubach i Mortés.

Estem a l'inici dels anys vuitanta del segle passat, feia poc s'havia creat l'Escola Andorrana impulsada per una colla de vidents entusiastes, un incipient arxiu endreçava vells pergamins, papers; una juvenil Assemblea d'Estudiants Andorrans a l'estranger es feia sentir; unes quasi improvisades exposicions governamentals, tant en art contemporani com de la cultura nostrada, en general magnífiques les del tabac i la de l'aigua, que anunciaven un museu, un imprescindible museu que encara està per fer, no sols això, és que ni tan sols s'ha imaginat. Aquest primer ministre impulsà per mitjà de la Daniela Sirés la creació, repeteixo, d'una potent, assortida i seriosa Biblioteca Nacional d'Andorra, o sia una eina intel·lectual de primer ordre.

Ara m'adono que m'he avançat

cronològicament i realment trobo necessari retornar a la meitat dels anys setanta, quan s'acostava l'aniversari del setè centenari del pacte dels Pariatges i en la general voluntat de celebrar-ho amb esplendor, d'acord amb el M. I. Consell General d'aleshores. La Lídia Armengol, en Manuel Mas i l'Antoni Morell es posaren a compondre una obra entre de teatre i òpera de caire espectacular, creada especialment per a la irrepetible oportunitat. No sé per què no arribà a dur-se a terme; el que sí sé és que es complí, s'edità oficialment una carpeta amb el text i litografies –que precisament vaig tenir l'honor de realitzar– que acompanyaven els escrits originals imaginats per Manuel Mas i Antoni Morell que eren com un compendi abreujat del gran projecte, que dugué per títol *Andorra, Pedra, Ferro i Fusta*. Se n'imprimiren uns pocs exemplars, destinats als coprínceps i als membres del M. I. Consell General de llavors. Bé, la universitat Le Mirail de Tolosa i una bona colla d'estudiants de la història i cultura pirinenca del Llenguadoc s'engrescaren pel seu compte a complimentar la celebració del decisiu tractat dels Pariatges en el curs del 7è centenari de l'acord des de llavors vigent. La mena de lideratge que movia l'andorrana Daniela fent dispendi de la seva energia vital i aprofitant la seva riquesa de relacions en especial al món dels intel·lectuals enamorats del saber, de com són les coses, del per què... i què, i què? Doncs la Daniela ens proposà, al meu fill David i a mi mateix, de participar-hi assistint a un acte acadèmic conduït pel degà de la universitat ja esmentada amb aportacions dels alumnes sobre la cultura del Principat.

En David i jo arribàrem en retard a l'hora adequada del dia convingut, anàrem justets de temps previst perquè ens trobàrem en dificultats a l'arribar dalt del port per la congesta de neu de la nit abans i haguérem d'esperar que les màquines llevaneus obrissin pas per als vehicles.

El meu noi llegí i projectà un treball escrit i calcat sobre el terreny del recent descobriment dels interessants gravats de la paret lateral-vertical del Roc de les Bruixes de Prats, a la vora del santuari de la Mare de Déu de Meritxell i de part dels petroglifs del mateix conjunt. La meua aportació va ser un estudi sobre el mobiliari usat en les estacions d'estiu dels cortals, que era com un elemental preludi del que anys després formaria part del llibre *El noble andorrà*. La lectura de la meua aportació la va fer la mateixa Daniela, els estudiants francesos havien treballat sobre teories aportades per investigadors que tenien obra dedicada al Principat; com a invitada especial ens hi trobàrem la Montserrat Palau Martí, vinguda expressament de París. Ens sorprengué l'estima que li tenien els acadèmics, el mateix degà, en Felipe Wolf, em sobtà agradablement acceptant somrient que la Montserrat el tractés de *vieille ouïtre*.

Aquesta no va ser l'única vegada que els

Homenatge a Daniela Sirés i Giménez

Daniela amb el Síndic Francesc Cerqueda, el Cap de Govern Josep Pintat i el president de la Generalitat de Catalunya Jordi Pujol

nostres veïns francesos feren obsequi generós dels seus coneixements en temes que ens concierren, com per exemple quan assistírem amb la nostra amiga a la lectura que es féu en una gran sala, que segurament era una instal·lació de la Mairie de Foix, plena de públic, i en què es dissertà sobre els tractes immemorials de drets i privilegis del pasturatge de ramats de bovins entre Andorra i l'Arieja. Un dels conferencians s'estengué sobre el que eren les *passeries*, que serien el que aquí se'n deien les carrerades, ambdues d'origen prehistòric. En altres vegades i en llocs semblants, es parlà sobre els càtars o bé sobre unes negres històries de bandits i bandolers d'aquestes contrades. Em féu gràcia sobretot una que tractava d'una organització secreta antisistema dels segle XIX que actuava, per no ser reconeguts, sempre de nit i vestits de dona, que en deien *la revolta de les mademoiselles*.

En fi, tot plegat aquesta activitat culminà amb la publicació per part de la universitat de Le Mirail d'un molt complet volum antològic de tot el publicat sobre Andorra fins aleshores. Un obsequi tan magníficament generós fou gairebé passat per alt pels nostres cap grossos, vés per on quines coses, oi?

Rememoro una mica amargament que un d'aquells assistents joves a aquelles xerrades tan interessants era un noi dibuixant que quan estava passant tot això a què em refereixo, ell il·lustrava l'aventura d'un viatge fet a peu d'un periple que començava al Cantàbric i creuava el Pirineu passant per Andorra i culminava arribant al Mediterrani. Eren diversos llibres de *bande dessinée* a tot color. Ens n'obsequià diverses col·leccions. Jo ho tinc tan desat que, quan ho vulgui, em costarà de trobar.

La Daniela era un fan de l'escriptora Isabelle Sandy, tant que quasi arribava al fanatisme l'afecció que sentia per la vida i obra de l'autora d'*Andorra i els homes d'aram*. Tan apassionada que fins i tot mig es barallà amb el Maire de Foix perquè a ella li semblava que no complia amb prou dignitat el culte en la veneració a la il·lustre escriptora. En plena febre reivindicativa va ser quan va voler que l'acompanyés on l'escriptora, en la darrera

etapa de la seva vida, es féu construir un refugi íntim, una caseta de planta baixa i un pis, arrapada al vessant d'un bosc de castanyers gegantins, un niu *destartalat* i trist que feia que es parlés fluixet com per no despertar el silenci. Totes les cambres estaven buides, sols habitades pels moments de recull espiritual de la Isabelle. La meua amiga en un gest subtil es tragué, no sé d'on, un petit objecte i me'l mostrà en el palmell de la mà. Era un deu de fusta de boix, un delicat exlibris dedicat a l'autora. Em digué que aquell petit tresor l'havia trobat al terra de la casa en una estada anterior.

Com deia adés, la nostra dona en una lluna fèrtil va ser la fada proveïdora del banc de llibres bàsics de la Biblioteca Nacional; durant un temps relativament curt, la dona estigué activa com una fura entremig de llibreries de vell, antiquaris, tustant rars posseïdors de llibres introbables, vells col·leccionistes, sobretot de la part francesa. Cal tenir en compte que les transaccions en un gènere en què entre pàgines encara que sols citi el nom d'Andorra el preu és de bell antuvi per damunt del cost corrent en els llibres referents d'altres contrades, ella s'ho feia venir bé per aconseguir la troballa a un preu modest.

La salut de la Daniela tornà a trair-la i aquesta vegada encara de més mala manera, tant que va haver de deixar la feina que tant estimava i passà llargs anys entre hospitals, sanatoris i cases de convalescència, avenços i recaigudes. El seu ànim indomable, la seva fortalesa de caràcter i el seu goig de viure arribaren a vèncer una altra vegada a la precarietat física.

De retorn i incapaç d'estar-se tranquil·la i quieta s'embranchà en una tasca aparentment impossible de dur a terme, com ho és fer el seguiment, com si diguéssim, de tots els arbres genealògics de tota una comunitat – en aquest cas, la de tota la parròquia d'Escaldes-Engordany– i també de tot el seguiment documentat de les branques i arrels de les famílies fins a l'infinit. Crec que ella sabia que això era demanar la lluna en un cove, però pel mitjà del domini de les màgiques maquinetes electròniques diabòliques, com els ordinadors i els seus

Homenatge a Daniela Sirés i Giménez

La Daniela i el seu marit Enric Carreras

diversos derivats del dimoni, s'hi embrancà tota eixerida.

De tant en tant recuperarem l'hàbit de fer alguna expedicioneta a la pròxima Arieja. En una d'elles i conduint ells una cosa petita com una mena de cotxe de Playmobil, anàrem a veure tot de petits poblets abandonats enmig d'una geografia inhòspita, encara més esglaiadora que certs llogarrets desertats pels humans de l'alt Pallars. Una altra volta anàrem a una contrada selvàtica en la qual, sobresortint traient el cap, hi havia una pedra ciclòpia plana de la part de dalt on –explicà la Daniela– tenia lloc la solemne cerimònia de pagar el delme per part dels pastors andorranos al senyor de la terra. Em va ser molt enriquidora l'anada a una mena de museu casolà que es trobava tocant a l'entrada d'una cova-caverna amb pintures prehistòriques que no veiérem ni visitàrem perquè esmerçàrem el temps dins el pseudomuseu suara esmentat. L'abundós parament exposat, tot de tipus etnològic, era interessant, el material era de primera mà; vull dir que no havia estat potinejat pels restauradors. En els estris més heterogenis, un m'interessà força, una soca-tronc enorme d'arbre buidat i amb una tapa del mateix rull, un saler, ens explicà el propietari, que servia per amagar la sal. Traficar amb ella sense cèdula reial era il·legal. El gran buit havia servit per ocultar, doncs, per un contraban que avui ens pot semblar risible, però que porta a pensar com de bèstia arribaven a ser les prevendes de les reialeses. Ah, potser és un acudit, però fa pensar en el valor que s'ha donat a un element tan necessari i tan senzill com és la sal. Un altre jorn, i sempre dins d'aquella capsa de joguet amb rodes, anàrem al poble de Vicdessòs; carrers i cases pulcres, molt poca gent a la vista. Des d'allà ens intricàrem en un bitricoll en tot de petites valls transversals. En una la *voiture* començà a remuntar una carretereta sense asfaltar fins que parà a l'era casa amb dependències a l'exterior –nosaltres en diríem un mas de muntanya–; ens rebé el propietari, un xicot d'uns trenta anys, M. Jean-Pierre Doreux. Se saludaren efusivament amb un parell de petons a les galtes. A mi m'encaixà la mà com si ja em conegués. Era un amic de la Daniela, professor d'escola exercint a Toulouse, que la majoria dels caps de setmana anava a passar-los a la casa pairal que havia heretat de la seva família. L'home tenia un posat tot afable, fins i tot parlava pausadament perquè jo

pogués seguir-lo malgrat el meu francès macarrònic. Ara que hi penso, segur que ho tenien tot convingut, si no s'hauria tractat d'un cas d'estranya telepatia. Entràrem a la casa passant un portal dovellat. A l'interior, el mateix que al defora, estava tot polit i endreçat. No era una escenificació d'ambientació rural, és que tot era de veres. La llar de foc, la bateria de cuina d'aram, les cadires, l'escudeller, el monumental rellotge de pèndol, tot de veritat. L'home s'oferí a mostrar-nos la resta de la casa. Pujàrem l'escala que menava a les habitacions i ens tornàrem a trobar que el parament era el que realment li pertanyia: mobles d'època, quinqués d'opalina, jo diria que almenys part de la roba que cobria els llits i la de les cortines de les finestres eren d'una altra època, anterior a la nostra. Obrí una porta d'un dels armaris i veiérem els prestatges, els llençols de lli amb blonda ben ordenats que els omplien... Al caminar sobre l'empostissat de fusta brunyit amb la cera, grinyolava com si ens digués, "ep!, vés *al tanto* al trepitjar-me". Després férem el recorregut dels vells estables, els coberts, els graners buits però endreçats, una mola d'aquelles de roda de pedra i pedal. Ens feia l'efecte que sol·licitava que li donéssim alguna eina per esmolar tot com una *mise en scène* torbadora.

L'atenta cortesia d'aquell home feia que tot ell també semblés eixit d'un món que potser havia existit, i ens oferí acompanyar-lo al poble més pròxim. Acceptada la proposició hi anàrem en el seu Land Rover i ens presentà a les mestresses de diverses cases. Totes es posaren a la nostra disposició per mostrar-nos la seva llar; allí invariablement també tots els mobles eren antics. Sorprenentment, però, eren molt semblants als del tradicional mobiliari andorrà, sobretot al de la parròquia d'Ordino. Caixes de núvia i armaris que semblaven sortits de cal Fusteró de Segudet. En les cases visitades em permeteren fer uns apunts, dibuixos que em permeteren ampliar l'aportació gràfica del llibre sobre els mobles pertanyents a la mateixa època que aquells, que per la gràcia de la deesa fortuna vaig tenir l'oportunitat de veure i tocar. De tornada al seu mas el nostre amfitrió preparà ell mateix l'àpat del dinar, i després com a sobretaula ens mostrà tot de peces de ferro forjat artísticament, acompanyant-ho d'un dossier fotogràfic del mateix tema, obra feta per antics ferrers d'aquelles valls. L'estudi del treball d'aquells artesans compatriotes seus

era la seva predilecta afecció. A fe que aquell dia va ser un dels més profitosos en el cultiu de la meva dèria per les arts populars.

Passà un temps, no sabia dir-ne quan, i vaig rebre una de les habituals circulars als socis en la qual l'entitat Velles Cases Andorranes ens convocava, si hi teníem interès, a participar en un periple pels casalicis de la parròquia d'Ordino en el qual en aquesta ocasió acompanyarien uns visitants d'honor, els de les Vieilles Maisons de l'Ariège. M'hi vaig apuntar i anar-hi el dia i lloc de trobada indicat, la plaça de la vila d'Ordino. Érem un munt de gent, tots barrejats els d'aquí i els francesos; entre aquests, oh sorpresa, hi havia M. Jean-Pierre Doreux, que resultà que era el secretari de les Vieilles Maisons Ariegoises. Ell i la Sra. Daniela Sirés, d'acord amb ambdues organitzacions germanes organitzàren l'extraordinària trobada, els presidents ja es coneixien. El d'ací era el Sr. Marsal i del francès *monsieur* no en recordo el cognom. Primer ens rebé l'hereu de can Ramonguem, molt satisfet de mostrar-nos casa seva de dalt a baix, un exemple de com es pot fer confortable un vell casal sense fer malbé res. A continuació anàrem a Segudet; allà i durant la resta del matí ens féu de guia com a expert del ministeri de Cultura, branca de Patrimoni, en David Mas, el meu fill. Visitàrem la Casa Blanca, actualment propietat d'una família resident a la Seu d'Urgell, que heretà de dues parentes germanes sense descendència directa. Aquesta propietat agrària estava en actiu, a càrrec de masovers però el primitiu habitacle, inclòs el colomer, feia anys que estava en desús. Això sí, molt ben conservat i restaurat amb molt de respecte. El guia atenia totes les qüestions posades pels atents visitants, tant uns com les altres, bons *connaisseurs*. Els complagué i molt la disposició de l'espai de la cuina, tancat en enginyosa disposició; la llar de foc i els caixabancs, un dessota una tampa que tancada feia de respall i oberta es convertia en una ampla posella per anar-hi posant cassoles i plàteres amb la vianda ja cuïta. Aquesta obertura dona a la gran sala menjador, que pràcticament va d'una punta de la casa a l'altra, empotrada a l'espessa paret mestra, i al costat del defora de la tampa la monumental aigüera amb poselles de pedra per a les ferrades i d'altres atuells casolans. La gran taula de fusta massissa és relativament moderna, de ben segur que substituï una d'aquelles clàssiques taules andorranes de gruixudes potes i faldons musicats –desgraciadament en queden ben poques–. Aquest espai el presideix, en un mur lateral, la pintura d'una figura femenina coronada que és igual que la que es troba al capdavant del roquissar que va a Sornàs, gravada en la pedra. Arribats a una de les habitacions que donen a la part frontal de la casa hi ha en el mur de pedra, encastrat en un d'aquells armaris-santuari propis de les antigues cases pairals andorranes en què es custodien els pergamins i actes notariais

acumulats a còpia de segles. Aquest a simple vista era, però, d'aspecte més primitiu que els més corrents, que solen ser dels segles XVII-XVIII; les fulles de fusta tenen tot de cremades disposades en una certa simetria. Un home del grup dels francesos d'aspecte militar, ho era realment, ens digué que en certes cases velles de l'Arieja n'hi havia d'iguals. Les cremades eren fetes expressament com a mesura de profilaxi ignífuga perquè la casa no fos víctima del foc. En aquell cas donà resultat, perquè allí mai no hi hagué cap incendi. El mateix home també reconegué una altra característica de la casa que igualment tenien *quelques maisons* del seu país; era l'exemple del frontal de la façana de la Casa Blanca, on l'obertura de les finestres és rivetejada d'estuc blanc rematat a la part de dalt per una creu esgrafiada, que significa bon acolliment a tot el que de pas per allí sol·liciti ajuda. En acabat, els autocars ens traslladaren a la Cortinada, a can Pal, gran casa, recentment restaurada després de llargs anys d'abandó. Afortunadament gran part de les dependències del primer pis l'arquitecte Antoni Molné les ha recuperat amb èxit; les de sota han estat necessàriament més intervingudes. En conjunt, però, el resultat és esplèndid. Jo personalment, on més estona vaig estar embadalit, va ser dins d'una estança banyada per una llum difusa que entrava per un petit finestral on en les parets encara es veien uns misteriosos frescos mig esborrats. Dinàrem tots plegats a l'hotel Coma. Aquell dia la Daniela lluïa una aurèola dalt del cap semblant a la dels bons sants del calendari, l'acompanyà ufanosa.

Com una formigueta sàvia la senyora Sirés anava pacientment omplint fitxes de naixements, unions, defuncions i embrancaments de rames familiars dels escaldencs, quan ens assabentem que se'ns casa. Ho fa amb l'home més ben plantat, si no el més ferm, el més ben parlat i simpàtic que he conegut. Ella es traslladà a casa del nou marit, deixà de banda el treball de recerca infinita i es posà a restaurar cal Lleuger, a la placeta d'Engordany. Recondeta, tranquil·la amb una panoràmica impressionant de tota la vall, ella de seguida es posà a restaurar aquella casa de pessebre. Em trucà per dir-me que també havia restaurat el vell forn de pa junt amb la pastera. M'ho féu saber perquè estava al cas del meu interès per tot el que fa referència a l'art del pa. La felicitat, ai làs, és efímera i l'amic de cal Lleuger deixà aquest tros de món i ella al cap de poc el seguia.

Sé que aquesta mica de ressenya que et dedico és maldestra i poc explícita per donarte les mercès que et mereixes, però pot ser que tot i així valgui com a sincer reconeixement a la dona de fusta de lluna (que vol dir destinada a fer-se malbé).

Una nota final: la successora en la direcció de la Biblioteca Nacional va ser la Pilar Burgués, que lamentablement també per malaltia hagué de deixar l'estimada feina abans

d'hora. La Pilar escriví un llibre entranyable en què relata la pròpia peripècia que trasbalsa l'ànima del lector. La Daniela el llegí, anà a veure la Pilar i li oferí una delicada orquídia. Quan arribà el temps, la flor i les fulles es marciren, restà aparentment acabada, però en arribar la nova primavera reverdejà i tornà a florir en aquest procés de refer-se i florir una està, subtil i formosa tossuderia. Les dones extraordinàries tenen extraordinàries sensibilitats. ■

Coneixem la Daniela Sirès...

Per Antoni Ubach i Mortés

Coneixiem la Daniela Sirès, però vaig tenir una relació molt més forta a partir del 1r de gener de 1982 i la meua participació en el primer govern d'Andorra.

Vàrem decidir de crear diversos organismes públics entre els quals hi havia la Biblioteca Nacional; Lídia Armengol va proposar per dirigir-la la Daniela Sirès.

Anteriorment a aquest 1r de gener 1982, havia parlat amb la Daniela Sirès en relació amb Isabelle Sandy. Coneixia Isabelle Sandy i havia llegit *Andorra ou les Hommes d'Airain*.

A França tots els corrents regionalistes fins al 1968 eren de dretes i fins i tot d'extrema dreta, eren sobretot *maurassiens*. Abans de la 1a Guerra Mundial i entre les dues grans guerres aquests moviments varen ser molt potents: eren els moviments *felibrige*. Un dels grans promotors d'aquest moviment era el provençal Frédéric Mistral. Isabelle Sandy i el seu espòs, Pierre Xardel, són uns regionalistes importants. Durant la Segona Guerra Mundial es posicionen al costat de Petain, raó per la qual els resistents de l'Arieja no els estimen gaire. Daniela Sirès em va convèncer que havia de mirar Isabelle Sandy amb els ulls andorrans, tenir en compte la promoció que va fer d'Andorra, amb els seus llibres i articles (més d'una dotzena), l'amor que tenia per les muntanyes del Pirineu, la locutora de Radio Andorra, l'autora de *Comté de Foix et Conserans* a les edicions Privat l'any 1963, i moltes coses més.

Convencut de la bondat del seu argumentari, amb el Jordi Sasplugas la vàrem ajudar a recuperar la pel·lícula d'Emile Couzinet a la filmoteca de Tolosa, que el Jordi Sasplugas va fer subtítular en català.

Com a responsable de la Biblioteca Nacional d'Andorra va ser essencial per iniciar aquest projecte. Només una anècdota: quan un usuari no podia desplaçar-se, o no tenia ganes de desplaçar-se, li portava els llibres al seu domicili. Daniela Sirès era fascinant per les seves activitats polifacètiques:

- Tenia relació amb Pamiers, on la seva mare tenia un hotel restaurant, perfecte per a una andorrana.

- Era una fantàstica brocantera, i feia transitar els mobles de l'Arieja, cap Andorra i Espanya i Portugal.

- Tenia un coneixement acurat de la genealogia de totes les cases d'Escaldes-Engordany. És ella qui va descobrir que els Colat d'Escaldes-Engordany tenien una casa al carrer Estret; a la segona meitat del segle XIX, una vídua de casa Colat de la Massana hi visqué abans que fos venuda a casa Hoste, que hi va allotjar el seu masover, que era la família Aristot quan varen arribar a Andorra; aquest senyor Aristot va ser el padrí de fonts del meu pare. Daniela Sirès va fer l'arbre genealògic de moltes cases d'Escaldes-Engordany, i així conegué tots els lligams entre els uns i els altres; no solament coneixia la gent, sinó que coneixia la ubicació de les cases. Havia analitzat les cases d'Escaldes, del barri i les d'Engordany, i en tenia unes opinions molt interessants.

Daniela Sirès era una caixa de sorpreses, sempre li passaven aventures extraordinàries. Era una esposa, una mare, una àvia, una filla, una germana, una cosina, una amiga amb una capacitat d'amor inacabable.

La seva menudesa estava compensada per la seva exquisida elegància. ■

Homenatge a Daniela Sirés i Giménez

Gràcies Daniela

Per Pilar Burgués i Monserrat

Amb el cotxe obert aparcat en doble filera davant la porta de la biblioteca dels baixos de l'edifici Rebés, la Daniela sortia ben d'hora i conduïa fins a la Papereria Sol d'Escaldes a buscar la premsa del matí. Els primers dies de la meua nova feina em va sobtar que la directora de la Biblioteca Nacional d'Andorra s'encarregués personalment d'aquesta tasca, però no vaig trigar gaire a adonar-me que de passada controlava si havia arribat algun llibre nou. Ampliar el fons bibliogràfic amb les últimes novetats era una de les seves prioritats. Era una persona inquieta que, si calia, es desplaçava fins a Foix per adquirir els premis literaris francesos més importants. Una altra de les prioritats va ser l'augment dels usuaris de la biblioteca mitjançant tota mena de facilitats tant pel que fa als horaris com al préstec de llibres.

Quan penso en la Daniela Sirés em ve al cap el record entranyable d'una etapa d'aprenentatges i descobertes constants com a bibliotecària. La tardor de l'any 1983, vaig començar a treballar a la Biblioteca Nacional. El primer dia, la Daniela em va rebre amb un somriure càlid –sempre va ser una persona afable– i unes paraules de benvinguda extraordinàries: "Fa temps que t'estàvem esperant". En aquell moment hi havia manca de personal i només tenia l'ajuda de la Pepi Temprado. Em vaig sentir molt afalagada amb aquella frase, que em va semblar força sincera.

Després em va ensenyar les instal·lacions, una sala de lectura i una reserva enormes

Biografia

Per Alèxia i David Carreras i Sirés

Daniela Sirés Giménez neix a Béziers el 20 d'abril de 1941, filla de Dolores Giménez Quod i Miquel Sirés Trullà (de cal Noguier). Encara que els primers mesos de vida va viure a la ciutat francesa, la imprevista mort del pare, quan ella tenia 8 mesos, va precipitar que la família tornés a Andorra i ella va quedar sota la tutela dels familiars del pare mentre la mare anava a treballar novament a França. El temps ràpidament les hauria de reunir novament, quan la mare va poder establir la situació familiar a Pamiers amb un ambiciós projecte empresarial en assumir la regència d'un hotel local, L'Hotel de France, amb l'ajuda del seu nou company sentimental. Aquesta relació li va dur dues noves germanes amb les quals va compartir la seva infància en l'entorn familiar.

La difícil situació de la postguerra francesa va condicionar aquests anys, i va passar per un internat escolar que va anar modulant la seva formació i caràcter. Després de completar els estudis a l'escola privada Sacré Coeur a Saint Girons, va exercir de mestra a la ciutat de Larache, prop de Tànger (Marroc), ciutat que va conèixer en viatge d'estudiants amb una amiga i que es va revelar com una oportunitat prou sòlida de treball. Aquest període certament exòtic es va perllongar durant dos anys de la seva vida.

El temps la va dur novament a Andorra, on va conèixer qui seria el seu primer marit, Enric Carreras Pagès, i pare dels seus dos fills, Alèxia i David, del qual malauradament va enviuar l'any 1981.

L'any 1968 el matrimoni decideix traslladar la seva residència a Port de Pollença a l'illa de Mallorca, on van obrir un restaurant anomenat El Corb Marí. Els objectius i il·lusions dipositats en aquest projecte no acabarien de consolidar, fet que va precipitar un nou gir a la seva vida. En tornar

marcades per la petjada de les inundacions catastròfiques del 1982, que havien malmès part del fons. Les parets conservaven una franja enfosquida que indicava el nivell fins on havien arribat l'aigua i el fang, i l'olor a humitat encara persistia. Havia passat un any i la sensació d'angoixa del succés es revivia en contemplar les prestatgeries.

A més de la feina habitual de qualsevol biblioteca pública, la Daniela havia previst que, gràcies a la meua formació en història, m'encarregués dels llibres antics d'Andorra. Opinava que jo era la persona idònia per fer aquella tasca, però en realitat l'especialista en el fons històric era ella mateixa. Poc a poc, em va ensenyar els exemplars més rellevants

de Mallorca, i ja novament a Andorra, decideix obrir una botiga d'antiguitats, una passió durant tota la seva vida, a l'avinguda Copríncep de Gaulle, coneguda com a Antiguitats Alèxia, en clara al·lusió a la seva filla. La mort del seu marit, l'any 1981, va conduir al tancament d'aquest projecte empresarial amb l'objecte de trobar una activitat que donés més solidesa econòmica a la família i que pogués permetre una major dedicació als seus fills.

L'any 1979 inicia un nou període laboral a l'administració pública com a responsable de la Biblioteca Nacional, situada al 4t pis de l'edifici de la CASS, posteriorment reubicada l'any 1982 a l'edifici Antic Camp de Futbol, a Prada Guillemó, c/Joan Maragall a Andorra la Vella. Novament, l'any 1986, la biblioteca es trasllada a l'edifici de Prada Casadet, on avui es troba la Biblioteca Pública del Govern. Aquest nou centre feia les funcions de biblioteca nacional i biblioteca pública alhora.

Definitivament s'acaben separant les dues biblioteques; la pública resta en el mateix lloc i la nacional passa a ubicar-se a la Casa Bauró.

L'any 2004, l'amor va trucar novament la seva porta en contraure matrimoni amb el Sr. Joan Tomàs i Riba amb qui conviuria durant 12 anys i en va enviuar novament l'any 2016.

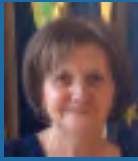
Finalment, envoltada dels seus, Daniela morí a Andorra el 26 de maig del 2017. ■

de la bibliografia del país que contenia el fons: els gravats del segle XIX, els relats de viatge, els llibres d'institucions... Sens dubte li dec la descoberta del món dels llibres antics. Gràcies, Daniela per despertar en mi un interès que, amb el temps, va esdevenir una veritable passió.

L'any 1986, quan la Biblioteca Nacional es va traslladar a l'edifici Prada Casadet, el fons històric d'Andorra es va ubicar en una sala separada anomenada Sala d'Andorra.

La Daniela va continuar al capdavant de la biblioteca durant força anys encara, malgrat la seva delicada salut. Era una dona activa i valenta, lluitadora i vital, a la qual sempre vaig apreciar. ■

La fira

Per Denisa Font i Torres

La fira de Canillo es feia el 16 d'octubre i la refira, el 18 de novembre. Era essencialment fira de bestiar. El dia abans es recollia el bestiar que es volia menar a fira. Les eugues i pollins encara eren a la muntanya i les vaques i vedells, a les bordes. De bon matí es baixava de les bordes i s'arribava a Canillo cap a les nou. El firal se situava al començament del carrer Perdut, davant de les escoles; per aquest motiu, aquell dia no hi havia escola. Els pagesos portaven les cries del bestiar a vendre: rossam, pollins, mules i alguna vaca; pocs vedells, perquè s'engreixaven abans de vendre'ls.

Els compradors pujaven d'Andorra, de l'altra ribera (Cametes, Fijat, Quim, etc.) i també de l'Alt Urgell i més avall (Carabina, Morrerres, etc.). Les marxandes pujaven d'Anserall amb fruita i verdures: figues, pomes, tomàquets, pebrots, etc.

La fira de Canillo era la primera d'Andorra i la més important. Els firandants s'hi quedaven tot el matí i al migdia anaven a dinar a la fonda o a casa d'algun parent.

Els nens tenien una estratègia per agafar alguna fruita. Posaven una punta la cap d'un bastó i quan la marxanda estava distreta punxaven la fruita i s'escapaven.

A la tarda continuava la festa amb un ball, i les noies que havien vingut de vendemies estrenaven la roba que s'havien comprat a Beziers (jerseis, vestits, etc.). Si els pagesos havien venut, se'n tornaven contents perquè amb aquells diners podien pagar el que compraven a fiar durant l'any. Al contrari, baixaven a d'altres fires a veure si tenien més sort: Andorra (27 d'octubre; de vegades tornaven amb un pam de neu cap a Canillo), Organyà (sant Andreu), Salàs, etc. Recordo que el meu pare em portava d'Organyà orelles, tebeos i algun llibret d'històries (a Andorra no hi havia cap llibreria), i torròns d'Agramunt. També algun hereu va fer sort i va trobar la seva muller a la fira de Salàs.

Les fires havien estat un esdeveniment molt important als països d'Europa, a França (Troyes, Poitiers, etc...). Allà es practicava molt el troc: el pagès cedia el seu producte a

canvi d'un altre del comerciant de la vila (per exemple, gallines o ous contra roba o eines de pagès).

On s'acostumava anar també era a la fira de la Seu d'Urgell. Es feia per sant Ermengol, el 3 de novembre, però la fira principal era el dia 4 (hi havia més aflluència de gent). Per aquest motiu se solia dir: "Per Sant Ermengol, la fira es mou". Era sobretot una fira de marxants de roba, mantes, torrònaires, eines de pagès, etc.

Es baixava de Canillo amb unes camionetes del Batista, del Joansaus, etc. perquè de cotxes particulars n'hi havia pocs. Els pagesos compraven porcells, que es pujaven en caixes, i aquests porcs no es mataven fins a l'any vinent. A dinar s'anava a l'hotel Mundial, un hotel de molta categoria que avui ha desaparegut. Cap a la tarda es tornava cap a casa, ben carregats de roba, llana verge per fer mitjons i altres queviures que Andorra no es trobaven. Era un dia ben divertit i entretingut.

Avui dia la fira de Canillo continua però molt diferent. Els pagesos porten el bestiar per exposar-lo (a canvi reben subvencions de l'Honorable Comú). També hi ha venedors (escoles, particulars, etc..) i artesans: filadores, ferrers, cistellaires, etc. que ensenyen aquells oficis d'abans.

Desitjo que l'Honorable Comú de Canillo continuï aquesta tradició que porta molta gent, ensenya els valors tradicionals i els joves aprenen moltes coses del treball artesanal d'abans. ■

Els 50 anys de música dels germans Claret, apadrinats per Pau Casals

Per Teresa Ventura i Guasch

Membre de l'Associació de Professionals de la Comunicació d'Andorra (APCA). Secretària general de l'AEPA. escriptors@andorra.ad

Els dos músics bessons, Lluís (violoncel·lista) i Gerard Claret (violonista), que al seu dia havien estat apadrinats pel mestre Pau Casals (1876 – 1973), acaben de rebre un sentit homenatge al Principat d'Andorra, país natal d'ambdós músics. El Centre de Congressos ple a vessar, va rendir-se als peus dels andorrans més internacionals. Els Claret han

volgut tornar a casa per les festes nadalenques d'aquest 2018, coincidint amb els seus 50 anys de música plens d'èxits i alhora de bona pedagogia. Una de les seves fites en aquest camp va ser la creació de l'Institut d'Estudis Musicals del Comú d'Andorra la Vella, així com de l'Orquestra Nacional d'Andorra (ONCA), sota la batuta de Gerard Claret, concertino director. Més tard varen fundar la Jove Orquestra (Jonca), ambdues entitats amb seu social a la capital, Andorra la Vella.

En aquesta commemoració dels 50 anys dels germans Claret, primer van oferir un concert a Canillo, on varen ser convidats conjuntament amb el pianista Albert Attenelle, amb qui, a mitjan anys 90 del segle passat havien fundat el Trio de Barcelona. Els tres músics van oferir un repertori dedicat a Beethoven, una part del qual, ara fa 26 anys, ja havien interpretat al pòrtic de l'església romànica de Santa Coloma d'Andorra la Vella (estiu del 1992), per la qual cosa tothom va poder reviuir una etapa molt estimada pels tres intèrprets. Cada un ha

Foto: Cerni Pol

Concert del Trio de Barcelona a l'església de Sant Cerni de Canillo, al III cicle Cambra Romànica, el 24 de novembre del 2018

seguit diferents camins però la música els ha tornat a reunir una vegada més i han tingut una emotiva i gran acollida per part del públic andorrà que els va veure néixer.

Gerard Claret, que dirigeix l'ONCA, va ser també el fundador de l'antic Festival Narciso

Yepes, que al seu dia havia apadrinat el mateix intèrpret de guitarra espanyol, al qual va succeir el seu fill, Ignació Yepes, com a director. Actualment el festival s'ha transformat en el festival Ordino Clàssic, que es desenvolupa cada any a l'Auditori Nacional d'Andorra, a Ordino. Aquest any es va iniciar amb el pianista canadenc d'origen polonès Jan Lisiecki (8.12.2018), que va oferir un recital a l'entorn dels nocturns de diferents compositors. Després de *Winterreise* (9.2.2019) i del concert del 26 de gener amb la participació del Cor de Cambra de Catalunya conjuntament amb l'ONCA dirigida per Gerard Claret, la propera cita del Festival Ordino Clàssic serà el 23 de març del 2019, amb l'Euskal Barrokensemble dirigit per Enrike Salinís, que, sota la denominació d'*El amor brujo*, oferiran un programa a l'entorn de la música de Manuel de Falla que inclourà autors com Joaquín Rodrigo (1901 – 1999).

En una altra línia, s'ha de constatar que el concertino director Gerard Claret al seu dia va rebre el guardó Àgora Cultural, una distinció que concedeix cada any la plataforma Àgora Cultural d'Andorra, formada per 24 entitats culturals del país. Va ser l'any 2005. Un reconeixement que set anys més tard també rebria el seu germà violoncel·lista, Lluís Claret, que va ser rebre el premi Àgora Cultural 2012 amb la glosa del poeta català Joan Margarit, que al seu dia li havia dedicat el poema *Lluís Claret: Tres sùites*, i l'acompanyament del compositor Joan Ginjoan (1931 – 2019).

Tornant al concertino director Gerard Claret, va ser el promotor de la composició de la Simfonia Andorrana que va compondre l'autor italià Sergio Rendine per encàrrec del Govern d'Andorra (2006). L'obra es va estrenar al Principat d'Andorra l'any 2007, sota la batuta del director italià Marzio Conti i amb el suport de Gerard Claret i l'Orquestra Nacional Clàssica d'Andorra (ONCA). L'any 2008, l'editora alemanya Naxos Rights International Ltd., va publicar aquesta obra simfònica en un CD que porta a la caràtula la imatge de l'Estany del Siscaró, d'Andorra Turisme.

El violoncel·lista Lluís Claret, que havia rebut classes d'Enric Casals, germà del mestre Pau Casals, va exercir de professor titular al Conservatori de Tolosa de Llenguadoc i deu anys al Conservatori Victòria dels Angels de Sant Cugat del Vallès. Guanyador de diferents premis arreu, actualment és professor al New England Conservatory de Boston. També imparteix cada any un màster per a violoncel·listes a la VIU (Valencia International University) i a la Talent Music Master Academy de Brescia (Itàlia). La seva vocació pedagògica també el vincula com a professor del Conservatori Superior del Liceu de Barcelona.

De Lluís Claret s'ha de destacar el seu enregistrament de les *Suites de violoncel BWV 1007 - 1012*, de Johann Sebastian Bach (1686 – 1750), un enregistrament que es va

Els germans Claret amb Albert Attenelle a l'església romànica de Santa Coloma d'Andorra la Vella, l'estiu del 1992

Els germans Claret a Andorra el 1993

realitzar amb l'austera sonoritat de l'abadia de Fontfroide, al sud de França, un monestir d'origen benedictí datat al segle XII.

S'ha de recordar que les partitures originals d'aquestes 6 sùites per a violoncel solista varen ser redescobertes i alhora interpretades pel mestre i violoncel·lista català Pau Casals. Per la seva amistat amb el seu pare, els germans Claret van ser apadrinats pel músic català i alhora Lluís Claret ha interpretat en diversos països aquestes obres irrepetibles.

No cal dir que la influència de Pau Casals en la vida musical dels dos músics andorrans, com també l'apadrinament del mestre, va marcar el futur d'ambdós germans, que ara amb 50 anys de dedicació, rubriquen tota una carrera musical i alhora han fet una aportació també personal a la vida cultural del nostre país, Andorra, sobretot amb la fundació de l'Institut d'Estudis Musicals (IAEM) a Andorra la Vella, l'any 1980.

A part, s'ha de constatar que al Principat d'Andorra cada parròquia compta amb un centre musical que es complementa amb una sèrie d'entitats corals i dues escoles de música privades, gràcies a la llavor que van sembrar els músics Claret al llarg d'aquest 50 anys que ara celebrem.

L'any 2004 Lluís Claret i el pianista Alen Planès van enregistrar la *Sonata arpeggione* per a violoncel i piano, de Franz Schubert (1797 – 1828) així com les dues sonates *Opus 45* i *Opus 58* de Felix Mendelssohn (1809 – 1847). L'*arpeggione* era un instrument que es tocava a Viena a mitjan segle XIX. A mig camí entre la guitarra i el violoncel, l'*arpeggione* es tocava amb l'arquet, igual que el violoncel,

així que el compositor Franz Schubert hi va dedicar aquesta sonata eminentment romàntica, i que actualment s'interpreta amb el violoncel i el piano.

Entre les seves gravacions discogràfiques d'autors considerats clàssics, els germans Claret també fan la seva aportació a la música contemporània, i van enregistrar, entre d'altres, algunes obres d'Arvo Pärt. Són dues versions de *Fratres*, una versió al violí (Gerard) i l'altra amb el violoncel (Lluís); en ambdues versions van ser acompanyats pel pianista Pedro Piquero.

També han interpretat els *divertimentos* per a cordes d'Amadeus Mozart, i amb l'ONCA la *Cinquena simfonia* de Beethoven, a part de les *Quatre estacions* de Vivaldi, en clar contrast amb les estacions de Piazzolla que varen interpretar en un dels tradicionals *Concerts d'Estiu als Jardins de Casa de la Vall* (antiga seu del parlament andorrà).

El violinista Gerard Claret va ser també cofundador de l'Escola de Música de Barcelona així com del Trio Barcelona, amb el qual té enregistrades diverses obres de Beethoven, Mendelssohn i Dvorak (1841 – 1904). De l'any 2000 al 2005 va dirigir l'Esmu (Escola Superior de Música de Catalunya).

L'any 1998 li va ser atorgada la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya, i l'any 2016 va ser nomenat ambaixador nacional de l'Unicef del Principat d'Andorra.

L'ONCA dirigida per Gerard Claret, a part del tradicional concert de Cap d'Any a l'Auditori Nacional d'Andorra a Ordino, té una programació estable al Palau de la Música Catalana.

Tanmateix, el passat dia 4 de gener del 2019, i juntament amb l'Orquestra de Girona, dins el marc d'Olot Cultural, van oferir el *Doble concert per a violí, violoncel i Orquestra opus 144*, un concert titulat *L'andorrà*, compost pel també director Salvador Brotons. Brotons es va inspirar en melodies populars andorranes com *Les ninetes d'Ordino*, la *Marxa del Consell* i el ball de la Marratxa (segle XIX).

El concert *L'andorrà* va ser compost per encàrrec del Consell General i la Fundació ONCA, i es va estrenar amb motiu del 25è aniversari de la Constitució Andorrana (13.3.2018), coincidint amb el 25è de la Fundació ONCA, i ara s'ha dedicat als dos germans Claret, que alhora van actuar de solistes amb gran èxit musical i personal. A la segona part, els 43 músics van interpretar la

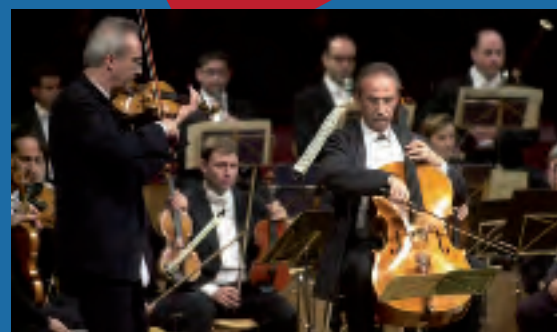
Interpretant el doble concert *L'andorrà* compost per Brotons i dirigit pel mateix autor, a Olot (4.1.2019)

Simfonia núm. 3 en mi bemol major, 'Heroica' opus 55, de Ludwig Van Beethoven.

Tornant al concert-homenatge del Comú d'Andorra la Vella (21.12.2018), es va complementar amb una exposició historiogràfica al centre cultural La Llacuna d'Andorra la Vella, que recull les fites més importants dels dos germans Claret, els músics més internacionals del Principat d'Andorra, que a través del llenguatge més universal, la música, han portat el seu virtuosisme arreu del món. En el programa de

l'esmentat concert homenatge, els germans Claret ens varen oferir un passeig musical des del segle XVIII amb Joseph Haydn (1732 – 1809) fins al segle XX amb el pedagog Zoltan Kodály (1882 – 1927). Tanmateix vam poder gaudir de la sonata per a violí i violoncel que el compositor francès Maurice Ravel (1857 – 1937) havia dedicat al seu admirat Claude Debussy (1862 – 1918).

Després dels bisos demanats, el públic va aplaudir amb intensitat, satisfet de veure reunits en un mateix escenari als dos germans Claret, els quals no és habitual que toquin junts, ja que han seguit camins paral·lels en la música però separats en el seus trajectes vitals. Finalment, s'ha de dir que el Comú d'Andorra la Vella els acaba de dedicar una placa (10.1.2019), la qual és la primera consagrada a personatges de l'àmbit cultural (fins ara només hi havia esportistes), al Boulevard de les Estrelles ubicat al centre neuràlgic del Fener de la mateixa parròquia. L'acte, presidit per la cònsol major d'Andorra la Vella, Sra. Conxita Marsol, i el cònsol menor, Sr. Marc Pons, va estar acompanyat musicalment per

Els germans Claret en un concert a l'Auditori Nacional d'Ordino (2018)

la violista Eva Santamargarita (viola), el violinista Jordi Albelda i el violoncel·lista Jordi Albelda (fill), que van interpretar un trio per a cordes del compositor alemany Max Reger (1873 – 1916). ■

En record a Àngel Blanc i Masdéu

Sonet d'un apàtrida, l'Àngel Blanc i Masdéu

Per Sergi Mas i Balaguer

El Pepito de cal Cintet tenia una asserradora, una gran instal·lació industrial que formava part d'un negoci d'explotació forestal de fusta que s'exportava preparada en mides estàndard segons destí d'utilització, també era el concessionari de la casa Volkswagen i d'una marca internacional de carburants. Per administrar tot això i encara més tenia el despatx emplaçat davant de l'asserradora, a la dreta de la carretera, on avui hi ha la Banca Mora; assegut en una taula escriptori hi feia la feina d'escrivent i de comptable quan el home que es deia Àngel Blanc i realment quan el tractaves aviat comprovaves que certament els noms corresponien a l'evidència.

Àngel Blanc entre Manuel Anglada i Josep Fontbernat, i Maria Teresa i Joan Anglada i Serra en un aplec sardanista a Olot a finals dels anys seixanta (foto: família Anglada)

Per començar cofava la testa amb una cabellera ben blanca, el tracte el tenia de finor angelical. És possible que jo fes la seva coneixença quan anava a veure a na Carme Mas, esposa de Josep Rossell *Cintet*, que tenia l'estudi de pintar a sobre dels despatxos, o bé també és possible que me'l presentés en Manuel Anglada, ja que amb aquest eren veïns, ambdós vivien a l'avinguda Meritxell. Ep, estic parlant de quan el quart d'Escaldes i el d'Andorra la Vella estaven distants per tot d'espais verds; no eren encara una filera de comerços amb pisos a sobre com ara.

No recordo que jo anés mai a ca l'Àngel, ni que ell vingués tampoc a Aixovall, ni que participés en les trobades dominicals de la petita colla de lletraferits que ens solíem reunir en la cafeteria de l'hotel de l'Isard per parlar de les nostres últimes lectures, o en posar-nos al corrent de qualsevol punyeteria en què estiguéssim embolicats. Una mena de modestíssima tertúlia. Tots els companys estimaven l'Àngel com a persona i com a poeta. Vejam, avui el terme *poesia* no aclareix per si mateix gran cosa. El mateix passa dient *amor*, *pau*, *llibertat* o altres belles paraules que actualment sembla que han perdut esclat; les hem tornat anodines de tant fer-les

En record a
Àngel
Blanc i
Masdèu

servir a deshora. És cert que a voltes hi ha qui s'autoanomena poeta qualsevol que és capaç de muntar rodolins o amuntegant frases que rimin; és a dir un versaire, a vegades, fins i tot, no n'hi ha prou, hi ha d'haver aquell quelcom d'atraient que captivi, sinó el més intel·ligent, el més superdotat sempre seria el millor i no és sempre així, gràcies a Déu.

Aquestes disquisicions les expresso per justificar la blanca admiració que sentíem pel nostre Àngel Blanc, els seus gens ampulosos poemes tenien una emotivitat diàfana, un estil clar, pertanyien a la benaurada època del Noucentisme, aquell ideal estètic clàssicament llatí nostre, tant Guerau de Liost, tant o tant Riba com es vulgui, però que anava situant la nostra cultura ràpidament en el llinar dels millors dels mons.

No sé en realitat qui era n'Àngel Blanc, pensant-ho bé, em quedo conformat a ignorar-ho, així puc fer anar més lliurement la imaginació. Segur que fou un dels que escollí Andorra com a nova pàtria, tret de grat o per força de la seva d'origen. Ell mai me'n parlà, probablement era gironí, no ho sé, tampoc sé si quan s'obriren les portes per als exiliats tornà a on nasqué. El que sé, però, és que era un àngel d'home, que era un plaer oír la seva modulada veu, un goig el regal de les seves mesurades opinions, un bàlsam la seva assossegada ponderació gens empalagosa. En el llibre que fa anys publicà l'Honorable Comú d'Andorra la Vella del recull de part de l'obra dels poetes del Principat s'hi troba una mostra de la seva poesia. Ignoro què se n'ha fet del complert de la seva abundosa obra. Seria important recuperar-la.

Remenant papers m'ha vingut a les mans un tros de la petita correspondència que intercanviarem. Valgui com a mostra de reconeixement i també com a excusa per dedicar-li aquest poc traçut escrit, dedicat així sí amb tota la bona amistat que ens teníem.

Amb motiu d'una meva exposició a la sala de "la Caixa" de la plaça Rebés d'Andorra la Vella a la qual ell vingué perquè era un amant de la pintura i per donar suport també a l'amic, després m'escrigué el que ara em permeto transcriure.

Andorra la Vella, maig de 1972.

Sergi Mas. Vulgueu acceptar aquest acròstic, com a testimoni de la meua admiració pel vostre artístic; no sé si he ben reeixit en el meu comès.

Vint-i-unè concurs de poesia 2018 Miquel Martí i Pol

Acte de lliurament dels premis realitzat 23 d'abril del 2018, a les 20h, a la sala d'actes del Centre Cultural la Llacuna, seguit del recital poètic *Cel d'horabaixa. Veus poètiques mallorquines*. A càrrec de Marta Elka, veu, i Toni Pastor, música

Inés Sánchez

Marta Elka i Toni Pastor

D'esquerra a dreta:
Francesc Alguacil,
Albert Ruiz i Bruna
Generoso rebent els
seus premis de la
ministra de Cultura
Olga Gelabert

En el vint-i-unè concurs de poesia Miquel Martí i Pol, instituit amb motiu del Dia mundial del llibre per la Biblioteca Pública adscrita al departament de Promoció Cultural i Política Lingüística del Govern d'Andorra, els membres del jurat, compost en aquesta ocasió per les senyores Marcel·la Armengol, Anna Garcia i Garay i Elena Aranda, després d'haver-nos reunit el dia 16 d'abril d'enguany, i d'haver fet la lectura crítica de les 10 obres presentades a la categoria Poema i de les 6 obres presentades a la categoria Recull, hem acordat aquest veredict.

Per a la categoria Poema, el jurat ha optat per deixar el premi desert i atorga un accèssit consistent en un lot de llibres al poema núm. 4, que suggereix una reflexió al voltant del tema amorós ben recollit amb el treball de la mètrica i la senzillesa del vocabulari.

El poema titulat *Poema d'amor* pertany a la Sra. Bruna Generoso i Miralpeix, d'Andorra la Vella. En la categoria Recull, el jurat ha atorgat un accèssit consistent en un lot de llibres al recull núm. 3, que destaca per les referències andorranes i la riquesa de les imatges de natura.

Oberta la plica corresponent, l'autor del recull que comença pel poema *Madriu serè*, signa amb el pseudònim *Quicu Vinyes* i correspon al Sr. Francesc Alguacil i Viñas, d'Escaldes-Engordany. Continuant amb la categoria Recull, el jurat atorga per unanimitat el primer premi, dotat amb 1.000 € i un lot de llibres, a l'obra número 4. En destaca la seva estructura, molt original i reeixida amb poemes singulars amb un ritme àgil i musical.

Aquest recull, titulat *Pronoms*, pertany al Sr. Albert Ruiz i Feijóo, d'Escaldes-Engordany.

Andorra la Vella, 23 d'abril del 2018

Marcel·la Armengol, Elena Aranda, Anna Garcia i Garay ■

Sentir el desig de crear, és emoció
Emoció i sinceritat creen l'artista
Retorn a l'incògnit d'on prové aquest do
Guspira de llum dintre d'un món simplista
Imbuït d'art pur, quan hi juga l'esperit
Mentrestant la inspiració cerca una norma
Al temps que volen per l'espai des del zenit
Sagetes invisibles que prenen forma.

Àngel Blanc i Masdèu

Distingit Sergi Mas,
Ahir us vaig parlar que havia fet un sonet.
Avui us el trameto.
En ell plasmo totes les meves inquietuds, tots
els meus sentiments d'un apàtrida que ha
lluïtat i lluitarà per un nivell social més just i
per tant més humà.
Partiré d'aquest món amb la convicció de què
ja hi som a l'albada.
Ben cordialment vostre.

Premi Recull

Albert Ruiz i Feijóo

Pronoms

Jo

Sóc i no sóc.
Sóc aquell llop que recorre,
esporuguit, la carena.
La mena d'home que ha viscut,
amb inèrcia,
la injustícia eixuta,
gens alquímica,
del foc.
Anímic, cap quadrat.
Esmorteït
de nits sense son
i de foscors sense somni.

Sóc i no sóc.
Com un Shakespeare
descafeïnat,
amb gust de res,
manipulant, entre els verbs
que als seus dits brollen,
un Hamlet sense calavera,
sense set de venjança
ni de vi.

Sóc i no sóc.
Vinc de rumb fix i fred,
com aigua corrent a l'aigüera,
fet sol de remolins,
cicles i espirals,
precipitant setmanals marees:
dilluns rius,
divendres oceans
i els diumenges,
de nou, la sequera.

Sóc i no sóc.
Dur, com la vara que sacseja
l'olivera.
I cec,
cec també com aquella.

Sóc i no sóc.
I vaig ser de tant no ser
i no ho seré mai pas
de tant que ho he estat.

- I què ets, doncs? - sempre em pregunten.
- I què sé jo. - poruc responc.

Tu

Ets.
Tangiblement.
De veritat, ets.
T'ho puc assegurar,
sempre has estat,
jo hi era.

Ets dels llençols,
els mals plecés.
El freg dels peus a la catifa
revifant-los dels hiverns.
La becaina dels mussols,
merescut descans
d'au noctàmbula.

Ets tequila
i ets cafè.

L'aforament del teatre,
la impostura del burgés.
Ets vestits sense costura.
Ets mesura i raons de pes.
Ets la nova Nouvelle Vague
del meu cinema en francès.

Ets solfeig
fent saltirons agosarats
entre cordes pentatòniques.

El timbal
i el timbaler.
L'orquestra sencera.
Ets els bemolls que desafien
l'harmonia nacrada
dels secrets.

La recepta del remei.
El silenci a mitja nit.
Ets l'angoixa del febrer.
I de l'agost n'ets la pluja
dibuixant rierols d'asfalt.

Tu ets qui fa els ninots de fang.

Ets.
Si us plau,
t'ho prego,
has de ser.

Allò

De què serveix la raó
si quan hi penso
desitjo?

De què serveix el desig
si només puc voler
calor?

i qui em donarà escalfor
si no tinc res més
que por?

Ella i ell

Ell roba menjar a les festes.
Ella ha perdut les sabates.
Ella es prova les corbates.
Ell les pors mai manifesta.

Ell prefereix les llimones.
Ella xocolata amb menta.
Ella riu mentre es lamenta.
Ell plora mentre enraona.

Ell s'entrebanca. Ella dorm.
Ell dorm mentre que ella canta
amb estridència tenor.
Ell fingeix, però li encanta.

Ella sap que tot ho sap.
Ell encara escriu postals.
Ella fa que no amb el cap
persuadint-lo, que no cal.

Ella viu nits tumultuoses,
capritxoses i mundanes,
riu el cant de les campanes
i ufana les deixa foses.

Ell col·lecciona oceans,
bassals de feina ben feta,
s'enfonsa sense rituals
desafiant mals profetes.

Ella música. Ell cinema.
Ell formatge. Ella també.
Ella el sarcasme. Ell la flema.
Ell cuina. Ella pren cafè.

Ella Amèrica, ell Europa.
Ella popa, ell estribord.
Ell s'apropa, ella l'acosta.
Eren sols i ara son dos.

Nosaltres

- Quan ens veiem?
- Ja!
- Què debatrem?
- Tot!
- Voldràs sopar?
- Oh i tant,
és clar!
Per descomptat.

- Oi que m'estimes?
- Tantíssim,
tant.

- I a l'endemà,
vols esmorzar?
- Sí.
Queda pa?
- Baixo a comprar.
- No marxis, no,
queda't amb mi.
- Torno aviat,
és just aquí,
aquí al costat?
- Jo ja t'enyoro,
quan tornaràs?
- Sols em demoro,
mig instant.
- Pot ser que sigui
només un quart?
- Volo, m'enlairó
i volo.
Ben bé que ho saps.

- Oi que m'estimes?
- Tantíssim,
tant.

- Què hi fan?
- No ho sé.
Vols veure-ho?
- Potser.
- O millor sortim?
- També.
- On vols que anem?
- Allà?
- De debò?
- Si tu vols, sí.
- Sona prou bé,
estic d'acord.
O millor a aquell altre lloc?
- Ni idea, tu,
jo que sé.
- Crec que és millor
que ens quedem.

- Oi que m'estimes?
- Tantíssim,
tant.

- Tu què n'opines?
- Jo crec que sí.
- No estic d'acord.
- Per què rondines?
- Em fas patir
- No tinguis por.
- No tens raó.
- Be que ho sé,
però i què?
- I aleshores per què
mai no ens deixem
de discutir?

- Oi que m'estimes?
- Tantíssim,
tant.

- Abraça'm.
- Ja.
- Queda't.
- És clar.
- No em deixaràs?
- No podria mai.

- Oi que m'estimes?
- Tantíssim,
tant.

Vosaltres

Vosaltres
Benvinguda audiència,
eminents seguidors de la poesia,
gràcies per la imparcialitat,
per la companyia,
pel judici just tot i sever.
Passeu sense patir res,
no caldrà que us descalceu,
ara que ja ens coneixeu,
casa nostra és casa vostra,
si us plau,
seieu on podeu.

Heu sigut, doncs, testimonis,
còmplices de crims sense cometre,
pluges seques,
faves negres, sords poetes.
Heu nascut sense prometre
matrimonis
a cap Déu, a cap profeta,
a cap dimoni.

L'heu conegut a ell,
que diu que és,
i diu que no.
L'heu conegut a ella,
que existeix malgrat no vol.
I n'heu conegut dels dos
la unió
i llurs amors
purs i imperfectes.

Heu viscut
el naixement de la idea,
la fusió simbiòtica de la soledat,
de la cèl·lula, a l'organisme complexe.
Heu contemplat l'espectacle
del temps,
l'odissea avariciosa
dels anysells,
la foscor i, després, la llum
i un altre cop la tenebra.
Tot, de volta, s'il·lumina,
finalment,
abans que no acabi la funció.
Qui sap quins seran els vents
què us ofereixi
el demà?
De què ha de servir,
doncs,
la por?
I ara sí,
finalment,
la conclusió.

Ells

Per un segon,
només per un instant,
cada un d'ells dos va poder veure's
amb els ulls de l'altre.

Accèsit poema

Bruna Generoso i Miralpeix

Poema d'amor

Aquest hivern en mi és un retorn
cap a un paisatge clar on tot s'avé
i res no sembla buit o fet malbé.
L'amor fa més bonic qualsevol jorn.
I així, a poc a poc, el temps sobrer
surt del camí. Els detalls i el contorn
del teu cos nu s'afirmen en qui són
i en qui soc jo. El tacte aventurer
no pensa en el demà. L'instant del bes
humit és un instant que es diu etern
i calla quan ho diu, fins que després
reprèn amb un nou bes aquest infern
tan dolç i tan roent. Ara i adés,
t'estimo encara més que l'altre hivern.

Accèssit Recull

Francesc Alguacil i Viñas

Madrid serè

La selecció natural muda blanca,
per a uns quants, la darrera estació;
un gall fer mut sota un pi roig sense branca,
un cicle etern de regeneració.

Cortons a subhasta! Bastó en peu de guerra.
A l'hipocamp és -amb foc i sang- gravat:
'Vetllar per les necessitats de la Terra'; *
'Seguir lo lloable estil avantpassat'. **

Un matxo amb trumfos. I un porc dessagnat.
I un contrabandista, desorientat,
fa nit prop de Ràmio, sense permís.

Madrid, com la finestra oberta al passat,
mirall de l'evolució d'un Estat
i geografia en fideïcomís.

* **fragments de les màximes 24* i 20** del Manual Digest, d'Antoni Fiter i Rossell

Madrid deixondit

El roig, que du l'alegria i l'energia,
deixa un rastre de transhumància al Madrid
perfilant vitalitat i melangia,
com el somriure del pastor quan ve l'estiu.

El pòsit de la Vall torna a alligoran
quan traspua el leitmotiu d'un altre temps,
resa 'Gastar, quan és menester gastar,
i estrènyer los gastos en lo demès temps'. *

A la Maiana, un menairó ha esbufegat,
mentre a Claror i a Fontverd es muny el ramat
i a tocar de Perafita, hi ha un decomís.

Madrid, com la finestra oberta al passat,
mirall de l'evolució d'un Estat
i geografia en fideïcomís.

*Màxima 13 del Manual Digest, d'Antoni Fiter i Rossell

Oda

Carboner, excursionista, farguista,
traginant la pedra seca del planell,
obrer en vaga, pastor, contrabandista;
l'ànim revifa amb l'alè del Coll Jovell

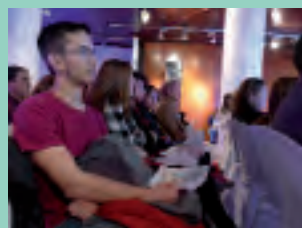
Assegut en un dels bancs mig amagats,
que fan de cornisa a la Vall glacial,
m'ergeixo entre els pocs privilegiats
nodrit per un escalf espiritual.

Surt, de la conífera, un freixe morat;
esvelta grandalla enmig d'un camp dallat.
Serè o deixondit, eternament submís.

Madrid, com la finestra oberta al passat,
mirall de l'evolució d'un Estat
i geografia en fideïcomís.

Dia Mundial de la Poesia,
Encamp 2018

Xavi Múrcia i Mirna Vilasís durant l'espectacle
Espero meravelles

Poemes de Montserrat Abelló

Interpretació de tretze poemes de la poeta i traductora
Montserrat Abelló (1928-2014), adaptats i cantats per Mirna
Vilasís i musicats per Xavi Múrcia.

Actuació basada en el disc *Espero meravelles*.

ESPERO MERAVELLES

Foc a les mans, 1990

Espero meravelles
a cada cantonada.
Hi ha alegria
en l'aire.
El sol m'omple
els ulls.
El meu presagi
és una línia
contra el sol,
un punt en l'horitzó.

NO HI ETS

Memòria de tu i de mi, 2006

No hi ets.
Obro els ulls i veig
aquell mateix retall de cel
avui d'un blau intens
i transparent.

Penso en tu,
i et sé present en mi
en cada gest, en cada
paraula.

I lentament, sense
adonar-me'n, aquest
sentir-te tan a prop
fa que se'm fongui
la tristesa.

VISC PER NO MORIR

Més enllà del parlar concís, 2014

Visc per no morir
i lluito per viure.

Per no perdre cap
d'aquests moments
que sé irrepetibles.

Voluntaris alumnes del col·legi Maria
Moliner recitant els poemes
guanyadors del concurs Martí i Pol
2017

I APRENC A DIR QUE NO

Dins l'esfera del temps, 1998

I aprenc a dir que No.

Amollo en la nit
la veu amarga o
la veu esperançada.

I aprenc a dir que No.

Que ja no és temps de plorar
ni de lamentar-se, ni tampoc
el de cercar excuses fàcils.

I aprenc a dir que No

TENYEIX DE BLAU EL TEMPS

Foc a les mans, 1990

Tenyeix de blau el temps:
transfigura el somni,
transgredeix els mots.

Fes que els seus colors esclatin
al raig de la font.
Que l'aigua humitegi els ulls.

Que la seva frescor gelada
temperi el foc d'aquestes mans
que cremen.

Fes teu aquest desig.
I endinsa't al cor
de les paraules.

El Festival Internacional d'Orgue, en la seva edició 2018, va fer una aportació completa i pedagògica per la música del Principat d'Andorra

Text i fotos: **Teresa Ventura i Guasch**

Membre de l'Associació de Professionals de la Comunicació d'Andorra (APCA). Secretària general de l'AEPA

El fet d'abraçar els dos vessants, el concertístic i el pedagògic, va permetre oferir una doble programació que es va iniciar amb unes jornades específiques a la Massana, que incloïen un homenatge a la gran organista i professora Montserrat Torrent (11.7.2018). Sota l'epígraf de *La Fiesta Ibérica: tiento, batalla, diferencias y fandango*, la gran dama de l'orgue ibèric va ser introduïda pel periodista Albert Torrens de Catalunya Ràdio. També l'església parroquial de Sant Iscle i Santa Victòria de la Massana va acollir els concerts de Guy Bobet (12.7.2018) i Roberto Fresco (13.7.2018), organista titular de la catedral de la Almudena de Madrid, així com el director del festival, Ignacio Ribas, que va tocar *Paisatges de la música ibèrica* (9.7.2018). A més a més, es va oferir una conferència il·lustrada sobre un taller d'orgueneria que va anar a càrrec de Joaquim Lois, que és l'orguener que va construir l'orgue de la Massana. L'orgue de la Massana va ser una donació de la família Armengol de Casa Tadora de la mateixa parròquia (2007). El programa organístic va continuar el mes d'agost amb concerts a altres esglésies del país, començant per Sant Pere Màrtir d'Escaldes. Hi va tocar Gereon Krahforst (8.8.2018), organista de l'abadia benedictina de Santa Maria de Laach (segle XI), que amb el títol de *Mirades, des del segle XVI a la improvisació* va apropar-nos E. Nikolaus Ammerbach (1530 – 1597), Eutache Du Carroy (1549 – 1608) i Johann Sebastian Bach (1685 – 1750), entre d'altres compositors. El mateix intèrpret va oferir la improvisació d'una sonata per a orgue sobre temes populars andorrans.

Seguidament, a Sant Esteve d'Andorra la Vella (11.8.2018), l'organista titular de Notre Dame de Paris, Philippe Lefebvre, va oferir-nos *Quatre segles de música francesa* amb compositors com Louis Marchand (1669 – 1732), César Frank (1822 - 1890), Louis Vierne (1870 – 1937) i Marcel Dupré (1886 – 1971). El mestre Lefebvre va tocar també el seu arranjament per a orgue del conegut *Clair de lune* de Claude Debussy (1862 – 1918), així com una improvisació sobre un tema proposat pel públic.

Ja al meridià del programa organístic, el mes d'agost, i també a Sant Esteve d'Andorra la Vella (13.8.2018), va participar el Brillant Magnus Quintet, un grup format per un organista i tres trompetes i timbals, que sota el títol de *Mirades: del Renaixement als nostres dies* va interpretar obres de Claudio Monteverdi (1567 – 1643), Johann Pachelbel (1685 – 1759), Georg F. Handel (1685 – 1759), Henry Purcell (1659 – 1695) i Dietrich Buxtehude (1637 – 1707). Buxtehude és considerat el mestre de Bach. Finalment, el grup Brillant Magnus Quintet va interpretar la tocata de l'últim moviment de la simfonia per a orgue núm. 5 del compositor francès Charles Marie Widor (1844 – 1937). Widor va ser un autor molt prolífic i entre les seves obres destaquen les deu simfonies per a orgue, compostes entre l'any 1872 i l'any 1900. Per últim, el grup va interpretar l'estrena de l'obra *La Dama Blanca d'Auvinyà*, composta per Ignacio Ribas, organista i director del festival.

Tornant a Sant Pere Màrtir d'Escaldes Engordany (20.8.2018), els intèrprets van ser José Luis Echechipia & Jesús Gonzalo (orgue & espineta). L'espineta és una mena de citara de taula, així que és un instrument de corda pinçada amb teclat i sense peus. Té un sol registre en cada tecla i es va emprar durant els segles XVI i XVII en paral·lel i independentment de l'orgue (instrument de vent) i del pianoforte (instrument de martells) i alhora l'instrument precursor del piano actual. Els músics Echechipia i Gonzalo van interpretar diverses *Batalles* del barroc segles XVII i XVIII, amb peces d'autors catalans com Antoni Soler (1729 – 1783) i Martin i Coll (1650 – 1734), així com obres de l'italià Bernardo Storace (1637 – 1707). Storace és conegut per la seva dedicació a les variacions

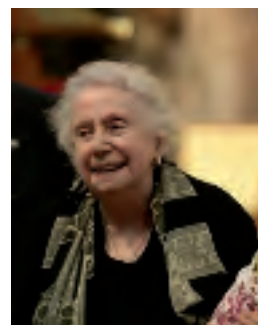
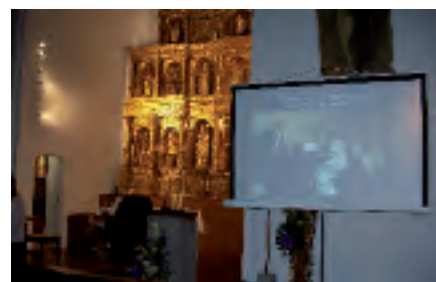

Foto cedida pels organitzadors

L'organista
Montserrat Torrent

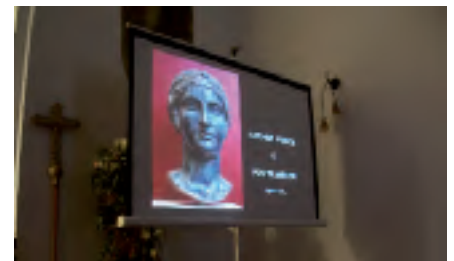
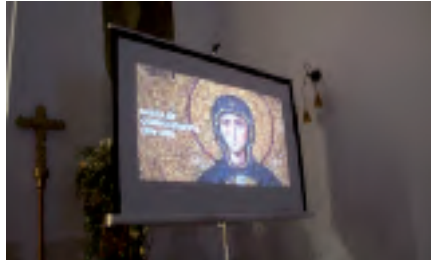

tonals, on destaquen les 24 *variacions sopra l'Espagnoleta*. A més a més, van interpretar peces del també italià Girolamo Frescobaldi (1583 – 1643), l'autor de *I Fiori Musicali* (Venècia 1635). *I Fiori Musicali* és una important col·lecció d'obres litúrgiques que incloïen tres misses per a orgue.

Va posar el fermall d'or al Festival Internacional d'Orgue 2018 la pianista i organista Ester Ciudad, que a la Massana (22.8.2018) va captivar un públic divers que prèviament ja havia assistit a la seva conferència, titulada *La dona i els instruments de tecla: una història ignorada*. Ester Ciudad va parlar de la poetessa Safo de Lesbos, que a l'antiga Grècia ja interpretava els seus propis versos acompanyant-se de la lira. La també professora va destacar que Safo és la primera dona que va reivindicar la presència femenina en l'entorn musical. La varen seguir intèrprets femenines com Kassia de Constantinopla (805-810).

L'organista Ester Ciudad va fer referència a les *trobairitz* de l'edat mitjana, que tocaven el llaüt i alhora generaven moltes activitats populars. Va ser a l'entorn de l'any 1612 que es va compondre la *Parthenia*, una col·lecció impresa de música per a teclat, que incloïa 21 peces atribuïdes als autors anglesos, William Byrd (1543 – 1623), el també organista Orlando Gibbons (1583 – 1625) i John Bull (1563 – 1628), que alhora era també constructor d'orgues. Les obres de la *Parthenia* constituïen una música per ser interpretada per mans femenines, amb instruments com el virginal i l'espineta. Així ens ho mostraren diferents pintors com Johannes Vermeer amb *La classe de música* (1660), on la dama protagonista toca aquest instrument.

Més tard, trobem el compositor Baltasare de

Castiglione (1478 – 1529), que va fer una gran aportació a la música cortesana, amb el protagonisme d'intèrprets femenines. Després vindria l'obra completa de Juan Luís Vives (1492 – 1540), un tractat sobre l'educació cristiana que anava destinat a Maria d'Anglaterra, la filla d'Enric VIII, que va ser traduït al castellà per Juan Justini. L'any 1796 va ser publicat per la impremta de Don Benito Cano a Madrid. Paral·lelament es va editar un interessant volum amb el títol d'*Instrumentos de la Mujer Cristiana* (se'n varen fer un total de 26 edicions en tots els idiomes).

Aquesta presència musical de les dones a través dels segles també va ser captada per altres pintors destacats de l'època, com per exemple el *Concierto Español* de Louis van Loo (1707 – 1771). Una altra pintura destacada va ser la de Maria Antonietta d'Àustria (1755 – 1793), que a l'edat de 14 anys tocava el clavecí, un oli de gran bellesa pintat per Franz Xaver Wagenschön (1726 - 1790). Maria Antonietta d'Àustria es va casar amb Lluís XVI (1754 - 1793), rei de França, que va ser copríncep d'Andorra des de l'any 1774 fins el 1793, any de la seva mort.

Però la gran transformació de la interpretació musical es va produir amb l'èxit del constructor John Broadwood (1773), que a partir del primer instrument de Johann Zumpe (1763) va construir el que seria el fortepiano, que alhora representaria una nova generació musical.

D'altra banda s'ha de constatar que l'any 1789 el pianista i compositor Jan Ladislav Dussek (1760 – 1812) va fer-li alguns suggeriments, que van permetre a Broadwood pujar el compàs més de cinc octaves en els aguts. Dussek l'any 1799 va crear el *Methode pour le pianoforte*, juntament amb Pleyel. Dussek també era un virtuós de la talla de Clementi i Mozart, respectivament. El 1802 publicaria *Pianoforte-Schule* després d'una obra prolífica en sonates i sonatines per a diferents instruments sempre basant-se en el pianoforte i el clavecí.

Recuperant el Festival Internacional d'Orgue, el viatge musical d'Ester Ciudad va anar

coincidint amb el temps musical del fill gran de Bach, Johann Christian Bach (1735 – 1782) i la *Sonata en sol major núm. 3 opus 5*, que l'experta professora Ester Ciudad va interpretar amb el seu fortepiano, un instrument datat el 1793 i que va portar expressament per al seu concert a la Massana. Construït per John Broadwood, l'instrument està fet amb fusta de caoba, de pi, faig i roure amb incrustacions de l'època, seguint el model de pianoforte dissenyat per Johann Zumpe, tal com hem dit abans.

Un recorregut per la història dels instruments a través de les interpretacions femenines va centrar la seva conferència, en la qual va compaginar l'orgue i el fortepiano. Així que en el seu concert també va interpretar una sonata per a orgue de l'altre fill de Bach, Carl Philip Emanuel Bach (1714 – 1788). Van completar el concert les peces de clavecí compostes per Joseph-Nicolas-Panrace Royer (1705 – 1755) i tampoc no hi podia faltar el *Preludi i fuga en re major BWV 532* de Johann Sebastian Bach, que al seu dia havia interpretat a la mateixa església de la Massana, mossèn Jordi Miquel Benavent, per cert alumne de l'organista Montserrat Torrent a qui es va retre homenatge, com hem dit abans, el propi dia 11.7.2018.

Ciudad va acabar el seu concert amb la *Sonata núm. 2 en fa menor, opus 65*, en quatre moviments: *allegro moderato e serioso, adagio, andante recit* i *allegro assai vivace*, un final feliç per a la música d'estiu 2018 a la Massana i els seus pobletans.

L'organista Ester Ciudad, que és fundadora del grup de música antiga El Triunfo de Ariadna i alhora directora del Festival de música de les Cinc Viles així com professora d'orgue i d'història de la música al Conservatori Professional de Música de Terol, va fer la seva aportació musicològica i organística, que va constituir un dels plats forts del Festival Internacional 2018.

Finalment, i en una altra línia, s'ha de constatar que paral·lelament als concerts del Festival Internacional d'Orgue, es va desenvolupar un programa de portes obertes i *Matins amb orgue*. Cada dimarts es van fer a l'església de Sant Esteve d'Andorra

la Vella i a Sant Pere Màrtir d'Escaldes, respectivament.

S'ha de concloure dient que el Festival Internacional d'Orgue ha complert les expectatives dels organitzadors, l'Arxiprestat d'Andorra i l'Associació del Amics dels Orgues de les Valls d'Andorra.

Un festival internacional que en aquestes dates (juliol i agost 2018) ha permès compaginar la cultura musical amb altres activitats lúdiques com són les Nits d'estiu als museus, que inclouen les visites al nou museu Carmen Thyssen, i que juntament amb la programació de Colors de Música, a Escaldes-Engordany, a part de la música al circuit del romànic, sens dubte ha generat un estiu ple dels colors de la música i el seu llenguatge universal, on l'orgue ibèric i els seus intèrprets han estat els protagonistes principals. ■

Mostra Internacional de Folklore omple el Complex d'Encamp

Per **José Luis Carvalho**

Director-Artistic
Grup de Folklore 'Casa de Portugal'

El Complex Sociocultural d'Encamp es va omplir el passat dissabte 28 d'abril a la nit amb motiu de la Mostra internacional de Folklore organitzada pel Grup de Folklore 'Casa de Portugal' commemorativa del seu 22é aniversari.

Prop de 200 dansaires dels grups – Gentes de Almeirim de la comarca portuguesa de Ribatejo, el Rancho Folclórico dels portuguesos de Beausoleil, ciutat francesa fronterera amb Mònaco, l'Esbart Sant Romà d'Encamp i el grup amfitrió – van fer vibrar el públic que no va voler perdre la trobada cultural.

La Mostra presentada per l'escriptor, presentador de tv i periodista Alfred Llahí, es va iniciar amb l'intercanvi de regals entre el grups i les personalitats presents: Esther París, Cònsol Menor del Comú d'Encamp, Pere López, Conseller General; Daniel Café, Presidente de la Federació del Folklore Portuguès; Sandra Tomàs, Consellera del Comú d'Escaldes-Engordany i José Costa, president de l'empresa Nova Constructora,

patrocinadora principal de l'esdeveniment. En acabar el protocolari intercanvi entre els grups i personalitats, Daniel Café va lliurar la medalla de la Federació a Esther París i el diploma de reconeixement pel "treball lloable del Grup de Folklore 'Casa de Portugal' a favor de la promoció i salvaguarda de la cultura tradicional popular portuguesa". Tot seguit es va iniciar la Mostra que va ser transmesa en tot moment pel programa "Cantinho do folclor" de la webràdio Ondas de Portugal amb seu a Andorra la Vella.

En acabar la trobada cultural els assistents i el dansaires van poder gaudir d'un ball fi de festa a càrrec del Grup Eufòria i de un berenar proporcionat per part del grup amfitrió.

L'endemà del festival, els organitzadors van aprofitar la visita de la Federació del Folklore Portuguès a Andorra per realitzar una formació sobre folklore i un cop acabada es van aplegar, Gentes de Almeirim i Federació a la Seu Social del Grup. Les activitats van acabar amb un dinar en un restaurant de la capital ofert per José Costa, empresari de Nova Constructora, en el qual Daniel Café va signar el llibre d'honor de la col·lectivitat andorrana i va rebre un llibre amb un recull fotogràfic dels vestits regionals del Grup de Folklore 'Casa de Portugal'. ■

El taller "De la literatura al cinema"

19.12.2018

Per **Teresa Ventura i Guasch**

Secretària general de l'Associació d'Escriptors del Principat d'Andorra (AEPA)

Introducció

L'AEPA organitza des de fa tres anys una sèrie de tallers d'escriptura, el primer dels quals es va dedicar a l'escriptura creativa en general (2016). El segon any el taller es va dedicar a l'escriptura de guions per al cinema (2017) i aquest any 2018 el taller s'ha desenvolupat en la línia de l'adaptació dels guions, quan es tracta de les adaptacions d'obres literàries per al cinema. Els tallers, tots tres, han estat subvencionats pel Comú d'Andorra la Vella, que també ha proporcionat l'aula i els aparells audiovisuals del Centre Cultural de la Llacuna.

Amb el suggeridor títol *De la literatura al cinema*, el taller s'ha desenvolupat en quatre mòduls que es van iniciar el dilluns dia 26 de novembre i va seguir el programa previst els següents dilluns dia 3, dilluns dia 10 i dilluns dia 17. Ha anat a càrrec de la professora Elena Arandà, formadora i assessora literària que alhora és lectora professional per a diverses editorials.

"De la literatura al cinema"

Actualment les adaptacions audiovisuals representen als Estats Units gairebé el 70% dels guions. I és per això que aquest taller està adreçat a cineastes i escriptors interessats en la creació de guions a partir d'obres literàries. Cineastes que volen conèixer la relació de proximitat que existeix entre cinema i literatura; i escriptors interessats a condicionar les seves obres per ser adaptades en el futur. Els participants van adquirir una sèrie d'eines de preparació i adaptació literària per a la creació de guions cinematogràfics, aprenent de les particularitats i les possibilitats d'interrelació entre els llenguatges filmics i literaris.

També a les diferents sessions es van oferir elements multimèdia que van apropar els continguts i ajudar a comprendre els conceptes analitzats. Durant les sessions els alumnes es van familiaritzar amb l'escriptura cinematogràfica per mitjà d'exercicis d'adaptació literària.

En el primer mòdul es va descobrir el potencial audiovisual d'una obra literària a través d'exemples de les millors adaptacions cinematogràfiques. També es varen comentar els llibres que han obtingut un millor

rendiment arran de la seva adaptació, així com pel·lícules inspirades en novel·les que han aconseguit ser premiades a més categories que la del millor guió adaptat. Es va destacar el cas de Netflix en la recerca i compra de drets literaris. En un pla pràctic, els alumnes del taller van rebre un relat curt per analitzar els elements amb més potencial. En el segon mòdul es va tractar la dificultat d'adaptar un llibre i el grau de fidelitat al text quan a través del guió cinematogràfic es proposa adaptar-lo al cinema. Es van posar els exemples de John Irving i de Paul Auster, entre d'altres.

En la tercera sessió del taller es va parlar dels nous formats, més enllà de la novel·la i el relat, per escriure guions frescos i sorprenents a través del còmic, la crònica periodística, l'entrevista, i fins i tot, el documental. Per exemple, *Sergi Mas*, documental realitzat pel cineasta andorrà Hèctor Mas i produït per la SAC (Societat Andorrana de Ciències), que es va presentar al Teatre Comunal d'Andorra la Vella (gener 2017).

Finalment, en la quarta jornada i últim dia del taller es va poder comptar amb la presència del director de cinema Hèctor Mas, que va facilitar un dels seus films més primerencs, *Tres soldats*. Inspirat en la llegenda dels tres soldats i alhora enregistrada als entorns dels tres soldats de la llegenda a Sant Julià de Lòria, el film inclou un quart personatge, en aquest cas inventat; el d'un dibuixant que es converteix en el protagonista de la trama, que també inclou la noia i la bruixa que

inspirava la llegenda andorrana. El cineasta va explicar que per fer el guió van recarcar diverses llegendes per al final fer-ne la seva adaptació per al cinema.

En acabar Hèctor Mas va respondre a les preguntes dels alumnes, que van poder gaudir de l'autor del film així com de la seva experiència demostrada. Per cert, l'any anterior Mas ja havia fet el taller de guions de cinema, en la seva primera edició. Així que aquest any ha estat un complement idoni per al projecte anterior del taller que va presentar el cineasta l'any passat, també amb el suport del Comú d'Andorra la Vella.

En acabar l'AEPA (Associació d'Escriptors del Principat d'Andorra) va convidar els assistents a participar també en el programa *L'autor i la seva obra*, un projecte que es va iniciar el desembre de l'any 2016, també a La Llacuna, i que s'ha desenvolupat durant el 2017 i 2018 amb continuïtat per a l'any 2019. La propera cita serà el 20 de febrer del 2019 amb Teresa Colom, escriptora i poetessa guanyadora de diferents premis literaris, que va respondre a totes les preguntes dels alumnes, alguns dels quals ja tenen previst d'escriure o adaptar guions, que és una de les disciplines que es van oferir durant el taller.

L'AEPA també està preparant un recital poètic amb el títol *Els poetes i rapsodes andorrans*, previst per Sant Jordi del 2019. Tots hi sou convidats!

Així mateix es van fer propostes per al pròxim curs, on possiblement s'ofereixin altres disciplines dins la creació literària. ■

Andorra Sax Fest

Efreem Roca i Gayete, títol superior de saxòfon al Conservatori Superior Municipal de Barcelona, i Mention Très Bien à l'Unanimité en el Cycle de Spécialisation en les disciplines de saxòfon i música de cambra, al Conservatoire National de Région de Musique et Danse de Montpellier

Per Efreem Roca i Gayete

Efreem, esponsoritzat per la prestigiosa marca **Selmer Paris** des del 2007, i impulsat per aquesta firma, crea l'any 2013 l'**Andorra Sax Fest**, que sota el paraigua de l'Associació de Saxofonistes d'Andorra any rere any fa realitat aquesta aventura. La idea va sorgir per potenciar l'activitat saxofonística a la zona sud d'Europa, Andorra, França, i Espanya.

Els seus **valors**: compromís, actitud, cultura, qualitat, autenticitat, modernitat, coherència, col·lectivitat, alegria, espontaneïtat, llibertat, unió, vivacitat, entusiasme, il·lusió, patrimoni, llegat.

En la primera edició, el 2013, es varen fer *masterclass* i concerts, partint de la idea de la marca **Sax Fest** que es fa en altres festivals arreu del món. En la segona edició, el 2014, es va proposar la idea de fer un concurs, i així l'**Andorra Sax Fest** ha anat evolucionant els darrers sis anys, creant un ambient saxofonístic, ambicions per molts músics amb ganes d'aprendre i de conèixer més gent amb les mateixes inquietuds fins a arribar a la idea actual. El festival té com a **objectius principals** proporcionar formació acadèmica saxofonística, potenciar l'activitat professional del saxòfon mitjançant el Concurs Internacional de Saxòfon d'Andorra, que ja va per la sisena edició, potenciar la marca **Andorra** internacionalment, atractiu turístic, reforçar l'element musical al carrer.

Una de les formes més interessants per pujar la qualitat musical i artística dels músics és l'organització d'un concurs en què el tribunal sigui important i els premis interessants.

A part d'aquests dos factors, hi ha un tercer factor que marca la diferència, la final amb orquestra. Des de l'Associació de Saxofonistes d'Andorra, apostem per aquest tipus de concurs.

El **Concurs Internacional de Saxòfon d'Andorra** ja està consolidat com una de les fites més importants del calendari mundial saxofonístic i és l'únic concurs al món d'aquestes característiques que fa edicions anuals. Actualment és un dels concursos més prestigiosos per guanyar i hi vénen concursants d'arreu del món per tal de ser un dels sis premiats.

Les diferents proves es retransmeten per *streaming* en línia, i cada any esdevé un èxit amb milers de visualitzacions. La cinquantena de participants que vénen cada any han de passar dues fases eliminatòries acompanyats de piano, fins que no arriben a la fase final, acompanyats d'orquestra.

Les promeses nacionals es posen a prova amb el **Concurs Internacional d'Andorra de Joves Saxofonistes**, una fita anual perquè els joves saxofonistes d'Andorra es posin a prova davant l'elit internacional. Sens dubte, un repte que els fa millorar i créixer musicalment.

Les **masterclass** són una part molt important del festival; hi vénen alumnes de tot arreu per tal de poder fer una classe amb els millors mestres del món. Hem gaudit de personalitats tan importants com Vincent David (França), Claude Delangle (França), Arno Bornkamp (Holanda), Nikita Zimin (Rússia), Fernando Ramos (Portugal), Takahiro Mita (Japó), Naomi Sullivan (Anglaterra), Nacho Gascón (Espanya), Niels Bijl (Holanda), Jay Byrnes (Austràlia), Jan Menu (Holanda), Philippe Braquart (França), Christophe Bois (França), Mariano García (Espanya), Christophe Grèzes (França), Jean-Denis Michat (França), Joan Martí-Frasquier (Espanya), Joao Figueiredo (Portugal), Nuria Brull (Espanya), Matthieu Delage (França), Anthony Malkoun (França) o Eddy Lopez (França).

Les accions al carrer són molt importants. Un dels actes més visibles és el **Walking Street Music**, amb xaranges, batucades i bandes tocant pel carrer ambientant el dissabte de Setmana Santa. Consisteix a omplir l'avinguda Meritxell de música durant tot el dia; això dona una imatge festiva d'Andorra increïble. També hi ha música per als més petits, un **conte infantil** amb música en directe.

L'**Off Festival** consisteix a fer una programació de concerts fora del programa general, on els grups poden tocar en places o dins els establiments dels patrocinadors. També l'**Off Concurs** ofereix l'oportunitat als concursants de fer concerts en espais fora del concurs.

L'**Andorra Sax Fest**, que és un projecte sense ànim de lucre que treballa per donar suport als joves intèrprets i per fomentar la pràctica musical entre el conjunt de la població, ha estat possible des de l'inici i ininterrompudament gràcies al suport del **Comú d'Andorra la Vella** i del **Govern d'Andorra**; també al suport desinteressat de moltes persones i entitats privades. Tampoc no hagués estat possible sense el suport incondicional, alegre i amable dels nombrosos voluntaris. ■

Jambo Street Music

Toni Colom i Oriol Viella,
organitzadors de l'esdeveniment

Aquesta ha estat la cinquena edició del Festival Jambo Street Music Andorra la Vella i, tot i que el Toni Colom i jo vam començar-lo amb una sabata i una espadenya, amb una bona idea, molta empena, però amb pocs recursos, any rere any el festival sembla que es va consolidant, amb la inestimable ajuda del comú de la capital i dels diferents patrocinadors que hi creuen. A més, si més no entre els músics i seguidors de l'escena del país, ja s'ha convertit en una cita ineludible; passejar pels carrers del centre històric d'Andorra la Vella, tot fent una birreta i unes patates o unes tapes, amb la família, sota el cel d'estiu del Principat. Però això dels festivals a Andorra no és cosa

nova. Fa uns quants anys, potser més de deu, l'Associació de Músics d'Andorra (ASMA) i Àgora Jove muntàvem el TestaRock, un festival que va ser idea d'Àgora Jove i al qual l'ASMA ens vam afegir per col·laborar-hi en la segona edició. Aquest festival també va posar el seu granet de sorra perquè Andorra fos un país musical, que al final és el que volem els músics d'aquí, que a Andorra es respiri música a tothora. I encara podem anar més enllà; els músics més veterans del país parlen d'un esdeveniment que es va dir Sarau 85 en què també els conjunts del país van poder desplegar el seu instrumental i defensar els seus repertoris. Les activitats a l'aire lliure al nostre país provoquen molt estrès als organitzadors, perquè el tros de cel que tenim no ajuda a preveure el que passarà més enllà dels cinc minuts següents. Un núvol de pluja et pot fer

passar de l'èxit de l'esdeveniment al fracàs més rotund en un tres i no-res, encara que l'organització hagi estat la mateixa i l'esforç perquè l'acte reeixi resulta amenaçat per un paràmetre incontrolable. De moment, al juny, èxit de les propostes, i just abans del cap de setmana del quinze va parar, i va pujar la temperatura, i vam poder tirar endavant el Jambo Street Music, tal com està concebut, un esdeveniment perquè la gent surti al carrer a conèixer el que els músics del nostre país fan. Com una mena d'aparador musical del que passa a Andorra en l'àmbit de la música moderna, amb alguns grups emergents del panorama musical veí. Estem molt contents que els músics hagin pogut mostrar els seus nous repertoris, els seus nous espectacles i hagin demostrat una vegada més que a Andorra hi ha talent creatiu dintre de la música, que hi ha professionalitat dintre de l'amateurisme, i molt bona relació entre tots els que formem aquest col·lectiu, i que ho hagin pogut fer davant del seu públic més immediat, el públic de casa. Ara només cal que aquest públic que els ha vist al carrer els segueixi allà on toquin del Principat durant la resta de l'any. ■

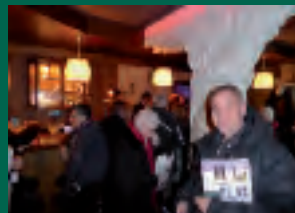
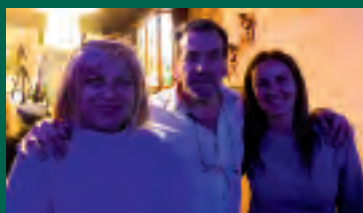
Presentació de la revista Àgora núm. 30

El 7 de març del 2018, a la Granja Pa d'Àngel. Conté un reportatge del Dia de la Cultura i el lliurament dels premis Àgora 2017 a Josep Vives, Jaume Riba i Catherine Metayer, i homenatges a la dinamitzadora artística Montserrat Porta, al poeta i autor teatral Joan Puig i Salarich, als mecenes culturals Enric Palmitjavila i Joan Escaler i un record a Sílvia de Cambra, traspassada recentment, junt amb les seccions habituals. Ha estat editada amb el suport del ministeri de Cultura i del Comú d'Andorra la Vella. L'acte de presentació va anar a càrrec de l'artista Sergi Mas, del premiat Josep Vives i d'Alfons Valdés i Àngel Calvente pel Grup de Creació La Xarranca, secretariat d'Àgora Cultural 2017. Es va acompanyar d'una actuació musical a càrrec del cantant i compositor Patxi Leiva. ■

Retalls

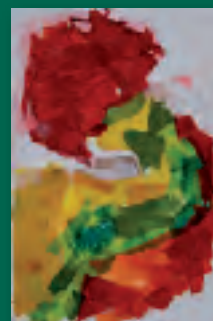
Canvi secretariat 2018

El 7 de març del 2018 es va produir el relleu de secretariat d'Agora Cultural, del Grup de Creatius La Xarranca va passar a l'Associació de Músics d'Andorra. ■

Oriol Vilella (ASMA) i Montse Altimiras (GCLX)

Concurs per la làmina de Sant Jordi 2018

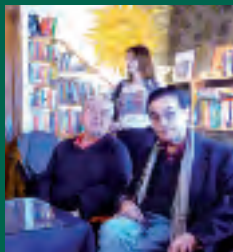

"Rosa o drac, qui ho sap", autora Mònica Armengol i Prats. Tècnica: Collage i tècnica mixta sobre cartró

Presentació litografia de Sant Jordi 2018

Dimecres 18 d'abril del 2018 a la llibreria La Puça

"Troba el teu drac"

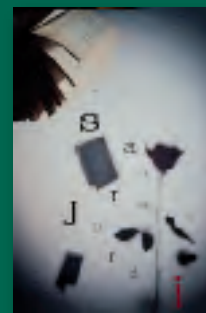
Per Emma Regada i Garbayo

Aquesta estampa, feta a partir de la tècnica de xilografia i del gyotaku, s'anomena "Troba el teu drac", una imatge que trenca amb la clàssica llegenda de Sant Jordi, on el cavaller salva la dama.

La dona, com a símbol de lluita, ens representa a tots, pujant una escala infinita i decidida a trobar-se amb el seu drac. I dic el "seu" drac, perquè aquest és la metàfora de les nostres pors, que ens intimiden i ens fan sentir petits. Ja és hora de mirar-les a la cara! ■

"El bes", autora Myriam Grau i Rey. Tècnica: mixta, aquarel·la, tinta, acrílic, llapis de grafit i pluma

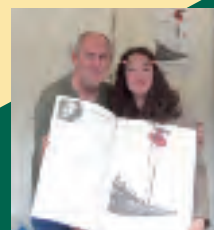
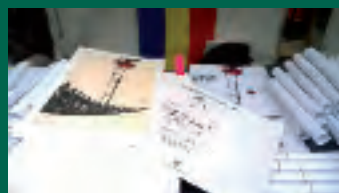

"I...", autora Montserrat Altimiras i Corderroure. Tècnica: fotografia

"Troba el teu drac", autora Emma Regada i Garbayo

Diada Sant Jordi 2018

Visita de les autoritats a la parada d'Àgora Cultural de la Plaça del Poble el 23 d'abril del 2018

Publicacions de l'any 2017 per Llibreria La Puça

Publicacions de les entitats 2018

Gener

- Presentacions literàries al llarg de l'any (CCC)
- Sessió de cineclub, els dimecres (CCVA)
- Concerts, sessions musicals i conferències al llarg de l'any (Imcav)
- Actuacions musicals al llarg de l'any (ASMA)
- Visita de la tradició de les "Janeiras" durant el mes de gener per part del Grup de Folklore 'Casa de Portugal' (GFCP)
- Inici de la campanya de mecenatge per la restauració de l'autocar Dodge Fargo (VCA)

Febrer

- Sessió de cineclub, els dimecres (CCVA)
- Còctels literaris al llarg de l'any (CCC)
- L'actor i la seva obra: *Teresa Colom*, dia 20 a les 19.45 h a la cafeteria del Centre Cultural La Llacuna (AEPA)
- Inici del 35è Cicle de conferències de divulgació científica 2019, mensual (SAC)
- Nova edició del premi Carles Sabater (CCC)
- Presentació del llibre *L'economia muntanyenca al Pirineu. 14es Trobades Culturals Pirinenques*, dia 19 (SAC)

Març

- Presentació del *Recull de conferències 2016/ 10ns Debats de recerca*, dia 1 (SAC)
- L'actor i la seva obra: *Alan Ward Koeck*, dia 20 a les 19.45 h a la cafeteria del Centre Cultural La Llacuna (AEPA)
- Presentació de la revista *Àgora Cultural* núm. 31 (Àgora Cultural)

Abril

- Sortides naturalistes al llarg de l'any (ADN)
- Sessió de cineclub, els dimecres (CCVA)
- Setmana de la creativitat d'Andorra la Vella, al Centre Cultural La Llacuna, dies 1 a 6 d'abril
- Concert Escola Municipal de Música d'Artés (Catalunya) i l'Institut de Música. Intercanvi Musical. Dia 6 d'abril, 17 h, aula Bach del Centre Cultural La Llacuna (Imcav)
- Diada de la neu a Pal-Vallnord, dia 6 a les 12 h amb els Xicots de Vilafranca (CdA)
- Diada del bàsquet al pavelló del Morabanc Andorra, dia 6 a les 18 h (CdA)
- IV aniversari del Bateig a Andorra la Vella, dia 13 (CdA)
- 7è Andorra Sax Fest, dies 13 al 20 (Imcav)
- Participació al festival Folkand, els dies 13 i 14 (GFCP)
- Visita a les instal·lacions de FEDA (VCA)
- Lliurament de premis del concurs Martí i Pol de poesia (Govern)
- Celebració de la diada de Sant Jordi, dia 23 (Àgora Cultural)
- Els poetes i rapsodes andorrans: *Elena Aranda i Eva Arasa*, lectura pública de poemes a la plaça del Poble, dia 23 (AEPA)
- Sessions musicals a càrrec d'alumnes de l'Institut de Música (Imcav)
- La Massana Còmic 23a edició, del dia 26 al 28 a La Closeta (L'ARCA)
- Diada Fallers del Món, al Parc Central, dia 28 a les 13,30 h (CdA)
- Concert Dia internacional del jazz (ASMA, Unesco)

Maig

- Sessió de cineclub, els dimecres (CCVA)
- Diada castellera a Olot, dia 4 a les 17 h amb els Xerrics d'Olot (CdA)
- Concert de Primavera, Jonca i escoles de música del Principat d'Andorra, a l'Auditori Nacional d'Andorra a Ordino, dia 12 (Imcav)
- Concert de l'Orfeó Andorrà a Sant Feliu de Llobregat, diumenge 12 de maig a les 12 h (OA)
- Visita al Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya a Terrassa (VCA)
- L'actor i la seva obra: *Txema Díaz-Torrent*, dia 15 a la cafeteria del Centre Cultural La Llacuna (AEPA)
- Concert Dia de la diversitat cultural, dia 18 (OA) i (GFCP)

- Actuació a la Festa de la diversitat cultural a Andorra la Vella, dia 18 a les 12 h (CdA)
- Diada d'Andoflora, a la Massana, dia 18 a les 18 h amb Manyacs de Parets (CdA)
- 49ns Jocs Florals juvenils i 37ns Jocs Florals infantils (CALL)
- Concert de cant coral al Centre Cultural de Sant Julià de Lòria, diumenge 19 de maig a les 17 h (OA)
- Concert Orfeó Andorrà amb la coral de Ripoll, dissabte 25 de maig a les 20.15 h a Sant Esteve d'Andorra la Vella (OA)
- Dia de la cultura i lliurament dels premis Àgora Cultural 2018, al vestíbul del nou edifici del Consell General (Àgora Cultural)
- Concert dels alumnes de sensibilització musical, tallers i preparatori de l'IM, a la sala d'actes del Centre Cultural La Llacuna, dies 27, 28, 29 i 30 de maig (Imcav)

Juny

- III Trobada de colles internacionals a Copenhaguen (Dinamarca) dies 8, 9 i 10 a les 14 h amb els Xiquets de Copenhaguen, els Castellars de París, els Castellars de Londres, els Castellars de Berlín, els Castellars de Madrid i els Castellars d'Edimburg (CdA)
- Aplec de la Zona Nord de les Terres de Lleida i Andorra, diumenge 9 de juny a Escaldes (OA)
- Recerca de l'argolla de Fontargent a la vall d'Incles per a l'elecció del fallaire major (AFAV)
- Taller de construcció de falles, emmarcat en els actes de la festa major del Puial (AFAV)
- Sessió de cineclub, els dimecres (CCVA)
- Taller de falles tradicionals (AFAV)
- 6è Jambo Street Music, del 13 al 16 (ASMA)
- L'actor i la seva obra: *Roser Porta i Tony Lara*, dia 19 a les 19,45 h a la cafeteria del Centre Cultural La Llacuna (AEPA)
- V Congrés Català de Filosofia, del 20 al 22 a Canillo (SAC)
- Diada dels Pirineus a Escaldes-Engordany, dia 22 a les 17 h amb Moixiganguers d'Igualada (CdA)
- Concert de fi de curs de l'Institut de Música, a l'auditori del Centre de Congressos d'Andorra la Vella, dia 27 (Imcav)
- Flama del Canigó, dia 23 (CCC)
- Cremada de falles de Sant Joan, dia 23 (AFAV)
- Bateig dels Castellars de la Cerdanya, a Alp, dia 29 a les 12 h amb Castellars de Cerdanya i Castellars de Berga (CdA)

Juliol

- 6è mercat tradicional "O Feirão" a càrrec del Grup de Folklore 'Casa de Portugal', dia 6 a la plaça Guillemot d'Andorra la Vella (GFCP)
- Diada massanenca, dia 6 a les 17 h amb Capgrossos de Mataró i Castellars de Lleida (CdA)
- Curs de fauna salvatge (ADN)
- Actuació a l'Ultratrail, al Village, dia 19 a les 20 h (CdA)
- Presentació del llibre *El parlamentarisme andorrà. 31a Diada Andorrana a l'UCE de Prada de Conflent* (SAC)
- Festa major Santa Cristina d'Aro, dia 20 a les 18 h amb Vailets de Santa Cristina i Castellars de Montcada (CdA)

Agost

- Diada de la Festa Major d'Andorra la Vella, dia 3 a les 16,30 h amb Castellars de Vila de Gràcia (CdA)
- Observació de fauna (ADN)
- Jornades de commemoració del 80è aniversari de la creació de Ràdio Andorra, dies 7 i 8 (VCA)
- Actuacions a Músiques del món, Escaldes-Engordany (ASMA)
- XX Cicle internacional d'orgue del Principat d'Andorra (Aaova)
- 32a Diada andorrana: *L'economia circular i Andorra*, a la 51a UCE de Prada de Conflent, a Prada, dia 17 (SAC)
- Concerts dels guanyadors del premi Carles Sabater (CCC)

- Diada a Vilafranca, dia 24 a les 17 h amb els Xicots de Vilafranca (CdA)
- Actuació a l'Aplec de la sardana a Encamp, dia 31 a les 12 h amb els Castellars de la Il·lusió (CdA)

Setembre

- XXXVI Universitat d'Estiu (Govern)
- Diada de les 7 Parròquies, al Principat d'Andorra, dia 14, inici a les 10.30 h (CdA)
- Sessió de cineclub, els dimecres (CCVA)
- L'actor i la seva obra (AEPA)
- Un tomb amb el Petit Train Jaune de Cerdanya (VCA)
- Actuació a Montblanc, a Tarragona, dia 28 a les 17h amb els Torraires de Montblanc (CdA)

Octubre

- Sessió de cineclub, els dimecres (CCVA)
- Actuació a la Festa de tardor de Sant Feliu de Llobregat, dia 12 a les 18 h amb els Castellars de Sant Feliu (CdA)
- Visita als jaciments arqueològics de la Margineda (VCA)
- Còctels literaris al llarg de l'any (CCC)
- 13s Debats de recerca: la recerca en educació (SAC)
- Sessions musicals a càrrec d'alumnes de l'Institut de Música, al Centre Cultural La Llacuna (Imcav)
- L'actor i la seva obra (AEPA)
- XXV Premis Arts Andorra (CALL)
- Actuació a la Fira d'Andorra la Vella, dia 26 a les 16.30 h amb els Castellars de Montcada (CdA) i (GFCP)
- 16es Trobades Culturals Pirinenques, al Rosselló dia 26 (SAC)
- Concert de l'Orfeó Andorrà a Foix, diumenge 27 d'octubre a les 17h (OA)

Novembre

- Diada a Caldes de Montbui, dia 10 a les 12 h amb els Castellars de Caldes, els Esperxats de l'Estany i els Castellars de Castellar (CdA)
- 42a Nit Literària Andorrana, a la Massana (CALL)
- Sessió de cineclub, els dimecres (CCVA)
- Trobada de corals a l'església de Sant Esteve d'Andorra la Vella, dissabte 16 a les 20 h (OA)
- Sortida naturalista de tardor (ADN)
- Sessions musicals a càrrec d'alumnes de l'Institut de Música (Imcav)
- L'actor i la seva obra (AEPA)
- Diada dels Castellars d'Andorra a Sant Julià de Lòria, dia 16 a les 12 h amb Sagals d'Osona i Castellars de Rubí (CdA)
- Presentació del llibre: *Els usos del patrimoni al Pirineu, 15es Trobades Culturals Pirinenques* (SAC)
- Concert tradicional de Santa Cecília a l'Auditori Nacional, ONCA, Jonca, Institut de Música del Comú d'Andorra la Vella, Escola de Música Harmonia, Escola de Música d'Escaldes-Engordany i Espai de Música Moderna, diumenge 24 a les 12h (Imcav)

Desembre

- Activitat en memòria del 263è aniversari del naixement de Mozart, dia 5 (AMAM)
- Cantada de nades al Poblet de Nadal, 18 h (OA) i (GFCP)
- Concert Jonca Bàsic, a càrrec d'alumnes de l'Institut de Música (Imcav)
- Sessió de cineclub, els dimecres (CCVA)
- Concert de Nadal, 21 de desembre a les 20.15 h Església de Sant Esteve (OA)
- Espectacle de Nadal d'escoles artístiques del Comú d'Andorra la Vella (Institut de Música, Escola d'Art i Aula de Teatre i Dansa). Auditori del Centre de Congressos d'Andorra la Vella, dijous 19 a les 19 h (Imcav)
- Concert de Sant Esteve, església de Sant Esteve (Aaova)

AUTORS DE LITOGRAFIES

- 1999 Sergi Mas i Balaguer
- 2000 Jaume Puig i Duró
- 2001 Xavier Bobet i Jaumot
- 2002 Jesús Ateca
- 2003 Carme Mas i Alfonso
- 2004 Lluïsa Casas i Grimaldos
- 2005 Natàlia Senmartí i Tarragó
- 2006 Núria Martínez i Ruiz
- 2007 Daina Prat i Albareda
- 2008 Àlvar de Araujo
- 2009 Maurici Bellmunt i Carreté
- 2010 Francesc Galobardes i Carbonell
- 2011 Mònica Armengol i Prats
- 2012 Alfons Valdés i Puig
- 2013 Judit Gaset i Flinch
- 2014 Faust Campamà i Pelejà
- 2015 Carme Massana i Pelegrí
- 2016 Neus Mola i Obiols
- 2017 Àngel Calvente i Gutiérrez
- 2018 Emma Regada i Garbayo

ÀGORA

CULTURAL

HOMENATJATS

- 2001 Manel Pons i Torres i Eduard Molné i Armengol en representació dels que van fer possible el Centre Moral i Recreatiu d'Andorra la Vella (1905- 1992)
- 2004 Montserrat Palau i Martí, escriptora (1916-2004)
- 2005 Carme Mas i Alfonso, pintora (1935-2004)
 - Miquel Porter i Moix, cineasta, activista i intel·lectual (1930-2004)
 - Esteve Albert i Corp, escriptor i activista cultural (1914-1995)
- 2006 Rossend Marsol i Clua, (a) Sícors, periodista i escriptor (1922-2006)
 - Bartomeu Rebés i Duran, editor, fotògraf i i mecenes cultural (1910-1997)
 - Bonaventura Armengol i Julià, (a) mestre Orelleta, polític (1898-1991)
- 2007 Lídia Armengol i Vila, historiadora i pedagoga (1948-1991)
 - Manuel Mas i Ribó, advocat, polític i escriptor (1945-2001)
- 2008 Josep Viladomat i Massanas, escultor (1899-1989)
- 2009 Joan Roure i Jané, músic i compositor (1921-1990)
- 2011 Josep Fontbernat i Verdaguer, músic, polític i escriptor (1897-1977)
- 2012 Manuel Anglada i Ferran, professor de català, estudiós i escriptor (1918-1998)
- 2013 Enric Marfany i Bons (1871-1942) i Enric Marfany i Gosset (1878-1957), organistes i compositors
- 2014 Joan Riera i Simó, historiador (1903-1988)
 - Joan Monegal i Castells, pintor (1933-1981)
- 2015 Lluís Capdevila i Vilallonga, escriptor (1895-1980)
 - Jacint Saumell i Bergadà, pintor (1932-2002)
- 2016 William Danjon i Dieudonné, periodista (1924-2014)
 - Albert Puigoriol i Lladó, mestre fotògraf i escriptor (1916-1976)
- 2017 Montserrat Porta i Caula, dinamitzadora artística
 - Joan Puig i Salarich, poeta i autor teatral
 - Enric Palmitjavilla i Ribó, mecenes
 - Joan Escaler i Calva, mecenes
 - Sílvia de Cambra i Anton, divulgadora científica

RECONeixEMENTS

- Premis Àgora Cultural 2001**
Cebrià Baraut i Obiols
- Premis Àgora Cultural 2002**
Sergi Mas i Balaguer / Maria Canalis i Minguell
- Premis Àgora Cultural 2003**
Josep Alsina i Martí
- Premis Àgora Cultural 2004**
Joan Rosanas i Moratona / Jaume Puig i Duró
- Premis Àgora Cultural 2005**
Gerard Claret i Serra / Dolors Bellera i Piera
- Premis Àgora Cultural 2006**
Fèlix Peig i Ballart / M. Rosa Fernández i Mont
- Premis Àgora Cultural 2007**
Òscar Ribas i Reig / Germans Casal i Vall
- Premis Àgora Cultural 2008**
Bonaventura Adellach i Baró / Paquita Mandicó i Riberaygua (Mme. Martí) / Ramon Rossell i Serra
- Premis Àgora Cultural 2009**
Francesc Galobardes i Carbonell / Natàlia Solà i Salvà / Ensenyants membres de la Sagrada Família d'Urgell a Andorra
- Premis Àgora Cultural 2010**
Daniel Areny i Rossell / Pere Canturri i Montanya
- Premis Àgora Cultural 2011**
Elidà Amigó i Montanya / Ann Matschke / Antoni Morell i Mora
- Premis Àgora Cultural 2012**
Rosa Mari Sorribes i Forcada / Joan Massa i Sarrado / Lluís Claret i Serra
- Premis Àgora Cultural 2013**
Jaume Casadevall i Costa / Francesc Badia i Batalla / Antoni Albós i Gabarra, i a tots els participants al Pessebre vivent d'Engordany
- Premis Àgora Cultural 2014**
Mercè Bonell i Bertran / Nemesi Marquès i Oste/ Jean-Yves Caultet
- Premis Àgora Cultural 2015**
Andreu Cardona i Altimir / Casimir Arajol i Farràs / 50 Salesians del Col·legi Sant Ermengol/ Àngels Mach / Antoni Pol
- Premis Àgora Cultural 2016**
Josep Vives i Molins / Jaume Riba i Sabaté / Catherine Metayer i Podevin
- Premis Àgora Cultural 2017**
Albert Salvadó i Miras / Maurici Bellmunt i Carreté / Maria Esperança Ivern i Ibáñez

Daniela Sirés i Giménez

Pilar Riberaigua i Montagut